

Marian M I K L

NOTÁRSTVO NA SLOVENSKU

Vývoj inštitúcie notárstva na území dnešného Slovenska v období rokov 1874 až 1993

Martin 2023

Druhé prepracované vydanie

O b s a h :

Úvod (2)

PRVÁ ČASŤ

I. kapitola

Kráľovskí verejní notári v období rokov 1874 až 1918 (3)

II. kapitola

Vývoj notárstva na Slovensku a Podkarpatskej Rusi v období rokov 1918 až 1948 (11)

III. kapitola

Notárstvo za komunistického režimu (31)

IV. kapitola

Konštituovanie notárstva ako slobodného povolania po roku 1989 (39)

DRUHÁ ČASŤ

V. kapitola

Odmeny notára a notárske poplatky (49)

VI. kapitola

Disciplinárne konanie v rokoch 1874 až 2021 (61)

Použitá literatúra (68)

Úvod

Druhé prepracované vydanie tejto monografie¹ na základe novo získaných poznatkov ešte zreteľnejšie zviditeľňuje históriu vývoja inštitúcie verejného a štátneho notárstva na území dnešného Slovenska od prijatia zákona o verejných notároch roku 1874 cez jeho zrušenie roku 1949 až po jeho opätovné kreovanie ako slobodného povolania v roku 1993.

Práca nie je zameraná na problematiku notárstva pred rokom 1874, ktorá by si v budúcnosti nepochybne vyžadovala podrobnejšie spracovanie na vedecko-historickom prístupe. Záujemca o toto obdobie si však už aj dnes nájde dostatok prameňov na jeho štúdium v modernej slovenskej historiografii vrátane diplomatiky a pomocných vied historických.

Prvá časť dokumentuje historické súvislosti, ktoré v dobrom i zlom ovplyvňovali v druhej polovici XIX. a začiatkom XX. storočia vývoj inštitúcie notárstva na území dnešného Slovenska a čiastočne aj Podkarpatskej Rusi. Čitateľ sa dozvie o vtedajších vzájomných vzťahoch medzi notármi, ich samosprávou a štátnou správou, teda o tom, čo už časom zapadlo do zabudnutia, ale v danej historickej etape významne formovalo notársky stav.

Druhá časť sa venuje téme vývoja právnej úpravy notárskej odmeny a notárskych poplatkov ktorá bola počas celého tohto obdobia „na programe dňa“. Je spracovaná priebežne za celé sledované obdobie s ohľadom na príbuznosť jednotlivých právnych úprav, ktoré často na seba nadväzujú a vzájomne sa podmieňujú. Záver druhej časti sa zameriava na disciplinárne konanie, ktoré je samostatným konaním.

Práca sa podrobnejšie nezaoberá činnosťou obecných a obvodných notárov, ktorí v Uhorsku a na Slovensku až do oslobodenia zohrávali významnú úlohu v obecnej správe a konkurovali verejným notárom najmä pri spisovaní zmlúv o prevodoch nehnuteľností. Tam, kde je to potrebné, dostáva čitateľ vysvetlenie, aký je rozdiel medzi verejným a obecným notárom a aké je pozadie ich vzájomného pôsobenia a súperenia.

Zhrnuté poznatky spracované v tejto monografii môžu uľahčiť notárom, ale aj ostatnej právnickej verejnosti porovnať si jednotlivé etapy právneho vývoja tejto starobylej profesie a utvoriť si vlastné názory na jej ďalšie smerovanie.

---

¹ Prvé vydanie: MIKL, M.: Notárstvo na Slovensku 1874-1993. Notárska komora Slovenskej republiky, Bratislava, 2012

PRVÁ ČASŤ

I. kapitola

Kráľovskí verejní notári v období rokov 1874 až 1918

Stav uhorského súkromného práva po roku 1848

Na prijatie zákonného článku XXXV/1874 o kráľovských verejných notároch mali vplyv predchádzajúce historické udalosti a stav súkromného práva v Uhorsku po roku 1848. V sfére súkromného práva tu panoval značný chaos zapríčinený predovšetkým tým, že reformy z roku 1848 síce odstránili staré právo, ale nezaviedli nové. Aby sa táto medzera preklenula bol aj v Uhorsku od roku 1853 zavedený rakúsky Všeobecný občiansky zákonník a cisárskym patentom zo dňa 7.2.1857 aj rakúsky notársky poriadok z 21.5.1855.

Keď bolo v roku 1860 Uhorsku vrátené pôvodné obyčajové právo vznikol problém, akým spôsobom sa má obnoviť kontinuita so starým právom a čo sa má naopak zachovať z rakúskeho práva. Predchádzajúci stav sa nedal v celom rozsahu obnoviť, lebo zavedené rakúske právo už medzičasom konštituovalo množstvo právnych inštitúcií (medzi inými aj pozemkové knihy), ktoré pre krátkosť času nebolo možné nanovo upraviť. Tento problém riešila Judexkuriálna konferencia v roku 1861, ktorá v obdivuhodne krátkom čase od 23. januára do 4. marca na svojich 18 zasadnutiach pripravila elaborát pod názvom Dočasné súdne pravidlá,¹ ktoré mali byť základom celej novej právnej sústavy. Obsahovali osem častí, z ktorých posledná časť, paragrafy 1 až 8, sa týkali práva advokácie a verejného notárstva. Verejné notárstvo malo byť zrušené a opätovne nahradené činnosťou zo stredoveku pochádzajúcimi hodnovernými miestami.² Odôvodňovalo sa to tým, že činnosť verejných notárov je drahá a že obyvateľstvo má väčšiu dôveru k pôvodným hodnoverným miestam než v čiastočne súkromnú a čiastočne verejnú osobu notára. V dôsledku toho hodnoverné miesta obnovili svoju činnosť. Ukončili ju až 1. augusta 1875, keď nadobudol účinnosť zák. čl. XXXV/1874 o kráľovských verejných notároch. Hodnoverné miesta mohli síce aj naďalej vydávať hodnoverné odpisy listín, ktoré mali v úschove, nové však už vydávať nesmeli.

---

² O hodnoverných miestach pozri napr. LÁSZLÓOVÁ, H.: Hodnoverné miesta na Slovensku. In: Ars notaria, 1999, 4, s. 9-19

Zákon o kráľovských verejných notároch z roku 1874 a jeho novelizácia roku 1886

Historické súvislosti ktoré v Uhorsku predchádzali prijatiu zákona o kráľovských verejných notároch z roku 1874 opisuje Dr. František X. Salamon, verejný notár v Šamoríne, v článku „*Päťdesiatročné jubileum verejného notárstva na Slovensku*“,³ ktoré pripadlo na 1.8.1925.

Výstižne – i keď z dnešného pohľadu už obsolentne – tu opisuje udalosti pred prijatím tohto zákona, ako aj následný 50-ročný vývoj verejného notárstva v Uhorsku a na Slovensku. Súčasne v ňom naznačuje aj isté východiská z vtedajšieho neutešeného stavu. Dôrazne nabáda na zvýšenie kompetencií verejných notárov a obmedzenie pôsobnosti obecných a obvodných notárov ktorí im konkurovali najmä pri spisovaní zmlúv. Ide zrejme o jediný v slovenčine uverejnený článok k tomuto jubileu.⁴

Spoločenské a hospodárske pomery v druhej polovici 19. storočia si vyžiadali, aby aj v Uhorsku bola uzákonená moderná inštitúcia notárstva, lebo dovtedajšie hodnoverné miesta ktoré nahradzovali verejných notárov, prestali vyhovovať moderným potrebám rozvíjajúceho sa bankovníctva, priemyslu a poľnohospodárstva. Po zavedení inštitútu pozemkových kníh a s ním spojeného inštitútu záložných práv aj vidiecke obyvateľstvo ktorého gramotnosť bola zarážajúco nízkej úrovni sa nezaobišlo bez dostupnej pomoci právne vzdelaných osôb pri riešení svojich majetkových záležitostí.

Na vznik a vývoj notárstva v Uhorsku mala vplyv predovšetkým skoršia rakúska úprava kde bol nový moderný notársky poriadok zavedený o zákonom č. 75/1871 r. z. s účinnosťou od 1. novembra 1871. Príprava nového zákona o kráľovských verejných notároch sa síce začala už roku 1870, ale trvala mimoriadne dlho. Zákonný článok XXXV/1874 bol sankcionovaný 12. decembra 1874 a vyhlásený v oboch snemovniach 16. decembra 1874 s tým, že účinnosť nadobudne 1. mája 1875. Tento termín však nebol dodržaný. Napokon zákoný článok XXXI/1875 určil, že nadobudne účinnosť 1. augusta 1875. Uvedený dátum teda môžeme považovať aj za deň vzniku inštitúcie kráľovského verejného notárstva v Uhorsku. Po jedenásťročných skúsenostiach s jeho pôsobením bol novelizovaný zák. čl. VII/1886 o zmene a doplnení čl. XXXV z roku 1874 o kráľovských verejných notároch. Sankciu dostal 19. marca 1886 a bol vyhlásený v Országos Törvénytár 23. marca 1886. Pôvodný zákoný článok z roku 1874 obsahoval XIX hláv a 215 paragrafov. Novela z roku 1886 mala 51 paragrafov.

Pozrime sa bližšie ako tento zákon a jeho novela konštituovali a upravovali činnosť inštitúcie notárstva v Uhorsku a po roku 1918 aj na Slovensku.

---

³ SALAMON, F.X.: Päťdesiatročné jubileum verejného notárstva na Slovensku. In: České právo 1925, ročník VII, číslo 5, s. 35-37. Článok je sprístupnený aj na stránke: www.notaryhistory.gaya.sk

⁴ Maďarskú verziu tohto článku uverejnil časopis CSEHSZLOVÁK JOG v Košiciach dňa 2. augusta 1925

Verejných notárov do úradu menoval minister pravosúdia (spravodlivosti). Ich počet a sídla určoval po vypočutí príslušnej notárskej komory. Verejným notárom mohol byť len taký plnoletý uhorský štátny občan, ktorý vyhovoval prísne stanoveným zákonným podmienkam. Predovšetkým sa vyžadovala bezúhonnosť, znalosť štátneho jazyka (maďarského) a vykonanie advokátskej alebo sudcovskej skúšky. Záujemca musel okrem toho preukázať, že bol tri roky praktikantom u verejného notára. Za čakaťľa verejného notárstva mohla komora prijať aj nepĺnoletého⁵ uhorského štátneho občana, ktorý mal príslušné právne vzdelanie a pracoval v obvode komory u niektorého verejného notára. Prax musela byť výlučná a čakaťľ nemohol súčasne vykonávať advokátsku, sudcovskú alebo inú prax, ktorá by mu bránila plne sa venovať notárskej praxi.

Každý verejný notár bol povinný pred začatím činnosti zložiť kauciu. Až po jej zložení mohol žiadať o vykonanie prísahy kráľovi, čo sa stalo na zasadnutí príslušnej súdnej stolice. Text prísahy znel:

„Prisahám (sľubujem) vševédecemu a všemohúecemu Bohu, že najjasnejšiemu nášmu kráľovi, Uhorskej krajine a jej ústave zostanem vždy verný; povinnosti svojho notárskeho úradu podľa zákonov verne, akurátne a svedomite plniť budem. Tak mi Boh pomáhaj!“

Pred zložením prísahy alebo pri nej predložil svoj vzorový podpis. O schválenie pečate musel však žiadať ešte pred prísahou. Pečať bola okrúhla, v strede obsahovala „címer Uhorska“ (štátny znak), okolo ktorého bolo uvedené meno a priezvisko notára, jeho funkcia a sídlo. Verejný notár bol povinný otvoriť si kanceláriu (vtedy nazývanú písárňou) do troch mesiacov od prijatia menovacieho dekrétu. Jej otvorenie ohlásil príslušnej súdnej stolici, finančným orgánom, komore a prostredníctvom tlače aj verejnosti.

Každý verejný notár musel byť členom notárskej komory. Počet a sídla komôr určoval minister spravodlivosti tak, aby k jednej komore prislúchalo aspoň 15 verejných notárov. Ich sídla a okresy určil po vypočutí komôr. Komoru tvorili predseda, štyria riadni členovia a dvaja námestníci. Predsedu a ostatných členov komory volili na valnom zhromaždení tajným hlasovaním verejní notári príslušného obvodu na obdobie jedného roka. K úlohám komory patrilo predovšetkým riešenie sporov medzi notármi a ich klientmi. Okrem toho komora zastupovala notárov príslušného obvodu navonok a mala právo stýkať sa s ministrom spravodlivosti priamo. Na krytie svojich výdavkov vyberala od čakaťľov zápisné taxy a od verejných notárov ročné poplatky. Zápisné čakaťľa nesmeli presahovať 2 zlatky. Proti verejnému notárovi, ktorý v platení ročného poplatku zaostával, mohla komora na základe zákona o kráľovských verejných notároch nariadiť exekúciu.

---

⁵ Plnoletosť nadobúdala dosiahnutím 21. roku veku (§ 1 zák. čl. XX/1877)

Verejný notár smel úradovať len na území tej kráľovskej súdnej stolice, v ktorej mal sídlo. Verejného notára nebolo možné ex offio preložiť (§ 13 zák. čl. VII/1886). Naproti tomu ale účastníci sa mohli obrátiť na ktoréhokoľvek verejného notára bez ohľadu na to, kde bývali alebo kde sa nachádzal predmet príslušného právneho úkonu. Verejný notár bol povinný bývať (vo dne aj v noci) v mieste svojho sídla a nesmel sa z neho bez povolenia vzdialiť na viac ako tri dni. Ak sa chcel vzdialiť na viac ako tri dni, bol povinný to oznámiť predsedovi komory. Na čas dlhší ako osem dní musel žiadať o povolenie. Komora mu mohla povoliť dovolenku najviac na šesť týždňov – na dlhší čas len minister pravosúdia (spravodlivosti). Ak sa zistilo, že verejný notár sa bez povolenia zdržiaval mimo svojho sídla dlhší čas ako 14 dní a na vyzvanie predsedu komory sa späť počas ďalších 14 dní nevrátil, bolo to dôvodom na pozbavenie úradu. Tieto prísne pravidlá sa zaviedli zrejme preto, lebo v čase prijatia zákona bola v Uhorsku slabo vyvinutá dopravná infraštruktúra, telefón či telegraf nebol bežne dostupný a cesta k verejnému notárovi -najmä na jar keď boli cesty nezjazdne- sa spájala s mnohými prekážkami. Preto sa veľmi dôsledne dbalo na to, aby bol verejný notár vždy zastihnuteľný. Ak bol notár neprítomný, chorý a podobne, zastupoval ho jeho námestník. V prípade, že ho notár nemal a v sídle okresu nebol ďalší notár, zastupoval ho predseda príslušného súdu.

Podľa § 20 zák. čl. VII/1886 do právomoci verejného notára patrilo:

- spisovanie verejných listín,
- spisovanie posledných vôlí (závetov)
- vystavovanie vysvedčení,
- úschova listín a cenných vecí,
- konanie v dedičských veciach,
- výkon súdnych poverení alebo tuteursko-vrchnostenských poverení.

Verejná listina sa musela písať na celom hárku čisto a čitateľne tak, aby na jej ľavej strane zostal voľný pás „asi na dva palce.“ Tento pás sa mohol využiť na vykonanie prípadných opráv. Tie podpísal verejný notár, ako aj účastníci. Podľa okolností prípadu sa však oprava, zmena alebo dodatok mohli napísať aj na koniec listiny a museli byť opäť podpísané. Ak by sa to zanedbalo, boli oprava, zmena alebo dodatok neplatné. V notárskej listine sa nesmeli nič písať nad alebo pod riadkom. Takto napísané slová alebo písmená sa považovali za neplatné. Voľné miesta nachádzajúce sa v kontexte obsahu listiny verejný notár vyplnil vodorovnými čiarami. Ak sa malo niektoré slovo vymazať, muselo sa vyčiarknuť tak, aby zostalo čitateľné. Počet vymazaných slov sa poznamenal na ľavej strane vo voľnom páse, alebo na konci listiny. Aj túto poznámku bolo nutné podpísať. Dátumy a čísla sa písali aj slovom – okrem presne stanovených prípadov, napr. zložitých výpočtov, inventárov a pod.

Ak listina pozostávala z viacerých listov, verejný notár bol povinný každý list opatriť spisovou značkou a svojím podpisom. Ak však listina pozostávala z viacerých hárkov, tie bolo potrebné „*šnúrkou zviazať a oba konce šnúry na ostatnom liste pečatou verejného notára pripevniť.*“ To isté platilo o prílohách, ktorých pripevnenie k predmetnej listine bolo predpísané. Zákon umožňoval, aby sa chybné vystavená listina mohla považovať ešte za platnú súkromnú listinu podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, ak o tom rozhodol súd.

O spisovaní verejných listín mal vtedajší zákon v podstate identické ustanovenia, aké poznáme dnes. Napriek tomu existovali isté odchýlky či špecifiká vyplývajúce z uhorského obyčajového práva a pomerov panujúcich v Uhorsku v druhej polovici XIX. storočia. Pretože v tom čase neexistovali žiadne identifikačné doklady, notár buď musel stránky osobne poznať, alebo mu ich totožnosť museli dosvedčiť dvaja jemu známi svedkovia. Ak bol pri spisovaní listiny prítomný aj druhý notár, postačovalo, ak obaja svedkovia boli známi len jednému z nich. Nevyžadovalo sa aby svedkovia totožnosti a svedkovia právneho úkonu boli rozdielne osoby. Svedkom mohla byť osoba, ktorá dosiahla šestnásť rok veku. Keď bol prítomný druhý notár, prítomnosť svedkov úkonu sa nevyžadovala. Osobitne bol upravený prípad, ak sa mala verejná listina spisovať s osobou, ktorá bola hluchá a nevedela čítať. V takom prípade sa okrem svedkov vyžadovala aj prítomnosť dôverníka, ktorý sa s ním vedel dorozumieť znakovou rečou. Verejný notár sa však mal nepochybne presvedčiť o tom, že hluchý rozumie znakovú reč. Mal to urobiť tak, že ho prostredníctvom dôverníka preskúšal položením otázky, ktorá s prerokovávanou vecou nesúvisela. O preskúšaní sa v samotnej listine urobil záznam. Ak účastník nevedel alebo nemohol písať, v takom prípade boli potrební dvaja svedkovia alebo druhý verejný notár. Podpisovanie sa malo vykonať tak, že „*stránka listinu vlastnoručným znakom má ozdobiť*“ a jeden svedok, prípadne druhý verejný notár mal meno stránky napísať a seba uviesť ako pisateľa mena.

Samostatným a dnes už zaniknutým postupom zákon umožňoval, aby sa v obmedzenom rozsahu aj súkromné listiny mohli stať verejnými.⁶ Tento postup spočíval v tom, že žiadatelia originál súkromnej listiny predložili verejnému notárovi. On o tom spísal protokol a pripevnil ho k súkromnej listine. Takáto listina mala však platnosť verejnej listiny len proti tým, ktorí boli pri jej predložení u verejného notára prítomní (alebo proti ich právnym nástupcom) a len od toho času, keď bola predložená.

Verejný notár mohol vo forme verejnej listiny spísať závet za predpokladu, že závetca svoju poslednú vôľu pred ním osobne prejavil, a to buď za účasti dvoch svedkov, alebo ďalšieho

---

⁶ Verejná listina má vyššiu dôkaznú silu, než listina súkromná. Ak sa nedokáže opak, považujú sa skutočnosti uvedené vo verejnej listine za pravdivé bez ďalšieho dokazovania. Na rozdiel od toho pravdivosť súkromnej listiny treba aj dokázať.

verejného notára. Tí museli byť počas celého úkonu nepretržite prítomní. Účasť svedkov a ich prítomnosť sa v listine uviedla.

Zákon pripúšťal aj možnosť, aby testátor k verejnému notárovi priniesol svoj závet napísaný už skôr s tým, aby ho verejný notár „*platnosťou notárskej listiny zaopatril*.“ V takom prípade musel byť dodržaný tento postup:

- testament mohol prijať len od takej stránky, ktorá vedela čítať a písať v reči, v ktorej bol testament spísaný, a ten vlastnoručne podpísala, o čom bol povinný sa presvedčiť,

- stránka musela odovzdať testament verejnému notárovi za prítomnosti dvoch svedkov alebo ešte druhého notára s tým výslovným vyhlásením, že obsahuje jeho poslednú vôľu,

- o celom tomto konaní verejný notár vyhotovil protokol, ku ktorému závet prišiel a konce šnúry zapečatil. Takto prijatý testament bol verejný notár povinný uložiť na bezpečné miesto a o uložení dať závetcovi potvrdenie. Závetca mohol hneď notára požiadať o vydanie závetu (bez uloženia). Taký závet nestratil charakter verejnej listiny za predpokladu, že sa zachoval v nezmenenej podobe. O tom bol verejný notár povinný závetcu poučiť a o poučení v listine urobiť záznam. Ak závetca chcel neskôr testament odvolať pred tým istým verejným notárom, odvolanie sa poznačilo na pôvodnej listine.

Formu verejnej listiny k svojej platnosti vyžadovali právne úkony medzi snúbencami a manželmi (napr. o prevzatí vena), listiny vystavené snúbencami a manželmi upravujúce ich majetkové pomery pred uzavretím manželstva alebo po ňom, ktoré mali slúžiť im samým alebo tretím osobám, ako aj právne úkony osôb nevidiacich, hluchonemých, hluchých a tých, čo nevedeli čítať a písať. Rovnako tak formu verejnej listiny vyžadovalo udelenie splnomocnenia na niektoré právne úkony.

Notárske listiny boli priamo zo zákona exekučným titulom za predpokladu, že obsahovali okrem všeobecných náležitostí meno veriteľa a dlžníka, titul, predmet plnenia a termín plnenia. Exekúcia sa viedla podľa platných predpisov civilného práva.

Vysvedčenia mohol verejný notár vydávať len v taxatívne vypočítaných prípadoch ktorými boli:

- a) *autentifikovanie odpisov listín,*
- b) *autentifikovanie výťahov z kupeckých a obchodných kníh,*
- c) *preklady,*
- d) *autentifikovanie podpisov,*

- e) vysvedčenie času preukázania listiny,
- f) vysvedčenie živobytia,
- g) autentifikovanie uzavretí valných zhromaždení, výborov (spravujúcej rady),
- h) vysvedčenie o statých činoch,
- i) upovedomenia,
- j) vysvedčenie obsahu a odoslania „sdielok“ (oznámení),
- k) zmenkové protesty.

V prevažnej miere išlo o činnosti, ktoré notár vykonáva aj dnes. Určité špecifikum predstavovali činnosti uvedené pod písmenom i) a j). Podstata „upovedomenia“ spočívala v tom, že verejný notár sa na požiadanie dostaví do bytu alebo obchodnej miestnosti toho, komu bolo predmetné upovedomenie určené, a „*tam mu vec ústne rozpovedal.*“ O tom vydal žiadateľovi vysvedčenie. Účelom vysvedčenia obsahu a odoslania „sdielok“ (oznámení) bolo zabezpečiť dôkaz, že sa niekomu odoslal list alebo telegram a aký bol jeho obsah.

Verejný notár mohol prijať do úschovy listiny, dlžobné úpisy, zmenky a zapečatené testamenty. Hotové peniaze a cenné papiere len v tom prípade, ak ich mal odovzdať určitej osobe, úradu alebo súdu. Súkromným osobám bol povinný depozit vydať v priebehu ôsmich dní, ak zložiteľ neurčil inú lehotu. Úschova peňazí u notára však nemala právny následok splnenia dlhu.

Napokon verejnému notárovi prislúchalo na základe poverenia súdu vykonávať sudcovské poverenia a konanie v poručenských veciach, ak ho k tomu poverila príslušná „*tútorská vrchnosť.*“

Zákonný čl. XVI/1894 o dedičnom postupe a vykonávacie nariadenie ministerstva vnútra a pravosúdia č. 43.194/1895 I.M.

Právnym predpisom, ktorý koncom XIX. storočia v Uhorsku komplexne upravil činnosť verejných notárov v konaní o dedičstve bol zák. čl. XVI/1894 o dedičnom postupe. Podľa dovtedajšieho ustanovenia § 124 zák. čl. XXXV/1874 súd *mohol* verejného notára poveriť úkonmi v konaní o dedičstve na rozdiel od ustanovenia § 51 zák. čl. XVI/1894 podľa ktorého „*s prevedením pozostalostného pojednávania má sa poveriť verejný notár.*“

Išlo o samostatný procesnoprávny predpis. Obsahoval celkom 15 hláv a 130 paragrafov. K nemu bolo vydané vykonávacie nariadenie – vlastne kancelársky poriadok – ministerstva vnútra a pravosúdia č. 43.194/1895 I. M. s účinnosťou od 1. januára 1896. Ním sa riadili súdy, verejní notári, ako aj iné úrady, ktoré mali kompetencie a povinnosti pri prerokovaní

dedičstva (ohliadač mŕtvol, matrikár, obecné predstavenstvo, pozemkovoknižný súd, znalci a pod.) . Mal celkom XII odsekov, 103 paragrafov a v prílohe vzory tlačív.⁷

Špecifické úlohy verejných notárov v konaní o dedičstve po duchovných osobách

V prípade úmrtia duchovných osôb (latinského, gréckeho a arménskeho obradu), či už vyššieho, alebo nižšieho rádu, postupovalo sa podľa osobitných predpisov (tzv. Koloničovskej dohody – zák. čl. XVI/1715), v rámci ktorých mali verejní notári špecifické úlohy. Tieto vykonávali na základe príkazu ministerského komisára v zmysle Štatútu ministerstva spravodlivosti a výučby č. 13.249/10/IV.1883 vydaného na základe splnomocnenia uvedeného v § 9 zák. čl. LIX z roku 1881o pokračovaní v pozostalostných veciach arcipastierov (arcibiskupa, biskupa, opáta, prepošta) požívajúcich cirkevné benefícium z kráľovskej donácie. Okresný súd bol povinný v prípade úmrtia týchto osôb – bez ohľadu na úradné hodiny – vyslať okamžite do sídla arcipastiera verejného notára na zabezpečenie benefícia, a to až do príchodu zástupcov kapituly. Ten mal na mieste samom vykonať všetky potrebné zabezpečovacie úkony (súpis hnutel'ného majetku, zapečatenie obytných a vedľajších miestnosti a pod.).

Na základe splnomocnenia obsiahnutého v § 127 zák. čl. XVI/1894 bolo vydané nariadenie ministrov spravodlivosti a výučby č. 107/15 z roku 1904 ohľadne pozostalosti nižšieho katolíckeho duchovenstva – farári, kapláni, titulárni biskupi, prepošti a opáti, ako aj opáti, ktorí dostali svoje benefícium od súkromného patróna, ak zomreli bez zanechania závetu. Aj v týchto prípadoch bol verejný notár povinný z úradnej povinnosti vykonať súpis majetku a niektoré ďalšie súvisiace a zabezpečovacie opatrenia. Samotné dedičské konanie po týchto osobách sa však viedlo podľa všeobecne platných právnych predpisov (zák. čl. XVI/1894) s modalitami obsiahnutými v tomto nariadení.

Zavedenie metrickej sústavy v Uhorsku a činnosť verejných notárov

Zo začiatku 20. storočia je vhodné ešte spomenúť zák. čl. V/1907 o mierach, ich používaní a o dozore nad nimi, ktorým bola na území „*Svätej koruny uhorskej*“ zavedená metrická sústava. Tento zákon okrajovo tiež zasahoval do činnosti verejných notárov najmä v súvislosti

---

⁷ Jeho úplné znenie je sprístupnené aj na stránke: www.notaryhistory.gaya.sk

so zavedením používania nových plošných mier v pozemkovej knihe, čo v tom čase nebola jednoduchá zmena. Na uľahčenie prepočtu pôvodných plošných mier (siah a jutier) na metrickú sústavu (metre štvorcové, áre a hektáre) boli postupne vypracované viaceré pomôcky a porovnávacie tabuľky.

II. kapitola

Vývoj notárstva na Slovensku a Podkarpatskej Rusi⁸ v období rokov 1918 až 1948

Vznik Československej republiky a právny dualizmus na úseku notárstva

Začiatkom roku 1918 v posolstve Kongresu americký prezident Woodrow Wilson sformuloval zásady, na ktorých sa mala vybudovať povojnová Európa. 27. októbra 1918 Andrásyho nótou⁹ Rakúsko - Uhorsko prijalo podmienky na uzatvorenie mierovej dohody vrátane sebaurčovacieho práva Čechoslovákov a Juhoslovanov.

Zákon o zriadení samostatného československého štátu bol uverejnený 6. novembra 1918 ako zákon č. 11/1918 Sb. Obsahoval preambulu a 5 článkov. Podľa čl. 2 „*všetchny dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.*“ V dôsledku toho zostali v platnosti dovtedajšie právne predpisy upravujúce notárstvo a to v historických zemiach Rakúsky notársky poriadok č. 75/1871 r.z. a na Slovensku a Podkarpatskej Rusi Uhorský zákonný článok XXXV/1874 o kráľovských verejných notároch (v znení zák. čl. VII/1886).

Počas prvej Československej republiky neustávali snahy o prijatie jednotného Notárskeho poriadku pre celé územie štátu. V tomto smere vyvíjal v dvadsiatych rokoch minulého storočia záslužné aktivity predovšetkým Spolek notářů Československých v Prahe. Za jeho spoluúčasti bol vypracovaný návrh jednotného Notárskeho poriadku ktorý bol založený na viacerých moderných republikánskych zásadách. Okrem iného aj na zásade, že žena môže byť notárom, čo bolo za monarchie vylúčené. Základnou zmenou malo byť definovanie notára ako orgánu štátnej správy. To však z politických a národnostných dôvodov narážalo na

---

⁸ Podkarpatská Rus je historický názov územia, ktoré sa dnes nachádza prevažne v oblasti Zakarpatskej oblasti Ukrajiny, čiastočne na území súčasného Prešovského a Košického kraja na Slovensku, menšou časťou na území Poľskej republiky a rumunskej župy Maramureș. Na základe zmluvy z 10. septembra 1919 uzavretej v St. Germain en Laye bola ako samosprávny celok včlenená do rámca Československej republiky (zdroj: Wikipédia). Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu Československej republiky zo dňa 10.mája 1922 č. Rv.III. 28/22 treba mať za to, že Podkarpatská Rus sa právne stala súčasťou Československej republiky 28.októbra 1918, aj keď niet skutočnej listiny, alebo aktu, potvrdzujúceho okamžik, v ktorom sa Podkarpatská Rus pripojila k Československej republike.

⁹ Gyula Andrásy (de Csik-Szent-Király et Krasznahorka), maďarský štátnik a posledný minister zahraničia Rakúsko-Uhorska.

odpor notárov nemeckej menšiny. Tá sa obávala, že v prípade ak bude notár uznaný za orgán štátnej správy -čo sa malo uzákoniť- budú sa mu musieť podrobiť jazykovému zákonu ktorý nechceli zachovávať. V dôsledku toho sa prijatie nového Notárskeho poriadku neustále odkladalo.¹⁰ Ešte v lete roku 1932 zaslalo Ministerstvo spravodlivosti notárskym komorám na vyjadrenie prepracovaný návrh nového Notárskeho a Advokátskeho poriadku, ktoré mali byť údajne na jeseň predložené poslaneckej snemovni. Napriek tomu že sa s legislatívnymi prácami na jednotnom Notárskom poriadku začalo už po vzniku republiky a tieto práce v priebehu času značne pokročili, k jeho prijatiu nedošlo. Obdobie právneho dualizmu skončilo až po viac ako 30 rokoch dňa 21. augusta 1949 nadobudnutím účinnosti zákona č. 201/1949 Sb. o notárstve, ktorý upravil notárstvo jednotne pre celé územie Československej republiky.

Prvé československé zákony upravujúce činnosť verejných notárov

Recipované rakúske a uhorské zákony sa však v novej Československej republike nedali do dôsledkov uplatňovať. Bolo potrebné vykonať aspoň ich čiastočnú reformu tam, kde sa priecili novému republikánskemu duchu. Za tým účelom vláda predložila Národnému zhromaždeniu návrh zákona, ktorým mala byť zabezpečená jednotnosť v činnosti notárov na celom území štátu, ako aj zabezpečenie platnosti ich aktov, predovšetkým verejných listín, ktoré boli spísané alebo osvedčené v medziobdobí od 28. októbra 1918 do nadobudnutia jeho účinnosti. Podľa zo dňa 18. marca 1919 mal byť na celom území Československej republiky vrátane Podkarpatskej Rusi zavedený jednotný úradný titul notár, čo poslanec Dr. Klouda v Národnom zhromaždení odôvodňoval tým, že si to vyžaduje „jednotnosť úradovani a jednotná terminologie v celé naši říši, aby funkcionári státní byli jednotně pojmenováni.“

Zaviesť na celom území štátu jednotné označenie „notár“ bolo nutné aj z dôvodu odstránenia odíoznej skratky „c.k.“ (cisársko-kráľovský) resp. na Slovensku prívlastok „királyi“ (kráľovský) z označenia notára. Nové označenie „notár“ -bez prívlastku „verejný“- sa však na Slovensku neujalo a notári tu naďalej používali označenie „verejný notár“ („közjegyző“), samozrejme bez prívlastku kráľovský („királyi“). Niektorí verejní notári začali svojvoľne používať aj označenie „štátny“ verejný notár. Časť z nich tento prívlastok používala na pečiatkách a tlačivách, iní len v telefónom zozname.¹¹ Išlo o individuálne prípady, ktoré nemali žiadne zákonné opodstatnenie a boli v priamom rozpore s ustanovením § 1 vládneho nariadenia 657/1920 Sb. o úprave pečiatok verejných notárov. Ale aj neskôr vydávané právne predpisy boli -čo do označenia notára na Slovensku-nejednotné

---

¹⁰ K tomu pozri: ČULÍK: Notár - orgán státní. In: České právo ročník XI, č.4, 1929. Sprístupnené aj na: www.notaryhistory.gaya.sk

¹¹ Na tieto skutočnosti poukazyval Dr. Jur Jánoška verejný notár v Trnave listom zo dňa 20 augusta 1938 adresovaným Správnemu výboru. Pozri: MIKL, M.: Notárstvo na Slovensku 1874-1993. Notárska komora Slovenskej republiky, Bratislava 2012, s. 71

a v niektorých prípadoch používali aj označenie verejný notár.¹² Bolo to zrejme preto, že právne predpisy o notároch neobsahovali žiadne výslovné derogačné ustanovenia z ktorých by bolo možné zistiť, čo rušia, čo menia a aký je ich vzťah k súvisiacej právnej úprave. Išlo o mlčky vykonanú derogáciu, keď pôvodná právna úprava nebola výslovne derogovaná a súčasne s ňou platila právna norma, ktorá jej konkurovala. Derogačné pravidlo *lex posterior derogat legi priori* sa dôsledne neuplatňovalo. Dôležitým dôvodom pre používanie označenia verejný notár („*közjegyző*“) bola na Slovensku tá skutočnosť, že sa ním odlišovali od obecných a obvodných notárov („*jegyző*“), ktorí pôsobili v obecnej a muncipálnej správe. Toto rozlišovanie bolo potrebné uplatňovať aj po vzniku ČSR, lebo obecní a obvodní notári tu pôsobili až do roku 1945. Úradná pečiatka notárskej komory mala obsahovať označenie „*notárska komora*“ a jej sídlo.

Všetci notári bez rozdielu boli povinní podľa zákona č. 155/1919 Sb. vykonať do jedného mesiaca od nadobudnutia jeho účinnosti prísahu novej republike s tým, že ak prísahu v určenej lehote nevykonajú, bude sa na nich hľadiť tak, ako keby sa úradu vzdali.

Text prísahy znel:

*„Přisahám, že budu Československé republice vždy věren a vlády její poslušen, že budu veškeré zákony a platná nařízení zachovávatí a svůj úřad jako notář podle zákonných ustanovení řádně a svědomitě zastávati.“*¹³

Na Slovensku a Podkarpatskej Rusi bolo po vzniku ČSR málo takých verejných notárov a kandidátov, ktorí by novú „*úradnú reč štátu úplne znali*,“ a tým splňali podmienku na zastávanie notárskeho úradu. V prevažnej miere boli maďarskej národnosti a buď nedostatočne, alebo vôbec neovládali „*československý*“ jazyk. V októbri 1918 sa tu zo 115 členov notárskych komôr k slovenskej národnosti hlásilo len 17 členov. Vznikla preto obava, že sa v krátkom čase notárske úrady uvoľnia a nebude pre ne dostatok vhodných uchádzačov.

Tento stav bol podnetom na vydanie zákona č. 196/1919 Sb. zo dňa 8. apríla 1919, ktorý umožnil, aby sa verejnými notármi na Slovensku a Podkarpatskej Rusi stali aj žiadatelia, ktorí sú štátnymi príslušníkmi Československej republiky a vyhovelí podmienkam § 6 Rakúskeho notárskeho poriadku z 25. júla 1871 č. 75 r.z. Teda takí, ktorí vykonali notársku, sudcovskú alebo advokátsku skúšku pred 28. októbrom 1918 alebo po tomto termíne pred skúšobnou komisiou vrchného zemského súdu v Prahe alebo Brne. Tým sa umožnilo aj žiadateľom z Čiech vykonávať úrad notára na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, ak tu nebolo iných

---

¹² Napr. v ustanovení § 1 vládneho nariadenia č. 273/1921 Sb.

¹³ Prísaha sa vykonala tým spôsobom, že „*přisahající, bez rozdílu vyznání náboženského, znění přísahy opakuje a poté podá ruku tomu, kde jej do přísahy bere.*“ Iné formality neboli potrebné.

spôsobilých žiadateľov. Poslanec Dr. Klouda návrh zákona v Národnom zhromaždení odôvodňoval tým, že *„není mezi notářským dorostem na Slovensku dostatečného počtu uchazečů, u nás zase je dosti uchazečů, kteří vykazují i zkoušku i praksi. Tedy řešíme tím také kus sociální otázky našeho inteligentního dorostu, dorostu notářského, jestliže jim zjednáme možnost, aby našli zaměstnání, aby našli existenci na Slovensku, ovšem jen potud, pokud nebude na Slovensku samém způsobilých uchazečů.“*

Pretože tento zákon sa prerokovával v čase, keď ešte predchádzajúci zákon č. 155/1919 Sb. z 18. marca 1919 o zavedení jednotného titulu „*notár*“ nenadobudol účinnosť boli v jeho návrhu korigované isté štylistické nepresnosti tak, aby nedošlo k nedorozumeniu ktorých notárov sa zákon týka. Jeho názov po vykonanej úprave znel: *„způsobilosti k notářskému úřadu (veřejných notářů) na Slovensku.“*

Začiatkom roku 1919 neboli pomery na Slovensku ešte konsolidované. Prebiehali tu oslobodzovacie boje spod okupácie maďarskej Červenej armády, ktorá v čase od 27. apríla až do 14. augusta 1919 obsadila časť Slovenska. Tieto boje mali za následok aj to, že sa do niektorých oblastí včas nedostala *„Sbírka zákonů a nařízení státu Československého“* a verejní notári sa tak nedozvedeli, že majú v určenej lehote zložiť predpísaný sľub novej republiky. Zákonom č. 599/1919 Sb. z 5. novembra 1919 im bol výnimočne povolený odklad vykonania predpísaného sľubu po dobu jedného roku. Súčasne bolo ministrom spravodlivosti umožnené zbaviť úradu notára, ktorý pre svoju činnosť nebol hodný dôvery potrebnej na vykonávanie úradu československého notára, alebo ho mohol preložiť na iné služobné miesto.

Ustanovenie § 1 zákona č. 122/1920 Sb. určovalo, že *„jazyk československý jest státním, oficielním jazykem republiky.“* Možnosť jeho zavedenia vyplývala zo siedmeho článku Zmluvy medzi čelnými mocnosťami spojenými i združenými a Československom podpísanej v St. Germain en Laye 10. septembra 1919 s tým, že ak takýto jazyk bude zavedený, poskytnú sa československým štátnym príslušníkom iného jazyka primeraná možnosť, aby pred súdmi používali svoj jazyk, a to ústne i písomne. Ustanovenie tejto medzinárodnej zmluvy sa premietlo do ustanovenia § 2 uvedeného zákona tak, že súdy, úrady a orgány republiky, ktorých pôsobnosť sa vzťahovala na súdny okres, ktorý podľa posledného sčítania ľudu obývalo aspoň 20 % československých štátnych občanov hovoriacich iným než *„československým“* jazykom, mali povinnosť prijímať podania v jazyku menšiny a vydať ich vybavenie nielen v *„jazyku československom“*, ale i v jazyku podania. To sa netýkalo vzájomných českých a slovenských podaní, kde platila reciprocita. S ohľadom na to vládne nariadenie č. 657/1920 Sb. ustanovilo, že pečate verejných notárov (ako súdnych komisárov), ktorí majú sídlo v takom okrese, majú obsahovať aj údaje v jazyku menšiny.

Likvidácia verejnonotárskych komôr na Slovensku

Na území Slovenska existovali dve verejnonotárske komory, a to v Bratislave a Košiciach. Boli zriadené ešte podľa zák. čl. XXXV/1894 a tešili sa značnej nezávislosti a autonómii.

Roku 1920 vypracovalo ministerstvo spravodlivosti jednotnú osnovu nového advokátskeho a notárskeho poriadku platnú pre celé štátne územie. Aj keď bolo celkom jasné, že tento zákon už nemôže byť prerokovaný a schválený Národným zhromaždením vo vtedajšom jeho zložení, vláda predsa len v predstihu predložila do legislatívneho procesu návrh zákona o dočasnej úprave činnosti advokátskych a notárskych komôr na Slovensku. Táto osnova prenikavo zasiahla do existujúcej autonómnej samosprávy, na ktorých boli slovenská advokácia a notárstvo vybudované. Vláda navrhovala, aby advokátske a notárske komory na Slovensku boli zlúčené do jednej advokátskej a jednej notárskej komory a aby *„jednotlivým advokátním komorám a notárskym komorám byly pričleněny vhodným způsobem orgány, které by zabezpečovaly vliv vlády a ochranu zájmů státních v těchto komorách.“* Celkom nepokryte teda išlo o to podriadiť ich centrálnej správe, a zlikvidovať ich samosprávu cestou zlúčenia a nahradenia správnym výborom. V dôvodovej správe k tomuto zákonu sa uvádza, že malo ísť len o prechodné opatrenie do prijatia jednotného notárskeho poriadku. Nový notársky poriadok platný pre celé územie Československej republiky však prijatý nebol. Správny výbor mal v prechodnom období likvidovať majetok a záväzky zlúčených verejnonotárskych komôr a prijať rokovací poriadok, ktorý mohol nadobudnúť právoplatnosť až schválením ministrom spravodlivosti a ministrom pre zjednotenie zákonodarstva a organizácie správy. Minister spravodlivosti mohol výbor komory alebo jeho jednotlivých členov zbaviť úradu a menovať za nich iných. Zákon výslovne zakazoval, aby sa doterajší funkcionári komôr miešali do činnosti správneho výboru, alebo mu v činnosti prekážali. Ak by to nerešpektovali, hrozil im trest zbavenia úradu verejného notára.

Vznik Správneho výboru spojených verejnonotárskych komôr na Slovensku v Bratislave

Zákon č. 167/1920 Sb. o dočasnej úprave činnosti advokátskych a notárskych komôr na Slovensku zlúčil advokátske komory v Bratislave, Banskej Bystrici, Prešove a Košiciach a ich obvody. Rovnako tak zlúčil notárske komory v Bratislave a Košiciach a ich obvody.

Bol vytvorený Správny výbor spojených verejnonotárskych komôr na Slovensku v Bratislave, ktorý sa skladal z predsedu, štyroch členov a dvoch náhradníkov. Jeden člen správneho výboru mohol byť ustanovený za námestníka predsedu. Členmi správneho výboru mohli byť len členovia komory. Náhradníci nastupovali za členov výboru, ktorí nemohli funkciu vykonávať, a to v poradí určenom dĺžkou ich praxe. Správny výbor mal všetky práva a povinnosti ako notárska komora podľa zák. čl. XXXV/1874.

Práva a povinnosti prislúchajúce predsedovi komory vykonával predseda správneho výboru alebo jeho námestník. Správny výbor sa uznášal väčšinou hlasov. Predseda hlasoval len pri rovnosti hlasov. K platnému uznášaniu Správneho výboru bola potrebná prítomnosť najmenej polovice jeho členov. Predsedom Správneho výboru spojených verejnonotárskych komôr na

Slovensku v Bratislave sa stal najprv Dr. Jozef Kallay,¹⁴ neskôr Dr. Viktor Dušek, obaja verejní notári z Bratislavy, členmi boli Dr. Vladimír Pivko, verejný notár v Bratislave, Dr. Štefan Folkman, verejný notár v Galante, a Dr. Jur Janoška, verejný notár v Trnave.

K tomuto zákonu bolo 30. decembra 1920 vydané vládne nariadenie č. 3/1921 Sb., ktoré za sídlo zlúčenej Advokátskej komory určilo Turčiansky Svätý Martin a za sídlo zlúčenej Notárskej komory Bratislavu. Dňom, keď toto nariadenie nadobudlo účinnosť, boli doterajšie Notárske komory v Bratislave a Košiciach povinné odovzdať svoje spisy správneho výboru zlúčenej komory, ktorých menovanie bude vyhlásené v Úradnom liste. Správny výbor mal po celý čas svojej existencie sídlo v Bratislave na Kloboučnickej ulici č. 4. Nemal tam však vlastnú budovu, ale pôsobil v kancelárii verejného notára Dr. Viktora Duška, kde bol aj jej archív.

V tej súvislosti je vhodné uviesť, že sám Správny výbor pre svoje označenie používal rôzne názvy. Ustanovenie § 2 zákona č. 167/1920 Sb. o dočasnej úprave činnosti advokátskych a notárskych komôr na Slovensku uvádza -pokiaľ ide o advokátov- označenie: „*Správny výbor sloučené komory advokátní.*“ Čo sa týka označenia notárskeho Správneho výboru, zákon neuvádza žiadne označenie. Podľa ustanovenia § 1 vlád. nar. č. 3/1929 Sb. „*Sloučená komora notárska má sídlo v Bratislavě.*“ Z toho ustanovenia sa zrejme odvodil aj názov: *Správny výbor spojených verejnotárskych komôr na Slovensku.* Po tom čo mu boli podriadení aj verejní notári na Podkarpatskej Rusi sa začalo používať označenie: „*Správny výbor spojených verejnotárskych komôr na Slovensku a Podkarpatskej Rusi.*“¹⁵ V priebehu času bolo toto označenie rôzne modifikované a v roku 1938 aj skrátené na: „*Správny výbor spojených verejnotárskych komôr v Bratislave.*“¹⁶

V ďalšom texte preto budeme používať len označenie „**správny výbor**“ v príslušnom tvare bez akéhokoľvek epiteton constans.

Zákon č. 167/1920 Sb. o dočasnej úprave činnosti advokátskych a notárskych komôr na Slovensku ani vládne nariadenie č. 3/1921 Sb. neriešili otázku notárskej komory na Podkarpatskej Rusi. Podľa § 26 zák. čl. XXXV/1874 jedna komora musela mať aspoň 15 verejných notárov pričom na území Podkarpatskej Rusi bolo možné zriadiť asi 10 notárskych úradov. Takže notárska komora tam vzniknúť ani nemohla. Navyše išlo o autonómne samosprávne územie. Na druhej strane ale každý verejný notár musel byť členom notárskej komory. Notári pôsobiaci na jej území (Berehovo, Chust, Iršava, Mukačevo, Rachovo, Sevluš, Tačovo, Užhorod a Volové) pôvodne patrili k Notárskej komore v Sátoralaujhelyi. Vybavovanie jej agendy prevzalo Prezídium súdnej tabule v Košiciach, neskôr Prezídium

---

¹⁴ Od roku 1920 do 15.1.1927 minister s plnou mocou pre správu Slovenska. Pozri: Dr. Jozef Kallay padesiatnikom. In: České Právo, ročník XIII, č.7, 1932. Sprístupnené aj na: www.notaryhistory.gaya.sk

¹⁵ Pozri Úradné noviny, ročník XIX, číslo 8 z 22. februára 1937.

¹⁶ Takéto označenie správneho výboru sa nachádza vo výzve notárom prispieť na Fond na obranu republiky zo dňa 28. júna 1938. Pozri: Mikl, M.: Notárstvo na Slovensku 1874-1993 s.71.

vrchného súdu v Košiciach, ktoré potom fakticky vykonávalo právomoci notárskej komory. Napokon boli verejní notári so sídlom na Podkarpatskej Rusi výnosom ministerstva spravodlivosti číslo 35030/34-3 zo 7. júla 1934 podriadení právomoci Správneho výboru.¹⁷

Zákonom č. 305/1921 Sb. z 12. augusta 1921 „*kterým se vydávají prozatímní ustanovení o veřejných notářích na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*“ bolo ministrom spravodlivosti umožnené do jedného roka od jeho účinnosti (t.j. od 6.9.1921) na území bývalého Uhorského kráľovstva zbaviť úradu verejných notárov, ktorí „*nejsou způsobilí*“ vykonávať úrad československého verejného notára, alebo ho zo služobných dôvodov preložiť na iné miesto. Tento zákon odôvodnil v Národnom zhromaždení 15. júla 1921 spravodajca poslanec Dr. Kubíček tým, že „*dne 15. listopadu roku 1920 skončila jednoroční lhůta účinnosti zákona, kterým byl ministr spravedlnosti oprávněn zbaviti úřadu takového notáře, který se stal svého úřadu nehoden, a měl právo po případě přeložiti jej na jiné místo. Zákon ten vypršel dne 15. listopadu 1920, ale bohužel poměry, které vyvolaly tento zákon v život, trvají ještě dále a speciálně na Slovensku a v Podkarpatské Rusi je zapotřebí jisté opatrnosti v tomto směru.*“

Na základe vágneho pojmu „*nejsou způsobilí*“ mohol minister spravodlivosti, zbaviť úradu ktoréhokoľvek verejného notára na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, alebo ho preložiť na iné miesto bez uvedenia dôvodu. Proti rozhodnutiu sa síce postihnutý mohol odvolať k Najvyššiemu správneému súdu. To však bolo skôr iluzórne právo, lebo odvolanie nemalo odkladný účinok.

Zákon o rozšírení úradnej pôsobnosti verejných notárov na Slovensku

Zákonom č. 267/1923 Sb. z 11. novembra 1923 „*jímž se rozširuje působnost veřejných notářů na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*“ bol zmenený § 55 zák. čl. XXXV/1874 tak, že „*notář jest oprávněn také svým povoláním, na žádost stran spisovati podání pro úřady vůbec, pro soudy však jen v nesporném řízení, jakož i soukromé listiny; jest však povinen každé podání jím sepsané podepsati*“. Išlo o veľmi dôležitú zmenu, ktorá významným spôsobom posilnila kompetencie verejných notárov na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, ktorí dovtedy nesmeli spisovať súkromné listiny. Prijatie vládneho návrhu zákona odôvodňoval v Národnom zhromaždení poslanec Dr. Medvecký takto:

„ § 58 tohto zákona (zák. čl. XXXV/1874) vyslovuje, že pri zostavovaní listín stránok môžu verejní notári zostavovať len verejné notárske listiny. To znamená, že musia byť stránky osobne prítomné počas celého jednania, musia tú listinu súčasne naraz podpísať a že táto listina musí byť podľa istých predpisov pri dodržiavaní zvláštnych formalít zostavená.“

---

¹⁷ Bližšie k tejto problematike pozri: Kulawczyk,I.:Stav ex-lex v notárství na Podkarpatské Rusi. In: České právo, ročník X, č. 2, 1928. Sprístupnené aj na: www.notaryhistory.gaya.sk v sekcii články

Tento predpis § 58 veľmi zasahuje do činnosti verejných notárov, lebo znemožňuje zostavovanie obyčajných listín, takých, pri ktorých sú stránky nie osobne prítomné. Toto menovite na Slovensku obťažuje urovanie a dohodu stránok hlavne preto, že neusporiadanie pozemkových kníh vyžaduje prítomnosť nielen niekoľkých ľudí, ale často desať, dvadsať ľudí ako spolumahateľov je potrebné pribrať, aby táto listina mohla byť zostavená. Následkom toho sú verejní notári v tejto funkcii, menovite vo funkcii zostavovania listín, veľmi obmedzovaní.

Pre tieto dôvody, ako aj hlavne skrze to, že medzičasom bol i na Slovensku uvedený predpis, že listiny musia byť legalizované, podpisy stránok musia byť overené, je potrebné, aby toto obmedzenie § 58 bolo zrušené. Vláda pre túto okolnosť držala za potrebné podať návrh, podľa ktorého verejní notári budú môcť zostavovať listiny nielen vo forme verejných notárskych listín, ale i súkromných listín tak ako ktorýkoľvek advokát alebo ktorýkoľvek notár obecný a bude potrebné len overenie, len legalizovanie podpisov. “

Ďalšie úlohy a kompetencie verejného notára

Od 1. mája 1926 verejní notári na základe vládneho nariadenia č. 50/1926 Sb. „o evidenci posledních porizení sepsaných u soudů nebo (veřejnými) notáři nebo u nich uložených“ mali povinnosť oznamovať súdu prípady, keď sami spísali účastníkovi závet alebo ho prevzali do úschovy. Pri tom však súdu neoznamovali obsah závetu, ale len plnú adresu závetcu. Oznámenie boli povinní urobiť vždy v prvých ôsmich dňoch každého mesiaca za minulý mesiac. Negatívne hlásenia sa nevyžadovali. Súd viedol zoznamy osôb, ktoré urobili závet pred súdom alebo verejným notárom, alebo si ich tam uložili. Súd každé tri roky potom dával zisťovať, či osoby zapísané v takomto zozname ešte žijú a bývajú v jeho obvode. To malo byť vykonané tak, aby „nikomu bez souhlasu pořizovatelova nedostalo se vědomosti o tom, že poslední jeho porizení je u soudu nebo (veřejného) notáře uloženo.“ Tento zákon sa nestretol s pochopením verejnosti, ktorá sa obávala prezradenia závetu nepovolanej osobe. V dôsledku toho rapidne klesol počet závetov vyhotovovaných notármi.

Vládny nariadením č. 160/1928 Sb. „o úschově peněz a jiných cenných hodnot (veřejnými) notáři“ (čím sa mysleli: vkladné knižky, cenné papiere, skvosty a cudzozemské peniaze) bol nanovo upravený postup pri prijímaní depozít a úlohy Správneho výboru s tým spojené. Ten mal vydať podrobné predpisy o vedení depozitnej agendy a jednotný vzor knihy notárskych úschov. Prislúchala mu tiež právomoc kontrolovať vedenie notárskych depozitov a ich riadnu úschovu.

Na Slovensku a Podkarpatskej Rusi bol veľký nedostatok pôvodných a stále platných uhorských zákonov používaných v notárskej praxi preložených do slovenčiny s použitím zodpovedajúcej právnej terminológie, ktorá tu v tom čase len vznikala.

Záslužnú činnosť na tomto poli vykonal Dr. Michal Slávik, verejný notár v Trenčíne. Ešte ako advokát napísal a vlastným nákladom v roku 1920 vydal Pravotársky vzorník a v roku 1924 preložil, zostavil a vydal Obchodný zákonník. V roku 1920 preložil zák. čl. XVI/1894

o pozostalostnom pokračovaní, ktorý v druhom doplnenom vydaní vyšiel v roku 1931 tlačou kníhtlačiarne Daniela Pažického na Myjave.

Toto dielo podrobne komentovalo konanie o dedičstve. Jeho druhá časť nazvaná „*verejnonotárske veci*“ obsahovala celý rad ďalších právnych predpisov používaných v praxi, ako aj výpočet 26 rôznych úradných úkonov, ktorých vybavovaním mohol byť verejný notár poverený či už súdom, alebo iným úradom, ako jeho výkonný orgán, prípadne mu vyplývali priamo zo zákona. Z nich možno spomenúť napr. výkon exekúcie, vykonanie dražby (licitácie), odhad nehnuteľnosti danej do dražby, uvedenie vydražiteľa do držby vydraženej nehnuteľnosti, odňatie hotových peňazí dlžníkovi pri výkone exekúcie, uschovanie ručného zálohu, predaj zabavených pohľadávok, zápis vlastníckeho práva pre skutočného držiteľa.¹⁸

Kurióznym a dnes už nepraktizovaným bol úkon „brania vzorky“ dodaného tovaru (osivo, krmivo, kukurica a pod.) za účelom zaistenia dôkazu pre jeho neskoršiu reklamáciu. Úkon spočíval v tom, že verejný notár sa dostavil na príslušné miesto (na železničnú stanicu, do prístavu) a tam odobral vzorku dodaného tovaru ktorá musela byť odobratá najmenej zo štyroch rôznych vriec a pri zásielkach la rinfusa (nasypané do voza, vagóna, lode pod.) z rôznych miest. Vzorky uzavrel do osobitného obalu (vreca) ktoré zapečatil a o celom úkone vyhotovil zápisnicu ktorú spolu so zapečatenými vzorkami odovzdal žiadateľovi.

I. Zjazd slovanských právnikov v Bratislave

V dňoch 8. až 10. septembra 1933 sa v Bratislave v rámci I. zjazdu slovanských právnikov konal aj verejnonotársky zjazd za účasti zahraničných delegácií z Poľska a Chorvátska. Podľa záverečného uznesenia zjazdu hlavnou požiadavkou notárov bolo zjednotenie všetkých notárskych poriadkov slovanských štátov na jednotnom základe, čo do podmienok pre výkon notárskej činnosti. Okrem iného sa dožadovali napríklad aj toho, aby sa pomenovanie „*notár*“ vyhradilo len verejným notárom a aby obecným a obvodným notárom bolo zakázané spisovať listiny o právnych úkonoch, ako sa to už stalo napr. v Chorvátsku. Zjazd mal aj svoju spoločenskú stránku. Ako sa dozvedáme: „*Druhého dne 9. září pozváni byli kolegové kolegy slovenskými ke společnému obědu v hotelu Carlton, jehož zúčastnilise též dámy a jako hosté náměstek primátora pražského Dr. Štůla a šéf presidiální kanceláře ministerstva obchodu Dr. Šenkýř. Zde rozproudila se srdečná, nenucená zábava, proneseny srdečné přítipky stavovsky zabarvené Drem Kállayem, Drem Čulíkem, Drem Fabrym, Drem Peterlinem, berežnikem*

---

¹⁸ SLÁVIK, M.: Pozostalostné pokračovanie. Nákladom vlastným. Myjava, 1931

*Jurasem, jeho chotí, Drem Jánoškem a při milé zábavě, na které byly předneseny též různé stesky notářů, setrvala animovaná společnost až do pozdních hodin odpoledních.*¹⁹

Penzijný pomocný fond veřejných notářů

Jedným z posledných právnych predpisov, ktorý zasiahol do činnosti verejných notárov na Slovensku a Podkarpatskej Rusi v období prvej republiky, bolo ustanovenie § 4 opatrenia Stáleho výboru Národného zhromaždenia Československej republiky č. 285/1938 Sb. zo dňa 16. novembra 1938,²⁰ ktorým sa menia niektoré ustanovenia o notárskych komorách a notároch. Podľa neho bolo povolené uznášať sa valnému zhromaždeniu verejných notárov o zaopatrení verejných notárov a kandidátov v invalidite a starobe, ako i vdov a sirôt po verejných notároch a kandidátoch a založiť za súhlasu ministerstva spravodlivosti invalidné starobné zaopatrenie *spôsobom donucovacím*, a to zriadením vlastného poisťovacieho ústavu alebo hromadným pristúpením už k existujúcemu poisťovaciemu ústavu.

Hoci hlavná časť tohto opatrenia sa týkala len zemí Českej a Moravskosliezskej, je zaujímavé, že sa v ňom hovorí aj o verejných notároch. Stalo sa tak zrejme preto, že ustanovenie § 4 sa týkalo aj verejných notárov na Slovensku. Podľa *neho* „*Sbory veřejných notářů (valné shromáždění) sú oprávnené usnášať sa v zaopatrení veřejných notářů a kandidátů v invalidite a starobe, ako i vdov a sirôt po veřejných notářoch a kandidátoch a založit' tým cieľom za súhlasu ministerstva spravedlnostiinvalidné a starobné zaopatrenie spôsobom donucovacím*. Tento právny predpis bol zmenený zákonom č. 174/1943 Sl. z. tak, že pri „*Verejnonotárskej komore v Bratislave*“ sa zriadil Penzijný pomocný fond verejných notárov, ktorého členmi boli všetci verejní notári zapísaní do zoznamu verejných notárov. Fond mal poskytovať invalidný dôchodok, starobný dôchodok, vdovský dôchodok, sirotský dôchodok a výchovné. Príjmami fondu boli pravidelné členské príspevky a dodatočné členské príspevky, ktoré bol povinný platiť každý člen fondu, ako aj iné príjmy.²¹

Zbierka na obranu štátu

Politické udalosti tesne pred vypuknutím druhej svetovej vojny nenechali chladnými ani verejných notárov na Slovensku a Podkarpatskej Rusi. Podobne ako zástupcovia mnohých iných povolání sa v lete roku 1938 na základe výzvy Stálej delegácie notárskych komôr v Prahe a Správneho výboru zúčastnili na jubilejnej zbierke na obranu štátu.²²

Osud verejných notárov na anektovanom území po prvej Viedenskej arbitráži

---

¹⁹ Pozri: Fábry, J.: Advokátsky a ver. not. sjazd dňa 8.-10. IX. 1933 v Bratislave. In: České právo, roč. XV., č. 7, 1933 s. 56-57. Sprístupnené na: www.notaryhistory.gaya.sk

²⁰ Používateľnosť tohto vládneho nariadenia bola zrušená na základe § 10 ods. 1 zák. č. 138/1946 Sb. o úprave niektorých otázok týkajúcich sa notárstva

²¹ K tejto téme pozri aj ŠALAMON, F.X.: Sriad' me samostatný verejnonotársky penzijný ústav! In: České právo 1932, ročník XIV, číslo 10, s. 69-70 Sprístupnené na: www.notaryhistory.gaya.sk v sekcii články

²² Do 31. augusta 1938 sa na Slovensku a Podkarpatskej Rusi vyzbieralo celkom 42 990 Kč.

Dňa 6. októbra 1938 bola v Žiline vyhlásená autonómia Slovenska. Nariadenie autonómnej vlády z 18. októbra 1938 o dočasnej úprave verejného notárstva uverejnené v Úradných novinách pod č. 47 umožňovalo ministrovi pravosúdia, ktorým bol v tom čase Ferdinand Ďurčanský²³, pozbaviť verejného notára úradu alebo ho preložiť zo služobných dôvodov na iné miesto. To samozrejme využil a už 24. októbra 1938 v obciach, ktoré mali pripadnúť Maďarsku, zriadil nové (resp. ďalšie) notárske miesta, na ktoré preložil viacerých verejných notárov s príkazom, že tam musia nastúpiť do 48 hodín. Podľa mien možno usudzovať, že išlo najmä o Čechov a Židov.

V dôsledku prvej Viedenskej arbitráže²⁴ došlo k odstúpeniu časti územia Slovenska Maďarskému štátu. Českí úradníci po odchode z anektovaného územia mali odísť do Čiech. Židia na odchod z tohto územia potrebovali povolenie. Usmernenie činnosti verejných notárov pôsobiacich na odstúpenom území vykonal Správny výbor obežníkom č. 454/1938 z 26. októbra 1938.

Podľa výnosu ministerstva pravosúdia č. 5326/1939-1 z 1. marca 1939 bolo nariadené vyčiarknuť zo zoznamu tých verejných notárov, ktorí po Viedenskej arbitráži zostali na odstúpenom území a neevakovali súčasne so štátnymi a inými verejnými úradmi. Vysvetľovalo sa to tak, že prejavili vôľu ostať na odstúpenom území a podrobiť sa všetkým právnym následkom z toho vyplývajúcim, teda aj právnym následkom s ohľadom na notárske povolanie. Zo zoznamu boli vyčiarknutí aj tí, ktorí síce nezostali na odstúpenom území a presťahovali sa na Slovensko, ale tu už nové verejné notárstvo nedostali.

Verejní notári počas Slovenskej republiky v rokoch 1939 – 1945

Dňa 14. marca 1939 bola vyhlásená Slovenská republika. V priebehu apríla 1939 museli verejní notári podľa vládneho nariadenia č. 6 z 15. marca 1939 zložiť prísahu novej republike. Tú vykonal do rúk Dr. Viktora Duška, vtedajšieho predsedu Správneho výboru.

Text prísahy znel:

---

²³ Prof. JUDr. Ferdinand Ďurčanský (*18. december 1906, Rajec †15. marec 1974, Mníchov)

²⁴ Arbitráž sa konala vo Viedni dňa 2. novembra 1938. Jej výsledkom bol dokument, ktorý nariaďoval Česko - Slovensku vzdať sa v prospech Maďarska južného územia Slovenska na línii Senec – Galanta – Vráble – Levice – Lučenec – Rimavská Sobota – Jelšava – Rožňava – Košice – Michalany – Veľké Kapušany – Užhorod – Mukačevo (vrátane týchto miest) až po hranice s Rumunskom. Slovensko tak stratilo asi štvrtinu svojho územia. Ako akt medzinárodného násillia bola arbitráž právne neplatná a po skončení druhej svetovej vojny zrušená. (Zdroj: Wikipédia)

„Prisahám na Boha živého, že vždy budem verný Slovenskému štátu a poslušný jeho vláde, prisahám, že budem zachovávať všetky zákony a platné nariadenia a že budem svoje povinnosti ako verejný notár plniť podľa zákonných ustanovení náležite a svedomite. Tak mi Pán Boh pomáhaj.“

O vykonaní prísahy sa vyhotovila zápisnica, ktorá tvorila súčasť osobného spisu každého verejného notára.

Vláda Slovenskej republiky od roku 1939 podľa ustanovenia § 44 zákona č. 185/1939 Sl.z. vydávala nariadenie s mocou zákona o dočasnej úprave verejného notárstva. To umožňovalo ministromi pravosúdia počas branej pohotovosti štátu verejného notára pozbaviť úradu alebo ho preložiť na iné služobné miesto z dôvodu, že „pre svoju činnosť nie je hodný dôvery potrebnej pri vykonávaní verejného notárstva.“ Čo sa tým myslelo, je uvedené v dôvodovej správe k tomuto nariadeniu, kde sa uvádza, že sa ním poskytuje ministromi spravodlivosti možnosť urobiť v radoch notárov „potrebnú očistu i v zmysle zásad národného socializmu“. To samo osebe už nepotrebuje ďalší komentár. Postihnutý mal síce možnosť proti tomu podať rozklad, ten však nemal odkladný účinok. V prípade ak rozhodnutie nemohlo byť verejnemu notárovi doručené pre dopravné alebo iné prekážky, uverejnilo sa v Úradných novinách s účinkami doručenia. Posledné také nariadenie bolo vydané ešte 20. októbra 1944.

Slovenské arizačné zákonodarstvo malo dve etapy. Prvá sa začínala vydaním vládneho nariadenia č. 63/1939 Sl.z., keď bol vydaný celý rad noriem o vymedzení pojmu Žida, židovských korporácií a základín, o ich vylúčení z jednotlivých odborov sociálneho života. Tie boli v priebehu času viackrát novelizované. V druhej etape takmer všetky stratili platnosť a problematika bola upravená v jedinej norme, ktorou bolo vládne nariadenie z 9. septembra 1941 č. 198/1941 Sl.z., nazývané v tom čase aj židovským kódexom. Žid nesmel byť verejným notárom. Osvedčenie o tom, či je niekto Židom, židovským miešancom alebo árijcom vydávali obecní a obvodní notári (v Bratislave Štátny matričný úrad). Tí viedli aj obvodnú evidenciu Židov.

Vo februári roku 1938 existovalo na Slovensku 76 notárskych úradov (z toho dva neboli obsadené) a na území Podkarpatskej Rusi 10 notárskych úradov (z toho tri neboli obsadené). Najviac verejných notárov bolo v Bratislave, a to traja, po dvaja v Galante, Komárne, Košiciach, Lučenci, Nitre, Nových Zámkoch, Prešove, Trnave, Žiline a Mukačeve. V ostatných väčších slovenských mestách a na Podkarpatskej Rusi po jednom. Po prvej Viedenskej arbitráži počet verejných notárov neustále klesal, až napokon 30. septembra 1943 dosiahol ich celkový počet 67. Tento úbytok bol spôsobený ako odstúpením časti územia Slovenska Maďarskému štátu, tak aj politickým a rasovým prenasledovaním verejných notárov.

Možno by sa niekto domnieval, že krátko po vzniku Slovenskej republiky mal jej Snem iné starosti než aby sa zaoberal záležitosťami okolo verejných a obecných notárov. Opak je však pravdou. Už v prvom volebnom období a na jeho prvom zasadaní ako 17. bod v poradí prišiel

na rad návrh zákona poslancov Magutha, Sidora, Čarnogurského, Tvrdeho, Horniša, Germušku a Suroviaka na vydanie zákona o overovaní podpisov stránok na súkromných listinách obecnými a obvodnými notármi. Navrhovali zmeniť niektoré ustanovenie zákona číslo 90/1923 Sb. o náležitostiach vkladných listín tak, aby „*podpisy (znamenie ruky) na súkromných listinách boli overené spravidla verejným notárom, súdom alebo obecným a obvodným notárom*, čo odôvodňovali tým, že *sa nášmu ľudu v tomto ohľade veľmi pomôže, lebo rozšírením uvedeného oprávnenia aj na obecných a obvodných notárov získa na čase a na peniazoch.*“

Samozrejme, že zámerom obvodných a obecných notárov bolo získať ďalšie kompetencie na úkor verejných notárov a nie „pomáhať ľudu.“ Povedzme si teda kto boli obecní a obvodní notári, keď sa im podarilo okamžite po vzniku Slovenskej republiky tak razantne presadzovať svoje záujmy?

Inštitúcia obecných a obvodných notárov („*jegyző*“) bola v Uhorsku založená na základe zák. čl. XI/1886. S verejnými notármi nemali nič spoločné. Slúžili ako pomocníci obecných orgánov pri vybavovaní obecnej agendy a boli poradným aj výkonným orgánom obce. Zákonom č. 211/1920 Sb. o obecných a obvodných notároch na Slovensku bol dovtedy súkromný úrad obecného notára zoštátnený. Obecného notára menoval minister vnútra, ktorý určil aj počet notárov v každej obci alebo v každom obvode a ich úradné sídlo. Podriadení boli hlavnému slúžnemu. Obecný notár viedol obecnú agendu, vybavoval všetky písomné práce v obecnom živote a bol za ich vybavovanie aj zodpovedný. Zúčastňoval sa na schôdzach obecného zastupiteľstva, na radách a komisiách a mal právo veta proti opatreniam starostu, obecného predstavenstva alebo zastupiteľstva. Jeho veto mohol zrušiť len hlavný slúžny. Bol matrikárom, spolupôsobil pri zostavovaní pozemkového a domového katastra, robil prípravné práce na vymeriavanie daní a plnil aj ďalšie úlohy. Mal nárok na naturálny byt. Výdavky na prevádzku jeho kancelárske miestnosti vrátane nákladov na kúrenie, osvetlenie a údržbu znášala príslušná obec. Laickej verejnosti z dôvodu podobnosti ich označení rozdiel medzi verejným a obecným notárom unikal. A nielen jej. Správny výbor veľakrát dostával aj z odborných kruhov žiadosti týkajúce sa obecných a obvodných notárov, ktoré nebol kompetentný vybaviť. V obecnej a muncipálnej správe si udržali svoje pozície až do roku 1945.

Tie okolnosti, že verejní notári až do roku 1923 nesmeli spisovať súkromné listiny, že obecný notár bol obvykle veľmi dobre oboznámený s pomermi v obci, kde pôsobil, mal odborné vzdelanie (stredná škola s maturitou, jednoročná prax v notárskej kancelárii a notársky náukobeh zakončený štátnou notárskou skúškou z obecnej správy), ovládal pozemkovoknižnú agendu a mal štylistické schopnosti, viedli k tomu, že obecní notári strhli na seba do značnej miery nielen vyhotovovanie najrozličnejších písomností, ale predovšetkým spisovanie zmlúv a žiadostí o vydanie dedičského vysvedčenia. Okrem toho obvodní a obecní notári boli politicky veľmi vplyvní, lebo pôsobili aj pri voľbách. To napokon pri prvej vhodnej príležitosti aj využili, ako to vyplýva aj z vyššie uvedeného návrhu zákona. Ich vplyv a metódy práce veľmi jasne vystihuje list Dr. Jána Petrichovicha, verejného notára v

Turčianskom Sv. Martine, z roku 1939, ktorý zaslal Správnemu výboru spojených verejnonotárske komôr na Slovensku v Bratislave, kde okrem iného píše:

„Oznamujem vám ďalej ešte i to, že príjmy mojej kancelárie v prvom polroku 1939 obnášali úhrnom 14 856,70 K a výdavky 16 080,80 K, takže som polroka nielen darmo robil, ale na svoju prácu 1 224,10 K som ešte i doplatil. Obvodní notári ďalej odoberajú chlieb verejným notárom a pravotárom. Majú riadny mesačný plat, majú platenú dovolenú, majú všetky výhody a zľavy riadnych štátnych úradníkov, majú zabezpečenú penziu a pritom v úradných hodinách, platených štátom, vybavujú si veci s privátnymi stránkami, ktoré im za tieto štátom platené úradné hodiny znovu platia. V Martinskom okrese zmohli sa obvodní notári na monopol vo vystavovaní zmlúv a vo vybavovaní pozostalostných svedectiev. Pozostalosti nižšej majetkovej kategórie dostávajú verejní notári a pozostalosti vyššej majetkovej kategórie vybavujú obvodní notári. Verejní notári doista poplatia všetky dane a u pánov obvodných notárov sa tieto dane nepozorovane strácajú, lebo finančné orgány ani len nepredpokladajú o nich, že sú vlastníkami výnosných monopolov v zmluvných a pozostalostných veciach.“

Podrobný právny rozbor otázok spojených so vznikom, právomocami a pôsobením obecných a obvodných notárov na Slovensku vykonal Dr. František Hladký verejný notár v Sklaici v článku *„O pracích obecních a obvodních notářů v soukromnoprávních věcech stran „*²⁵ *V článku popisuje ich nekalé praktiky a zneužívanie úradného postavenia k súkromnej zárobkovej činnosti. Aj keď sa proti súkromným prácam obecných a obvodných notárov počas prvej ČSR veľmi vystupovalo najmä zo strany advokácie, nemalo to žiadny úspech.*

Záverom tejto kapitoly pripomeňme niektoré notárske zaujímavosti s toho obdobia. Ešte začiatkom dvadsiatych rokov minulého storočia mala Súdna tabula v Košiciach pochybnosť o tom, či vôbec žena môže byť notárkou. Po tom čo túto otázku kladne zodpovedala Pražská notárska komora sa prvou kandidátkou verejného notárstva na Podkarpatskej Rusi (v Mukačeve) stala pani Dr. Julie Hassaiová rod. Ježková. Sľub zložila 8.januára1928. Na Slovensku sa prvou kandidátkou verejného notárstva stala pani Dr. Sylvia Kollárová, rod. Šimová, vykonávajúca prax u verejného notára Dr. Jána Ďurčanského v Bratislave. Sľub zložila 1.februára 1940. (V súčasnosti na Slovensku tvoria ženy viac ako 70% (!) notárov.)

Druhá svetová vojna priniesla do činnosti verejných notárov na Slovensku aj niektoré dovtedy nepoznané špecifiká. Prelety spojeneckých lietadiel nad územím Slovenska, ako aj jeho priame bombardovanie bolo príčinou vydania vládneho nariadenia č. 130/1944 Sl. z. *„o vplyve leteckého poplachu na počítanie niektorých súkromnoprávných lehôt.“* Podľa neho, ak v posledný deň lehoty na uplatnenie alebo splnenie nárokov zo zmenky alebo tovarového záložného listu sa vyhlási letecký poplach medzi 9. a 18. hodinou v mieste, kde sa má

---

²⁵ HLADKÝ, F.: O pracích obecních a obvodních notářů v soukromnoprávních věcech stran In: České právo 1932, ročník XIV, číslo 10, s. 67-69. Sprístupnené aj na www.notaryhistory.gaya.sk v sekcii články

príslušný úkon vykonať, možno ho ešte vykonať v najbližší všedný deň, v ktorom medzi 9. a 18. hodinou nebol vyhlásený letecký poplach.

Notári v Slovenskom národnom povstaní

Byť verejným notárom alebo povstalcem? Vyriešenie tejto otázky malo pre verejného notára po vypuknutí povstania 29. augusta 1944 zásadný význam. Pri rozhodovaní musel vziať do úvahy niekoľko faktorov. Okrem nasadenia vlastného života a perzekúcie rodiny celkom istú stratu existencie z dôvodu, že „pre svoju činnosť nie je hodný dôvery potrebnej pri vykonávaní verejného notárstva.“ Opustenie úradu by však nemalo len existenčné následky pre neho a jeho rodinu, ale znamenalo by aj rozvrat notárskej kancelárie, vypočúvanie zamestnancov, stratu depozít a iných vecí, listín, spisov atď., ktoré mu boli zverené. Napriek tomu všetkému – niekedy aj vďaka šťastným okolnostiam – sa podarilo jedno aj druhé skĺbiť tak, ako o tom podal svedectvo Dr. Ladislav Nádaši, verejný notár v Žiline, roku 1946 pri preverovaní jeho činnosti v čase neslobody. V dotazníku, ktorý bol povinný v tej súvislosti predložiť ministrovi spravodlivosti čítame:

„V deň povstania 29. augusta 1944 som nemohol opustiť Žilinu, lebo nebolo auta, ktorým by som sa bol mohol i so svojou rodinou vybrať do Banskej Bystrice, a tiež nechcel som opustiť tu ostatých ostatných ilegálnych pracovníkov. Umožnil som tým, že partizáni mohli z domu, ktorý obývam, strieľať na neďaleko ležiace dievčenské gymnázium, ktoré obhajovali Nemci. Nebola to snadná situácia, keď sa 30. augusta odpoľudnia Nemcom podarilo vtrhnúť do Žiliny a keď jedna veľká čata granátmi a guľometmi ozbrojená obsadila moje bývanie a začali tam hľadať partizánov a kutrať po zbraniach. No partizáni už tam neboli, ale niektoré zbrane a granáty boli ukryté v mojej pivnici – a to bola vec povážlivá, lebo hneď po príchode bolo mne a mojej rodine pohrozené, že nás odstrelia, keď dajakú zbraň alebo strelivo nájdú. Našťastie nenašli. Nechcel som sa ale vystaviť tomu, aby táto návšteva bola opakovaná, a zato ešte v ten deň večer som tiež i so svojou rodinou odobral sa peši do Strážova a tam som prenocoval u rodičov svojho úradníka Štefana Panáka. Nasledujúci deň som sa potom odobral spolu i so svojimi peši do Bytčice, tam som nasadol na vlak a tiež zoberúc so sebou i deti domovníka Jozefa Eliáša, ktorý sa obával tiež o svoj osud a o svoje deti, šťastlivo som sa dostal do Rajeckých Teplíc.

Z Rajeckých Teplíc som požiadal plukovníka Jozefa Tlacha, aby poslal pre mňa a pre mojich z Banskej Bystrice auto. Stalo sa to 12. septembra 1944 a nasledujúci deň hlásil som sa na Povereníctve SNR pre pravosúdie. Najprv ma chceli poveriť vedením verejnonotárskej kancelárie Dr. Sokola v Banskej Bystrici, ktorá bola menovaným a tiež i jeho námestníkom opustená. Pozdejšie sa od toho odhliadlo a ja som robil tak, ako som to robil i do tých čias, pobočníka v civile plukovníkovi Jozefovi Tlachovi, ktorý bol v tom čase veliteľom Banskej Bystrice a tiež i úseku pri Čremošnom.

Po páde Banskej Bystrice a asi po trojtýždňovom pobyte v horách na Pohroní na vrchu Pálenice som musel konštatovať, že nevydržíme ďalší pobyt v horách a že musíme i pri

nebezpečenstve, že budeme chytení a uväznení, opustiť hory. Podarilo sa nám nepozorovane dostať sa do Predajnej a odtiaľ po rôznych trampotách do Dolného Kubína. V Dolnom Kubíne som sa potom z novin dozvedel, že som bol dňa 10. novembra 1944 pozbavený verejného notárstva.

Nastala mi teraz otázka, či mám pokračovať ako verejný notár alebo povstalec. Po dlhšej úvahe, prišiel som k tomu uzáveru, že proti môjmu pozbaveniu verejného notárstva som nútený podať rozklad i ako verejný notár, ktorého povinnosťou je hájiť depozitá a iné veci jemu zverené, i ako povstalec, ktorý i naďalej ostáva v odboji proti fašistickému režimu.

1. Dôvody verejného notára:

a) Podaním rozkladu bolo oddialené menovanie verejného notára – iste fašistu – na moje miesto, ktorý by nebol ďalej ukrýval tie hodnoty, ktoré vo forme depozitov s označením Spisy bez komerčnej hodnoty zverili mne rasovo a politicky prenasledovaní.

b) Bol by odhalil rôzne listiny, ktorými sa pokonávali rasovo prenasledovaní s niektorými Slováckmi pre časy, keď po páde fašistov arizované obchody obdržia nazad, poľahke bol by odhalil listiny, ktorými si niektorí manželia upravili svoj manželský pomer a tiež i svoj právny stav po páde fašizmu, keďže sa zosobášili len naoko, aby ich výnimka jedného rasovo prenasledovaného uhájila pred deportáciou tiež i druhého.

2. Dôvody povstalca:

Po zídení z hôr bola otázka, či sa mám pod falošným menom ukrývať a moju verejnonotársku kanceláriu a tiež i na mojom byte sa ukrývajúceho Michala Velána ponechať osudu, alebo riskovať, že sa o mojej ilegálnej činnosti pred národným povstaním nevie a že sa tiež nevie o mojej činnosti v Banskej Bystrici, a podaním rozkladu zabrániť tomu, aby na moje miesto bol menovaný dajaký fašistický verejný notár, a takto zabrániť aj tomu:

a) aby sa do rúk fašistickej vlády dostali u mňa rasove, prípadne politicky prenasledovanými zložené hodnoty,

b) aby sa nahliadnutím do listín prezradili osoby, ktoré presvedčené o nastávajúcom páde fašistov uzavierali ujednania platné na ten čas, keď sa to uskutoční.

Ako som už vyššie povedal, po dlhšej úvahe som sa rozhodol na základe už povedaných dôvodov podať rozklad. No v záujme kladného vybavenia som nikde neintervenoval a tiež ani nikoho na intervencie nepožiadaval. Nechcel som obrátiť pozornosť na seba, ostal som v Dolnom Kubíne, účastnil som sa tamojšej ilegálnej činnosti a posielal som potraviny a správy svojim druhom ostalým na vrchu Pálenica. Takto som mienil vyčkať príchod Československej a Červenej armády v Dolnom Kubíne, kde vo februári 1945 bolo počuť nielen strelbu kanónov, ale aj strelbu guľometov.

No osud mi toho nedoprial. Nečakane zabral a nast'ahoval sa do môjho žilinského bytu vo februári 1945 jeden plukovník Haščíkovej armády a hrozilo nebezpečenstvo, že odhalí ľudí ukryvaných v mojej pivnici. Musel som sa dostať do Žiliny i za cenu svojho uväznenia, prípadne popravenia, zaujať aspoň jednu izbu vo svojom žilinskom byte a takto zabrániť tomu, aby sa patričný plukovník dostal do tej čiastky pivnice, kde som svojich ľudí ukrýval. Podarilo sa mi to pomocou človeka, ktorý už roky vedel o mojom protifašistickom postoji, aj účasti na národnom povstaní, ale ktorý nezradil, podarilo sa mi to pomocou Jána Drobneho, bývalého krajinského prezidenta vo výslužbe. Dňa 26. februára 1945 dostal som sa povozom do Žiliny a do môjho bytu.

Aký to bol pobyt v Žiline, možno si snadno predstaviť. Každý okamžik som čakal na svoje zatknutie, veď Gestapo predtým ma hľadalo často na mojom byte v Žiline, mnohí vedeli, že som bol v Banskej Bystrici, pritom ma cez deň vyhľadávali rôzni antifašistický a ilegálni pracovníci, v noci chodievali ku mne moji chránenci z pivnice a ja som po tol'kom rozčúlení cez deň mohol ísť spať len po polnoci, lebo som vedel, že Gestapo zväčša okolo jedenástej hodiny v noci chytá ľudí. No i vzdor toho čoskoro som zvolal členov žilinského ilegálneho výboru k sebe, týchto som informoval o činnosti žilinského ilegálneho výboru v Banskej Bystrici, naviazal som v Žiline ostalých členov ilegálneho výboru na prácu členov ilegálneho výboru v Banskej Bystrici, dali sme vytlačiť plagáty potrebné na vylepenie po oslobodení Žiliny a okolia, tiež pripravili sme reči na uvítanie oslobodzujúcich armád, zaistili sme elektrický prúd, takže hoci predtým asi dva týždne bola Žilina bez svetla, v deň oslobodenia večer bolo mesto slávnostne osvetlené. Končím tým, že sa mi podarilo zachrániť nielen ľudí, ktorých som v pivnici ukrýval, ale aj všetky depozitá a hodnoty mne zverené.“

Preverovanie verejných notárov z hľadiska štátno-občianskej a národnostnej spoľahlivosti po skončení druhej svetovej vojny

Medzi prvé povojnové právne predpisy ktoré sa týkali verejných notárov na Slovensku bolo nariadenie Slovenskej národnej rady č. 82 zo dňa 25. júla 1945 o prijímaní advokátov a verejných notárov do súdnych služieb. Verejného notára bolo možné prijať do súdnych služieb len za predpokladu, že bol československým štátnym občanom a príslušníkom niektorého slovanského národa, národne a politicky spoľahlivý, dokonale ovládal slovenský jazyk a neprekročil 40 rok veku. Ak však išlo o žiadateľa ktorý sa aktívne zúčastnil na boji za oslobodenie Československej republiky a slovenského národa bolo možné ho prijať ak neprekročil 50 rok veku. Toto nariadenie malo platiť len počas troch rokov a mal ho vykonať povereník Slovenskej národnej rady pre pravosúdie.

Podľa „ústnej úpravy“ povereníka Slovenskej národnej rady pre pravosúdie ním ustanovený vládny komisár „verejnonotárskej komory“ Dr. Igor Beniač mal „previesť očistu“

v notárskom stave.²⁶ Umožňovalo mu to pozbaviť verejného notára úradu, ak bol dôvodne podozrivý zo spáchania trestných činov podľa § 1 až 5 nariadenia č. 33/1945 Sb.n.SNR z 15. mája 1945. V dôsledku toho zostalo na Slovensku len 45 verejných notárov, lebo bývalou slovenskou vládou menovaní verejní notári boli až na malé percento ihneď pozbavení úradu. Tí zostávajúci na základe rozhodnutia vládneho komisára z 19. júna 1945 č. 155/1945 zložili novú služobnú prísahu v tomto znení:

„Prisahám a sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem verný a poslušný Československej republike a Slovenskej národnej rade, že budem zachovávať všetky zákony a platné nariadenia a že budem plniť všetky svoje povinnosti svedomite.“

Sľub mali zložiť do rúk predsedu príslušného okresného súdu, ktorý o tom vyhotovil zápisnicu a zaslal ju vládne komisárovi. Tento neštandardný postup sa zvolil pravdepodobne preto, že cestovanie do Bratislavy sa po prechode frontu spájalo veľkými ťažkosťami (zničené cesty, mosty, železnice, nedostatok pohonných hmôt atď.).

Bezprostredné povojnové „prevádzanie očisty“ v notárskom stave sa však v niektorých prípadoch javilo ako neprimerané. Z objektívnym preverovaním činnosti verejných notárov v čase neslobody sa preto začalo odznovu v priebehu roku 1946. Podľa § 1 nariadenia 62/1946 Sb.n.SNR poverenik pre pravosúdie pozbavil úradu toho verejného notára, ktorý:

- a) bol podľa nariadenia č. 33/1945 Sb.n.SNR potrestaný ťažším trestom, než je verejné pokarhanie, alebo
  - b) sa neujal svojho úradu po oslobodení do 9. mája 1945 alebo
  - c) do 15 dní od vyhlásenia toho nariadenia nepodal dvojmo vyplnený dotazník
- Verejnonotárskej komore v Bratislave podľa vzoru pripojeného v prílohe nar. č. 99/1945 Sb.n.SNR,
- d) v dotazníku úmyselne uviedol nepravdivé údaje o podstatných skutočnostiach § 6 nar. č. 99/1945 Sb.n.SNR , alebo zamlčal takéto skutočnosti,
  - e) je nemeckej alebo maďarskej národnosti.

---

²⁶ Podľa stenografického zápisu o priebehu 18. zasadnutia pléna SNR konaného 14. mája 1946 v Bratislave o tejto „ústnej úprave“ informoval člen SNR Dr. Ladislav Nádaši pri prerokovávaní návrhu poverenika pre pravosúdie na vydanie nariadenia o niektorých opatreniach v odbore verejného notárstva.

Prijatie uvedeného nariadenia odôvodňoval člen SNR Dr. Ladislav Nádaši na rokovaní Slovenskej národnej rady 14. mája 1946 tak, že *„účelom nariadenia, ktoré predkladá pán povereník pre pravosúdie, je vykonanie očisty verejnonotárskeho stavu z hľadiska politickej, národnej a štátoobčianskej spoľahlivosti. Verejní notári sú zároveň súdnymi komisármi, preto zamýšľaná očista sa má vykonať podobne, ako sa to robilo u štátnych a verejných zamestnancov. Preverení verejní notári zložia sľub do rúk predsedu Správneho výboru. V dôsledku územných zmien je potrebná istá reorganizácia v obore verejného notárstva, preto povereník pre pravosúdie môže zo služobných dôvodov preložiť verejného notára na iné služobné miesto, ale len do 31. decembra 1946. Zmenou proti doterajšiemu stavu je aj to, že verejného notára možno preložiť na hociktoré služobné miesto na území Slovenska, nakoľko niet iného východiska, lebo na prinavrátenom území niekde v obvode krajského súdu nebolo ani jediného verejného notára. Revolučná doba vyžadovala rýchle riešenie, preto na ústnu úpravu poverenika pre pravosúdie ním ustanovený vládny komisár verejnonotárskej komory previedol čiastočne očistu v tomto stave a tomuto stavu treba dať normatívny podklad.“*

Každému verejnému notárovi bola teda uložená povinnosť predložiť „Verejnonotárskej komore“ v Bratislave dotazník o osobných pomeroch na zistenie štátnej, občianskej a národnej spoľahlivosti. Ak dotazník nevyplnil a nepodal, bol povereníkom pre pravosúdie pozbavený úradu podľa § 1 ods. 1 písm. c) nariadenia 62/1946 Sb.n.SNR. Podanie dotazníka so zamlčanými skutočnosťami alebo s nepravdivými údajmi sa trestalo podľa § 16 č. 1 nariadenia č. 99/1945 Sb.n.SNR. Dotazník mal celkom sedem častí a okrem bežných údajov sa zameriaval najmä na zistenie činnosti verejného notára počas obdobia neslobody. Verejný notár bol povinný uviesť svoje prípadné členstvo vo fašistických organizáciách, či v rokoch 1938 až 1944 písal články do Slováka, Gardistu a iných straníckych časopisov, či získal majetok z podnikov, obchodov a živností, ktoré boli pred 29. septembrom 1938 v držbe osôb postihnutých národnou, politickou alebo rasovou perzekúciou atď. Okrem toho sa zisťovalo či bol po 29. septembri 1938 prenasledovaný pre nejaký politický čin, politické presvedčenie, národnú alebo rasovú príslušnosť, či pracoval v politickom odboji a kde, jeho činnosť v československom alebo spojeneckom vojsku, účasť na národnom povstaní (29. augusta až 29. októbra 1944), miesta pobytu počas nemeckej okupácie, v čase povstania a po ňom, či bol v zajatí, kto z rodiny bol zatknutý a prečo.

Na posúdenie príslušnosti k nemeckej alebo maďarskej národnosti bol rozhodujúci najmä jazyk používaný v rodinnom styku alebo príslušnosť k nemeckej alebo maďarskej politickej strane po 6. októbri 1938, prípadne priznanie národnosti pri poslednom sčítaní ľudu. V prípade pochybností boli požiadané príslušné Okresné veliteľstvá národnej bezpečnosti o zistenie činnosti verejného notára v čase neslobody. Vládny komisár jeden exemplár dotazníka predložil povereníkovi pre pravosúdie, ktorý mohol verejného notára buď ponechať v doterajšom úradnom postavení, alebo ho preložiť na iné služobné miesto, prípadne ho zbaviť úradu. Objektívne posúdenie štátnej, občianskej a národnostnej spoľahlivosti sa však v praxi stretávalo aj s nemalými ťažkosťami, lebo pôsobenie a postoje časti verejných notárov v období neslobody neboli úplne jednoznačné a časom sa menili.

Preverení notári skladali počas mája 1946 tentoraz už do rúk Dr. Vladimíra Pivka, predsedu Správneho výboru prísahu, ktorej text bol oproti roku 1945 pozmenený takto:

„Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem verný a poslušný Československej republike, Slovenskej národnej rade, československej vláde a Zboru povereníkov, že budem zachovávať platné zákony a nariadenia a plniť svedomite a nestrannne svoje úradné povinnosti, že úradné tajomstvo neprezradím a vo všetkom konaní budem dbať len na prospech štátu a národa.“

Existovala na Slovensku notárska komora v rokoch 1939 – 1949 ?

V súvislosti s vojnovým a povojnovými dianím na úseku verejného notárstva vzniká otázka, či tu v rokoch 1939 až 1949 existovala „*verejnonotárska komora*“. Počas Slovenskej republiky (1939-1945) začal totiž Správny výbor používať okrúhlu pečiatku s vtedajším štátnym znakom a textom: „*Verejnonotárska komora v Bratislave*“. Označoval tak svoju korešpondenciu aj poštové obálky.²⁷ Dialo sa tak zrejme svojvoľne a bez právneho základu, lebo v zmysle ustanovenia § 3 zák.č. 1/1939 Sl.zák. o samostatnom Slovenskom štáte tu stále platil zákon č. 167/1920 Sb. o zlúčení verejnonotárskych komôr v Bratislave a Košiciach a ich obvodov a ich nahradení správnym výborom. Označenie „*Verejnonotárska komora v Bratislave*“ sa síce používalo napr. v ustanovení § 21 zák. č. 174/1943 Sl.z., ktorým sa menia a dopĺňujú právne predpisy o advokátoch a verejných notároch²⁸, ale ani sám tento zákon nie je terminologicky jednoznačný, lebo popri označení „*Verejnonotárska komora v Bratislave*“ používal aj označenie „*Správny výbor verejnonotárskych komôr.*“

Podľa nariadenie Slovenskej národnej rady číslo 25/44 zo dňa 26.septembra.1944 o dočasnom výkone pôsobnosti advokátskych komôr a verejnonotárskej komory pôsobnosť *verejnonotárskej komory* a jej orgánov dočasne vykonávalo Povereníctvo Slovenskej národnej rady pre pravosúdie. Tu však treba povedať, že aj v tomto prípade podľa ustanovenia § 2 nariadenia Slovenskej národnej rady číslo 1 zo dňa 1.septembra 1944 zostávali v platnosti všetky zákony, nariadenia a opatrenia „pokiaľ neodporovali duchu republikánsko-demokratickému“. V dôsledku toho zostal v platnosti aj zákon č. 167/1920 Sb. o zlúčení verejnonotárskych komôr v Bratislave a Košiciach a ich obvodov a ich nahradení správnym výborom. Pod označením „*verejnonotárska komora*“ sa tu zrejme myslel dovedajší Správny výbor.

Z povojnových udalostí na úseku verejného notárstva možno upriamiť pozornosť aj na rokovanie schôdze verejných notárov ktorá sa konala v Bratislave dňa 5. októbra 1946. Na nej Dr. Igor Beniač oznámil, že bola ustanovená „*Verejnonotárska komora*“, ktorej predsedom sa stal Dr. Vladimír Pivko, podpredsedom Dr. Ladislav Nádaši, tajomníkom Dr. Igor Beniač, a že ju tvoria ešte ďalší riadni a náhradní členovia.²⁹ Táto aktivita však nemala žiadnu

²⁷ Mikl, M.: Notárstvo na Slovensku 1874-1993. Notárska komora Slovenskej republiky, 2012 s. 93 a 98.

²⁸ Pozri : Penzijný pomocný fond verejných notárov s. 20.

²⁹ Mikl, M.: Notárstvo na Slovensku 1874-1993. Notárska komora Slovenskej republiky, 2012 s. 175-177.

legislatívnu odozvu. Ak by „*Verejnonotárska komora*“ v tom čase skutočne existovala, iste by ju nebolo potrebné opätovne „*ustanovovať*“. Chaos do celej veci vniesol aj „*Vládny komisár verejnonotárskej komory*“ ktorý v priebehu roku 1947 v úradnom styku používal okrúhlu pečiatku s malým štátnym znakom ČSR a označením: „*Správny výbor verejnonotárskej komory.*“ Napokon ani sám zákon č. 201/1949 Sb. o notárstve, ktorý zrušil zák. čl. XXXV/1874 o kráľovských verejných notároch a s ním súvisiace právne predpisy nie je terminologicky jednoznačný, keď v ustanovení § 45 hovorí o tom, že „*doterajšie notárske sbory (komory) sa zrušujú.*“

Možno teda uzavrieť, že „*Verejnonotárska komora*“ na Slovensku v období rokov 1939 až 1949 de jure neexistovala. Existovala však de facto a pôsobila tu pod rozličnými zhora uvedenými označeniami, pričom podľa ustanovenia § 3 zák. č. 187/1920 Sb. jej prislúchali všetky právomoci verejnonotárskej komory.

III. kapitola

Notárstvo za komunistického režimu

Pokus o úplnú likvidáciu notárstva roku 1948

Ústava Československej republiky, známa ako Ústava 9. mája, z roku 1948 deklarovala „*víťazstvo robotníckej triedy*“ vo februári 1948 a definovala Československú republiku ako „*ľudovodemokratický štát*“. Ale už pred jej prijatím sa zjavili snahy o absolútnu likvidáciu notárstva a rozdelenie jeho agendy medzi súdy a advokáciu. Na jar roku 1948 bola Národnému zhromaždeniu predložená osnova zákona, ktorým mala byť v Československej republike v čo najkratšom čase úplne zrušená inštitúcia notárstva. Keď sa to do počuli notári v Prahe a Brne, vypracovali memorandum, v ktorom podrobne opísali, akú pozitívnu úlohu má notárstvo v spoločnosti. Svoju argumentáciu podporili aj politicky tým, že zo všetkých „*socialistických*“ štátov bolo notárstvo zrušené len v Juhoslávii, kde vtedy vládol Josip Broz Tito. S ním sa v tom čase zle rozišli ostatné „*socialistické*“ štáty, ktoré na rozdiel od neho notárstvo nezrušili. Tento argument zabral. Memorandum odovzdali prostredníctvom brata jedného z notárov do rúk predsedu vlády Antonína Zápotockého, ktorý osnovu zrušovacieho zákona potom stiahol z programu rokovania Národného zhromaždenia.³⁰

Zákon o notárstve z roku 1949

Aj keď sa podarilo na poslednú chvíľu zabrániť likvidácii notárstva ako takého, jeho nová právna úprava na seba nedala dlho čakať. Zákon o notárstve začalo prerokovávať Národné zhromaždenie dňa 14. júla 1949, pričom v správe poplatnej vtedajšiemu režimu poslanec Dr. Prokeš okrem iného zdôraznil, že zákon: „*zbavuje notárství dosavadního kapitalistického*

---

³⁰ HANUŠ, Š.: Jak moravští notáři zachraňovali instituci notářství. In: AD NOTAM, 1995, s. 17

rázu a podnikateľskej povahy tím, že zákonom ukláda každému notári povinnosť vyúčtovať a odvádieť platy prijaté pri prevádzaní notárstvi krajskému sboru notárskému, ktorý z nich pak periodicky rozdeľuje odmeny notárům úměrně podle vykonané práce. Navrhovaný zákon o notárstvi upravuje tuto veřejnou instituci celostátně, t. j. jednotně jak v Čechách, tak na Slovensku, kde byla dosud úprava odchylná, totiž veřejní notáři. Zákon zřizuje orgány krajského sboru a vymezuje jejich působnost. V důsledku navrhovaného nového zákona o notárstvi zrušují se dosavadní notářské komory a zrušují se všechny předpisy, týkající se notárů.“

Zákon č. 201/1949 Sb. o notárstve mal 50 paragrafov a bol v podstate len rámcový. Na jeho vykonanie vydalo ministerstvo spravodlivosti nariadenie č. 202/1949 Sb. Tým bol na Slovensku po 75 rokoch zrušený zák. čl. XXXV/1874 o kráľovských verejných notároch v znení zák. čl. VII/1886 s výnimkou § 21 až 23 zák. čl. VII/1886.³¹

Notárske komory, resp. Správny výbor bol nahradený Ústredným notárskym zborom v Prahe a Krajskými notárskymi zbormi, ktoré však počas jeho účinnosti (od 21. augusta 1949 do 31. decembra 1951) neboli nikdy ustanovené. Ich úlohu po celý čas plnili správne komisie zriadené ministrom spravodlivosti. Na odstránenie duplicity názvov bol tentoraz už nekompromisne aj pre slovenských verejných notárov zavedený úradný titul notár.

Podľa § 13 ods. 1 zák. č. 201/1949 Zb. notár zúčtoval a odvádzal platy prijaté pri prevádzke notárstva krajskému zboru, ktorý z nich periodicky rozdeľoval notárom odmeny pričom mal prihliadať k prácam, ktoré vykonali. Krajský zbor hradil svoje náklady z platov, ktoré notári zúčtovali.

Na základe jednej zo záväzných smerníc vydanéj správnou komisiou Krajského notárskeho zboru roku 1950 si môžeme urobiť obraz o tom, ako vyzeralo „*periodické rozdeľovanie odmien notárom*“. Z výsledku hospodárenia si notár mohol ponechať vo svojej úschove najviac čiastku rovnajúcu sa priemernej réžii dvoch mesiacov a zostatok musel bezodkladne odvieť Krajskému notárskemu zboru, a to najneskôr koncom každého štvrťroka. Ako výdavky sa uznávali len prevádzkové a udržiavacie výdavky. Výdavky povahy investičnej sa uznávali len za predpokladu, že sú bezpodmienečne nutné a ich výška nepresahuje v kalendárnom mesiaci 500 Kčs, inak len na základe povolenia Krajského notárskeho zboru. Odpočítať nebolo možné akékoľvek odpisy za opotrebenie alebo iné znehodnotenie kancelárskeho zariadenia ani zaplatené dane, okrem dane zo mzdy. Ministerstvo spravodlivosti priznalo notárom zálohy na odmenu v sume 7 000 Kčs (starých peňazí) mesačne. Vyúčtovanie zostatku odmien však nebolo vôbec vykonané a ministerstvo odvieďlo všetky prijaté zostatky hospodárenia štátnej pokladni.

---

³¹ Tieto ustanovenia sa týkali právnych úkonov ktoré k svojej platnosti vyžadovali formu verejnej listiny.

Sprísnil sa aj styk notára s cudzincami a najmä so zahraničím. Notárom bolo „doporučené“, aby nezvyšovali pohľadávky cudzincov na devízových kontách a akúkoľvek korešpondenciu so zahraničím uskutočňovali len s predbežným súhlasom Krajského notárskeho zboru – teda v skutočnosti s predbežným súhlasom už spomenutej správnej komisie.

Týmto zákonom ešte nenastalo priame zoštátnenie notárstva. Išlo len o akýsi hybrid medzi pôvodným slobodným notárstvom a neskorším štátnym notárstvom.

Zoštátnenie notárstva ako „nenápadnej bašty kapitalizmu“ v roku 1951

Ústava Československej republiky z 9. mája 1948 síce deklarovala v § 158 ods. 2 nedotknuteľnosť osobného majetku, z čoho potom vychádzal aj tzv. stredný občiansky zákonník (zák. č. 141/1950 Sb.) v ustanoveniach § 509 až 561 o dedičskom práve. V dôvodovej správe k nemu sa však konštatovalo, že dedičské právo „už nebude nástrojom vykorisťovania človeka človekom“. To sa chápalo tak, že právne predpisy ako súčasť nadstavby majú formovať ekonomickú základňu politicky žiaducim smerom. Funkciou dedičského práva mala byť teda taká úprava prechodu predmetov súkromného vlastníctva na dediča, ktorá by prispievala k uskutočňovaniu všeobecnej línie zatlačovania a obmedzovania súkromného vlastníctva. V dôsledku takto chápaného politického a ekonomického významu dedičského práva štát nemohol ponechať svojim občanom, aby sami uvádzali do života hmotnoprávne ustanovenia dedičského práva, čo predtým za určitých podmienok možné bolo. Požiadavka, aby sa usporiadanie majetkových pomerov zomretého uskutočňovalo za spolupôsobenia a pod vedením štátneho orgánu, našla svoj výraz v zriadení štátneho notárstva. Zákon č. 116/1951 Sb. o štátnom notárstve z 20. decembra 1951 spolu s vykonávacím nariadením ministra spravodlivosti č. 117/1951 Sb. nadobudol účinnosť 1. januára 1952. Zákon o notárstve z roku 1949 bol zrušený. Z hľadiska notárskej histórie ide o unikátny jav, keď v rozmedzí ani nie troch rokov boli prijaté dva v podstate úplne odlišné zákony o notárstve.

Pri prerokovávaní zákona o štátnom notárstve v Národnom zhromaždení si spravodaj poslanec Dr. Kučera nebral žiadne servítky a hneď zostra uviedol, že „prijetím zákona padne definitívne jedna z nenápadných sice, ale veľmi dôležitých bašt kapitalizmu a že notári boli kapitalistickými podnikateli a není žádné tajemství, že patřili mezi nejbohatší občany okresu.“

Pridal aj pikantériu zo súkromného života notárov o tom, že *dcery notářů byly výbornou partií, a tak se často stávalo, že čekatelé notářství přiznali se na notářství, které bylo hlavním předmětem jejich spekulace, a uzavření sňatku bylo pouze nepříjemnou nutností k dosažení tohoto tučného místa. Notářství stávala se leckdy rodinným podnikem přecházejícím z generace na generaci*“.

Notárstvo prestalo byť slobodným povoláním, stalo sa štátnym úradom a všetci pracovníci na štátnych notárstvach zamestnancami štátu. Štátne notárstva boli zriadené pre obvod okresného súdu, a to v jeho sídle. Doterajších notárov (ich zástupcov a správcov notárstva), ktorých úrad neskončil inak, mal minister spravodlivosti prevziať najneskôr 31. decembra 1951 do štátnej služby a použiť ich na štátnych notárstvach alebo inak v justičnej službe. Vlastníci kancelárskeho zariadenia, ktoré slúžilo prevádzke notárstva ho boli povinní na vyzvanie odovzdať za náhradu československému štátu – justičnej správe. Na čele štátneho notárstva bol notár, ktorého ustanovoval minister spravodlivosti. Na výkon notárstva najskôr dohliadal predseda okresného súdu. Neskôr Krajská súdna správa podľa zák. č. 66/1952 Sb.³²

Notár vykonal pri prvom ustanovení do rúk predsedu krajského súdu sľub ktorý znel:

„Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem verný Československej republike, jej ľudovodemokratickému zriadeniu, jej prezidentovi a jej vláde, že budem pri výkone úradu a pri plnení ostatných povinností zachovávať zákony a nariadenia Československej republiky a že ich budem vždy a všade uplatňovať s vôľou a záujmami ľudu a jeho štátu a v plnom súlade s duchom ľudovej demokracie a s veľkými socialistickými cieľmi, že budem prísne zachovávať mlčanlivosť v úradných veciach, plniť svoje povinnosti rýchlo, svedomite a nestranne a že budem notársky úrad zastávať podľa svojho najlepšieho vedomia ku prospechu republiky a jej ľudu.“

Zákon č. 116/1951 Sb. rozdeľoval činnosť štátneho notárstva do troch skupín:

1. činnosť vo vlastnom odbore činnosti (spisovanie notárskych zápisníc a osvedčovanie rôznych skutočností, ktoré by mohli byť podkladom na uplatňovanie práv alebo ktorými by mohli byť spôsobené právne následky);

2. činnosť z poverenia súdu. Podľa ustanovenia § 21 zák. č. 116/1951 Sb. a ustanovenia § 6 písm. d) nariadenia č. 117/1951 Sb. mohlo byť štátne notárstvo poverované súdom buď vykonaním jednotlivých úkonov v konaní o dedičstve (napr. vykonaním predbežného vyšetrenia, súpisom majetku), alebo prejedaním dedičstva v celom rozsahu. Rozhodnutie notára činného z poverenia súdu malo účinky súdneho rozhodnutia. O riadnom opravnom prostriedku proti nemu rozhodoval najprv súd, ktorý notárstvo poveril a sudca mohol sám opravnému prostriedku vyhovieť, inak ho predložil súdu druhej stolice na rozhodnutie. Tento stav trval až do 1. januára 1955, keď nadobudol účinnosť zák. č. 52/1954 Zb. o rozšírení pôsobnosti štátneho notárstva. Podľa ustanovenia § 2 tohto zákona „notárstvo vykonáva konanie o prejednaní dedičstva“. Priznaním tejto výhradnej právomoci bola vylúčená dvojkolajnosť medzi súdom a notárstvom. O sťažnostiach proti uzneseniu štátneho notárstva rozhodoval už krajský súd.

---

³² Podrobnosti určoval výnos ministerstva spravodlivosti č. 935/53-L/1 z 22. januára 1953.

3. činnosť na žiadosť účastníkov (úschovy, dobrovoľné usporiadania majetkových pomerov, spisovanie listín, ktoré nemajú povahu verejnej listiny, poskytovanie právnych rád).

Zákon č. 52/1954 Sb. sa teda vrátil k rozdeleniu agendy štátneho notárstva na dva základné typy, a to činnosť rozhodovacia a činnosť listinná. V rámci týchto zákonných úprav sa podarilo zachovať klasickú notársku činnosť, predovšetkým spisovanie notárskych zápisníc a osvedčovacia činnosť. Pretože podľa vtedajšej právnej teórie išlo o „*štátny orgán justičného typu*“, bola mu v priebehu päťdesiatych rokov delegovaná aj agenda, ktorú predtým vybavovali sudy a daňové úrady. Niektoré ďalšie úpravy na úseku štátneho notárstva vykonal zák. č. 46/1959 Zb. o zmene právomoci súdov a o zmene a doplnení niektorých ustanovení z odboru súdnictva a štátnych notárstiev. Zmenil sa dohľad nad štátnym notárstvom, ktorý prislúchal predsedovi ľudového súdu, v obvode ktorého sa štátne notárstvo nachádzalo. K zmene došlo aj pri overovaní podpisov. Už sa nevykonávalo vo forme notárskej zápisnice, z ktorej sa vydalo osvedčenie, ale – rovnako ako na okresnom súde – v overovacej knihe a formou doložky o overení na samotnej listine.

Od 11. apríla 1960 na základe vyhlášky ministerstva spravodlivosti č. 42/1960 Sb. o sídlach a územných obvodech štátnych notárstiev sa územné obvody štátnych notárstiev zosúladiť so sídlami a územnými obvody okresných národných výborov podľa zák. č. 36/1960 Sb. o územnom členení štátu. Táto vyhláška rušila vyhlášky povereníka spravodlivosti č. 40/1958 Ú. v. o zriadení štátneho notárstva v Šuranoch a č. 55/1959 Ú. v. o zriadení štátneho notárstva Bratislava- okolie.

K ďalšej organizačnej zmene došlo zákonom č. 62/1961 Sb. o organizácii súdov. Podľa ustanovenia § 16 ods. 2 písm. a) okresné sudy rozhodujú o sťažnostiach podaných proti rozhodnutiam štátnych notárstiev a krajské sudy podľa § 19 ods. 1 písm. c) o sťažnostiach pre porušenie zákona proti právoplatným rozhodnutiam štátnych notárstiev.

Zákon č. 95/1963 Zb. o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (Notársky poriadok)

Posledná, ale zásadná zmena v úprave štátneho notárstva sa pred rokom 1989 vykonala v súlade s uznesením Ústredného výboru Komunistickej strany Československa z 8. decembra 1960 o ďalšom upevňovaní socialistickej zákonnosti a zľudovení súdnictva a uznesením XII. Zjazdu. Uvedené politické dokumenty sa realizovali v odbore občianskoprávných vzťahov novými občianskoprávnymi kódexmi a procesnoprávnymi predpismi, okrem iných aj novým Notárskym poriadkom. Zákon č. 95/1963 Zb. zo dňa 4. decembra 1963 o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (Notársky poriadok) nadobudol účinnosť 1. apríla 1964 a so zmenami platil takmer tridsať rokov až do zániku štátnych notárstiev roku 1993.

Zákon o štátnom notárstve z roku 1963:

1. zjednotil všetky ustanovenia vzťahujúce sa na organizáciu a činnosť štátneho notárstva do jediného zákonného predpisu (okrem poplatkovej agendy) tak, aby k nemu už nemuselo byť vydané vykonávacie nariadenie,
2. ustanovenia občianskeho súdneho poriadku týkajúce sa konania o dedičstve subsumoval priamo do notárskeho poriadku,
3. do notárskeho poriadku zaradil procesné predpisy týkajúce sa konaní vyčlenených z právomoci súdov a prenesených do právomoci štátnych notárstiev,
4. vykonal komplexnú úpravu registrácie právnych úkonov (zmlúv), ktorá bola novým Občianskym zákonníkom zverená do výlučnej právomoci štátneho notárstva.

Štruktúra a sídla štátnych notárstiev boli zachované. Mimo svojho sídla bolo umiestnené len Štátne notárstvo v Trebišove – dočasne v Sečovciach. Činnosť štátnych notárstiev v rámci kraja riadil predseda krajského súdu, celoštátne minister spravodlivosti. Zrušil sa dohľad predsedu okresného súdu ako medzičlánok, ktorý sa v praxi neosvedčil. Na čele štátneho notárstva stál vedúci štátny notár (po prvý raz bola táto funkcia zakotvená priamo v zákone). Jemu patril bezprostredný dohľad na štátnych notárov, notárskych čakaateľov a ostatných pracovníkov štátneho notárstva. Vedúcich štátnych notárov a štátnych notárov ustanovoval a odvolával z funkcie minister spravodlivosti na návrh predsedu krajského súdu. Funkciu vedúceho štátneho notára vykonával spravidla nomenklatúrny káder komunistickej strany, čím si strana zabezpečila svoj vplyv aj v tomto štátnom orgáne. Napriek tomu komunisti štátnemu notárstvu „ako nenápadnej bašte kapitalizmu“ veľmi nedôverovali a justícia ho podceňovala, i keď navonok tvrdili opak. Na štátne notárstva boli preradovaní do funkcií notárov ľudia, ktorí z kádrových dôvodov inde v justícii nevyhovovali. Dokonca im bolo možné odpustiť aj predpísané vysokoškolské právnické vzdelanie alebo predpísanú právnu prax (čo sa neskôr zrušilo). V dôsledku toho sa o štátnom notárstve začalo posmešne hovoriť ako o „odpadkovom koši justície“. Nečudo, že sa tam potom absolventi právnických fakúlt príliš nehrnuli, napriek tomu, že ich tam justičná správa lákala slušnými náborovými príspevkami. Tí absolventi právnických fakúlt ktorí sa tam predsa len ocitli, mali vynikajúcu možnosť učiť sa od niektorých morálne aj odborne vyspelých a dlhoročných sudcov či iných justičných pracovníkov preložených tam z politických či iných dôvodov. Štátne notárstva si tak aj počas komunistického režimu vybudovali povest' solídneho úradu, ktorý plní určené úlohy vždy bez väčších problémov a ktorý si zachoval aj dôveru verejnosti.

Vedúci štátny notár, štátny notár a notársky čakaateľ vykonali pri ustanovení do rúk predsedu krajského súdu tento sľub:

„Sľubujem, že budem verný Československej socialistickej republike, že sa budem spravovať Ústavou a ostatnými právnymi predpismi a vykladať ich v súlade so socialistickým právnym vedomím, že budem prísne zachovávať mlčanlivosť v úradných veciach, svoje povinnosti plniť svedomite a nestranne a svoju funkciu vykonávať podľa svojho najlepšieho vedomia.“

Úlohy štátneho notárstva sa podľa zákona č. 95/1963 Zb. tohto členili do dvoch skupín, a to na:

1. činnosť rozhodovaciú, medzi ktorú patrilo: konanie o dedičstve, o registrácii právnych úkonov, o umorovaní listín, o úschovách a o výkone rozhodnutia predajom nehnuteľností; podľa osobitných predpisov vyrubovanie notárskych poplatkov;
2. činnosť ostatnú, medzi ktorú patrilo spisovanie notárskych zápisníc o právnych úkonoch a iných písomnostiach, osvedčovanie právne významných skutočností, prijímanie listín a peňazí do úschovy, mali v úschove pozemkové a železničné knihy a spolupôsobí pri evidencii nehnuteľností.

Ak to súviselo s činnosťou štátnych notárstiev, mohli spísať účastníkom aj iné listiny, ktoré nemali formu notárskej zápisnice. O zmluve mohlo takú listinu spísať len vtedy, ak jej účastníkom bola „*socialistická organizácia*“ alebo tzv. devízový cudzozemec a ak zmluva nevyžadovala formu notárskej zápisnice.

Bližšiu úpravu činnosti štátneho notárstva vykonalo ministerstvo spravodlivosti vydaním Spravovacieho poriadku pre štátne notárstva zo dňa 25. februára 1964.³³ O hospodársko-finančnej organizácii, osobnej a mzdovej agende štátnych notárstiev bola ministerstvom vydaná inštrukcia č. j. 450/64-OHF z 5. marca 1964. Podrobne upravovala hospodársko-finančné zabezpečenie úloh štátnych notárstiev, pracovnoprávne a mzdové veci pracovníkov štátnych notárstiev, ako aj účtovnú a operatívno-technickú a pokladničnú službu.

Postup pri registrácii zmlúv na štátnych notárstvách a pri udeľovaní súhlasu na prevody a nájmy niektorých druhov nehnuteľností okresnými národnými výbormi obsahovala Inštrukcia Ministerstva spravodlivosti a ministerstva poľnohospodárstva, lesného a vodného hospodárstva ČSSR z 19. mája 1964.³⁴

Správu pozemkových kníh (do ktorých sa už po 31. marci 1964 zápisy nevykonávali) viedlo pre svoj územný obvod každé štátne notárstvo samostatne s výnimkou štátneho notárstva Bratislava-vidiek, pre ktoré správu viedlo Štátne notárstvo Bratislava-mesto. To tiež viedlo správu železničných kníh pre územné obvody štátnych notárstiev vtedajšieho Západoslovenského, Stredoslovenského a Východoslovenského kraja.

Niektoré dôležité ustanovenia ohľadne štátneho notárstva obsahoval aj zákon č. 36/1964 Zb. ktorý určil, že krajské sudy ako sudy druhého stupňa rozhodujú vo veciach, v ktorých

---

³³ Inštrukcia ministerstva spravodlivosti č. 216/64-L. Zrušená a nahradená Úpravou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej socialistickej republiky z 20. októbra 1986 č. 4135/1985-50, ktorou sa vydáva Spravovací poriadok pre štátne notárstva.

³⁴ Inštrukcia č. 297/64-MS-OK a č. j. 61.516/64-MZ-práv., ktorá bola aj s prílohou uverejnená pod č. 8 v Zbierke inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti, ročník I, čiastka 6 z 20. júna 1964.

rozhodovali na prvom stupni štátne notárstva. O sťažnostiach na porušenie zákona proti právoplatným rozhodnutiam štátneho notárstva podaným generálnym prokurátorom alebo predsedom Najvyššieho súdu rozhodoval Najvyšší súd.

Na základe inštrukcie ministerstva spravodlivosti č. 6 z 13. januára 1966 boli zriadené notárske poradné zbory ministra spravodlivosti a predsedov krajských súdov ako ich pomocné orgány na riadenie štátnych notárstiev. Skladali sa z osobitne vybraných štátnych notárov a sudcov. Posledné – ôsme – zasadnutie tohto notárskeho poradného zboru ministra spravodlivosti v dovtedajšom zložení a miestnej pôsobnosti sa uskutočnilo v Prahe 26. novembra 1968.

Zákon o štátnom notárstve a o konaní pred štátnym notárstvom (Notársky poriadok) bol potom ešte niekoľkokrát novelizovaný. Okrem opravy tlačových chýb a vykonania menej podstatných zmien v ustanovení § 10 a 22 vyplývajúcich z federatívneho usporiadania štátu sa ho v najväčšom rozsahu dotkla novela vykonaná zákonom č. 134/1982 Zb.

V súvislosti so zmenami Občianskeho zákonníka a Zákona o rodine platnými od roku 1983 nastali aj zmeny procesno – právnych predpisov, a to Občianskeho súdneho poriadku a Notárskeho poriadku. Zmeny sa dotýkali viacerých oblastí. Najpodstatnejšie sa prejavili v oblasti konania o dedičstve. Po novom o vysporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva manželov rozhodovalo samo štátne notárstvo. Odpadlo prerušenie konania a odkázanie účastníkov na súdne konanie podľa § 18 Notárskeho poriadku v prípade, ak niektorý z nich nesúhlasil s určením, ktoré veci z bezpodielového spoluvlastníctva, prípadne aká ich časť patria do dedičstva. Ďalej sa odstránila frázovitosť, a tým aj zdĺhavosť dedičského konania umožnením vydať (kumulovať) rozhodnutie o určení všeobecnej ceny majetku poručiťľa, výšky dlhov a čistej hodnoty dedičstva spolu s konečným rozhodnutím vo veci. Novela tiež umožnila, aby v konaní o dedičstve mohol byť maloletému účastníkovi ustanovený tzv. kolízny opatrovník aj občan (dovtedy to mohol byť len národný výbor).

Zmeny nastali aj v registračnom konaní, najmä pokiaľ išlo o povinnosti účastníkov konania dokázať skutočnosť rozhodné na posúdenie platnosti alebo účinnosti zmluvy, najmä dokázanie oprávnenia nakladať s nehnuteľnosťou, predložiť potrebné rozhodnutia, súhlasy a pod. Upustilo sa od vyžadovania stanoviska národného výboru k prevodu nehnuteľností, ktoré bolo v podstate aj tak len formálne a nemalo žiadny praktický význam.

V konaní o umorovaní listín sa rozšíril okruh listín, ktoré nebolo možné umoriť, o listiny s ktorými je spojené právo uhradzovať určitej československej organizácii v tuzemsku cenu tovaru. Úprava sa týkala najmä tzv. odberných poukazov Tuzexu, poukazov na odber tovaru v obchodných domoch a pod.

Pokiaľ ide o úschovy, tu novela neuskutočnila žiadne zásadné zmeny. Došlo len k čiastkovým úpravám. Jednotlivé druhy úschov sa s ohľadom na odlišný právny režim systematicky zaradili do príslušných častí Notárskeho poriadku, prípadne do kancelárskeho poriadku.

Zákon č. 95/1963 Zb. bol v úplnom znení uverejnený pod č. 72/1983 Zb. Jeho účinnosť trvala celkom 29 rokov.

IV. kapitola

Konštituovanie notárstva ako slobodného povolania po roku 1989

Martinská výzva

Necelý mesiac po novembrových udalostiach sa 12. decembra 1989 štátni notári, ale aj pracovníci Štátneho notárstva v Martine obrátili na všetky štátne notárstva vo vtedajšej Slovenskej socialistickej republike s výzvou, aby podporili ich iniciatívu dosiahnuť samostatné a rovnoprávne postavenie štátnych notárstiev v systéme justičných orgánov. K tejto výzve sa do 5. januára 1990 pripojilo celkom 143 pracovníkov štátnych notárstiev. Niektorí z nich pripojili aj vlastné požiadavky, resp. výzvu podpísali s výhradou k určitému bodu. Výzvu podporil aj vtedajší minister spravodlivosti Ladislav Košť'a³⁵ a Nezávislé združenie sudcov a pracovníkov Krajského súdu v Banskej Bystrici – osobitne odvolací senát súdu pre veci štátnych notárstiev. Vedúci štátni notári Západoslovenského kraja na svojej pracovnej porade konanej o deň neskôr 13. decembra 1989 prijali podobné vyhlásenie. Štátne notárstvo v Martine sa o tom dozvedelo od Štátneho notárstva v Galante listom z 18. decembra 1989. Všetky tieto požiadavky a ohlasy potom Štátne notárstvo v Martine zosumarizovalo a predložilo ministrovi spravodlivosti so žiadosťou, aby boli zohľadnené pri príprave novej ústavy a novelizácii Notárskeho poriadku. Je zaujímavé, že hoci martinská výzva aj vyhlásenie trnavských notárov vznikli nezávisle od seba s odstupom jedného dňa, obidve obsahujú v prvom rade požiadavku na zakotvenie štátneho notárstva do Ústavy. Išlo zrejme o reakciu na predchádzajúce obdobie, keď sa pri každej príležitosti síce verbálne zdôrazňoval význam inštitúcie štátneho notárstva, ale na druhej strane vtedajší vládny činitelia nepovažovali za potrebné takúto podľa nich „buržoáznu“ inštitúciu zakotviť do Ústavy.

Situácia na štátnych notárstvach v roku 1990

Počas roku 1990 sa však pohľad štátnych notárov na ich ďalšiu existenciu začal rapídne meniť. Spôsobil to predovšetkým obrovský nárast agendy, s ním spojené enormné zaťaženie

---

³⁵ Doc. JUDr. Ladislav Košť'a, CSc., † minister spravodlivosti v rokoch 1989 až 1991

všetkých jeho pracovníkov a neschopnosť, či skôr neochota justičnej správy túto situáciu personálne a materiálne riešiť. Pomery na vtedajších štátnych notárstvách výstižne opísal poslanec Oszkár Világi vo Federálnom zhromaždení ČSFR dňa 24. apríla 1992 pri prerokovávaní zákona o zápisoch vlastníckych a iných vecných práv k nehnuteľnostiam, keď okrem iného povedal:

„Stav štátnych notárstiev je taký, že od roku 1989 a od tej doby, keď sme začínali prijímať všetky reštitučné zákony alebo tie zákony, ktoré dávajú možnosť obrátiť sa na štátne orgány a iné právnické osoby a žiadať navrátenie nehnuteľností, hlavne zákon o pôde, že tieto zákony zavaľujú štátne notárstva obrovskou prácou a v tom návale vecí štátne notárstva stoja bezmocne. Konceptia, že štátne notárstvo sa musí oddeliť od štátu, je známa už dlhšiu dobu, ministerstvá spravodlivosti jednotlivých republík pristupujú k štátnym notárstvám tak, že rátajú s tým, že sa oddelia, to znamená, že už neprijímajú štátnych notárov. Ďalší rozvoj štátnych notárstiev je, hlavne pokiaľ ide o výpočtovú techniku a vybavenie inými pomôckami, zastavený, to znamená, že štátni notári pracujú v ťažkých podmienkach, v akých pracovali pred rokom 1989, ale majú pribežne 15-krát viac práce, ako mali predtým.“

Pomoc a podpora zahraničných notárskych inštitúcií

Pred rokom 1989 na Slovensku len málokto tušil, ako slobodné notárstvo vo svete funguje, a pravdepodobne sa o to ani veľmi nezaujímal. Predstavu mohol získať snád' len z jedinej komparatistickej štúdie s názvom „Notárství, jeho vývoj, organizace a kompetence“ z roku 1976.³⁶ Jej základom bola obetavá činnosť notára JUDr. Jiřího Brázdy[†], neskoršieho čestného prezidenta Notárskej komory Českej republiky, ktorý z osobného záujmu o slobodnú notársku profesiu vo svete, jej históriu filozofické a právne základy kontaktoval zahraničné notárske inštitúcie, zhromažďoval cudziu notársku literatúru a dokumentáciu, čo v tom čase nebola jednoduchá vec.

Jednu z prvotných predstáv o existencii a činnosti notárstva v slobodnom svete získali zástupcovia slovenského ministerstva spravodlivosti 27. a 28. marca 1990 na rokovaníach s predstaviteľmi najvyšších úradov dohliadajúcich a usmerňujúcich činnosť notárstiev v Rakúsku, ktoré sa uskutočnili v Bratislave a vo Viedni. Zástupcovia Rakúskej notárskej komory na nich zástupcom ministerstva spravodlivosti veľmi podrobne objasnili zásadné princípy činnosti notárstva latinského typu a konkretizovali ich na existujúcom rakúskom modeli. Ako pri rokovaníach uviedli podobné rozhovory viedli so zástupcami Nemecka (NDR), Maďarska, Poľska, Slovinska a Chorvátska pričom všade zistili nielen to, že ústredné

---

³⁶ BRÁZDA, J. – BÉBR, R. – ŠIMEK, P.: Notárství, jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha : ACADEMIA, 1976.

orgány týchto republík považujú otázku reprivatizácie notárstiev za jediný možný spôsob napredovania, ale napr. v Maďarsku už aj za skutočnosť.

Delegácia ministerstva spravodlivosti sa pod vedením Ladislava Košťu 14. až 17. novembra 1990 zúčastnila na rokovaní druhého notárskeho kolokvia v Kesthely v Maďarskej republike. V rámci rokovania „pri okrúhlom stole“ prezident Medzinárodnej únie latinského notárstva (UINL) pán Gilles Demers z Kanady zdôraznil, že bez reformy notárstva sa nemôžu v bývalých socialistických štátoch uskutočniť ekonomické zmeny. Reforma ekonomická a právna (na úseku notárstiev) sú vzájomne podmienené. UINL si želá, aby bývalé socialistické štáty budovali svoj model notárstva tak, ako sa historicky vyvinul v prevažnej väčšine vyspelých štátov, a to do formy latinského typu notárstva. Takýto rozvoj bude únia podporovať. Pripomenul, že nový trend prináša so sebou síce nádeje na priblíženie právnych poriadkov jednotlivých štátov, ale aj nové úlohy a s tým spojené ťažkosti. Únia ich bude pomáhať prekonávať svojou podporou národným notárskym organizáciám. Pomoc bude všestranná (i materiálna). V záverečnej časti kolokvia bola prijatá rezolúcia, ktorá vyzývala medzinárodné a nadnárodné organizácie, vlády západoeurópskych krajín, spolkov, zväzov a združení týchto krajín, aby podporovali notárstva vo všetkých rokovaníach, rozhodovaníach či v iných súvislostiach. Vybudovanie nového právneho, hospodárskeho a sociálneho poriadku nie je možné bez vybudovania notárstiev na demokratických princípoch. Minister Ladislav Košť a na kolokviu podporil myšlienku reprivatizácie notárstva a výhľadovo vyšiel v ústrety zorganizovaniu podobného stretnutia na Slovensku.

Možno teda konštatovať, že slovenskí notári mali pri hľadaní možných ciest presadzovania reprivatizácie veľkú podporu nielen od samotnej UINL, ale aj od notárskych komôr susedných štátov, najmä Rakúskej notárskej komory, ktorú v tom čase reprezentovali minister spravodlivosti Dr. Nikolaus Michalek, bývalý notár a prezident Rakúskej notárskej komory, Dr. Georg Weissman, prezident Rakúskej notárskej komory, Dr. Klaus Woschnack, viceprezident Rakúskej notárskej komory a Dr. Uwe Kirschner[†], prezident Rakúskej notárskej akadémie. Napokon nemožno nespomenúť aj pravidelne organizované jarné Salzburské notárske dni, na ktorých naši notári od roku 1990 získavali poznatky o slobodnom notárstve. Tu sa nadviazali mnohé prospešné kontakty a priateľstvá, ktoré pretrvali roky.

Hľadanie vlastných východísk k reprivatizácii notárstiev na Slovensku

S ohľadom na neúnosnú situáciu v zaťažení štátnych notárstiev, ktorá vznikla počas roku 1990 sa štátni notári podujali vziať rozhodovanie o svojich záležitostiach do vlastných rúk a vymaniť sa z roky trvajúceho, nie príliš dôstojného postavenia v hierarchii justičných orgánov. V tej súvislosti bola čoraz nástojčivejšie zdôrazňovaná myšlienka, že východiskom z tejto situácie je príprava a prijatie nového zákona o notároch, ktorým sa doterajšie štátne notárstva zrušia a notárstvo bude reprivatizované.

Spojencom, na ktorého sa mohla iniciatívna skupina štátnych notárov pri presadzovaní tejto myšlienky spoľahnúť, bolo predovšetkým ministerstvo spravodlivosti. Hlavným zástancam

reprivatizácie tam bol sám minister spravodlivosti Ladislav Košťá, ďalej riaditeľ odboru justičnej správy ministerstva spravodlivosti JUDr. Zoltán Farkaš a pracovníci oddelenia súdneho a notárskeho dohľadu JUDr. Miroslav Kováč a JUDr. Emil Francisci. Išlo o veľmi vítanú podporu, lebo – a to treba otvorene povedať – ani všetci štátni notári neboli v tom čase bezvýhradnými prívržencami reprivatizácie. Z obvodu Krajského súdu v Bratislave sa nechcel stať notárom 1 štátny notár, z obvodu Krajského súdu v Banskej Bystrici 11 štátnych notárov a z obvodu Krajského súdu v Košiciach 3 štátni notári, ktorí sa vyjadrili tak, že po prípadnej reprivatizácii majú záujem pracovať ako sudcovia, alebo v inom povolání príp. odišli do dôchodku. Napokon z 210 štátnych notárov pôvodne činných v Slovenskej republike ich k 1. januáru 1993 zostalo 182.

Vyskytol sa aj názor – našťastie ojedinelý –, že reprivatizácia nie je vôbec potrebná. V návrhu na novú koncepciu štátnych notárstiev a štátnych notárov, ktorú vypracoval na jar roku 1990 Štefan Huljak, námestník predsedu Krajského súdu v Banskej Bystrici, sa okrem iného uvádzalo, že *„jednoznačne ako neprijateľnú treba odmietnuť cestu privatizácie. Z komplexného hodnotenia predmetu činnosti terajších štátnych notárstiev a po zvážení ďalších jeho úprav vychádza, že najvhodnejším riešením by bolo ustanovenie nového druhu súdu, a to notárskeho súdu ako samostatného a nezávislého súdneho orgánu republiky.“*³⁷

Štátnym notárom bolo jasné, že ak nebudú načas splnené nové úlohy, ktoré pred štátne notárstvá vyplynuli z politických a ekonomických zmien uskutočňovaných začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia, reprivatizácia sa neuskutoční. Nastal preto čas vytvoriť národnú stavovskú organizáciu notárov, ktorá by reprivatizáciu a s ňou súvisiace legislatívne zmeny presadzovala a pripravovala.

Podobne uvažovali aj kolegovia v Českej republike. Po zasadnutí, ktoré sa konalo 10. až 14. septembra 1990 v Javorníku u Benešova za účasti slovenskej delegácie (JUDr. Miloslav Kováč, JUDr. Marian Mikl), bolo možné konštatovať, že v obidvoch republikách už definitívne prevládol názor, podľa ktorého notárske povolanie je potrebné koncipovať ako slobodné právnické povolanie. Prevládla myšlienka reprivatizácie nad inými koncepciami, napr. nad českou koncepciou premeny štátneho notárstva na orgán čiastočne štátny s účasťou štátnych notárov na nerozhodovacej činnosti vo vlastnej réžii, alebo nad koncepciou notárskych súdov presadzovanou na Slovensku Krajským súdom v Banskej Bystrici.³⁸ Rozdielne však boli názory na to, ako túto myšlienku realizovať. Kým v Českej republike, kde 9. novembra 1990 vzniklo Sdružení notářů České republiky, uvažovali v prvom rade o zásadách nového zákona a len čiastočne mali spracované jeho paragrafované znenie, na Slovensku sa ihneď pristúpilo k vypracovaniu paragrafovaného znenia. To potom pripomienkovali zvolení zástupcovia štátnych notárstiev a ďalší zainteresovaní. Na

---

³⁷ Archív autora

³⁸ HULIAK, Š.: *Niektoré aspekty budovania nového modelu notárstva*. In.: Justičná revue 1990, č. 3, s. 26.

vypracovaní prvotnej paragrafovej verzie zákona a koordinácii prác s tým spojených sa podieľal predovšetkým JUDr. Emil Francisci z oddelenia súdneho a notárskeho dohľadu ministerstva spravodlivosti. Neskôr sa však začali ozývať hlasy z radov štátnych notárov, ako aj z legislatívneho odboru ministerstva, že by bolo vhodnejšie najprv vypracovať zásady zákona a až potom jeho paragrafované znenie. To zodpovedalo aj vtedajšej legislatívnej praxi. So zásadami sa dalo pohodlnejšie a operatívnejšie pracovať než so samotným textom zákona. Napokon nezanedbateľná bola aj námietka, že k zákonu sa budú vyjadrovať aj tí, ktorí nie sú v oblasti notárstva odborníkmi, a skôr sa zorientujú v zásadách ako v texte zákona. To sa napokon aj uskutočnilo.

Vznik Notárskej komory Slovenska ako občianskeho združenia

Aby bolo možné do prípravy zásad nového zákona zapojiť čo najširší okruh štátnych notárov, konalo sa 21. a 22. novembra 1990 v rámci celorepublikovej porady vedúcich štátnych notárov v Trenčianskych Tepliciach rokovanie iniciatívnej skupiny štátnych notárov. Tu sa rozhodlo o ustanovení záujmovej organizácie združujúcej štátnych notárov a súčasne sa prerokoval aj návrh jej stanov ako občianskeho združenia.

Takáto organizácia vznikla 11. januára 1991 pod názvom Notárska komora Slovenska na zakladajúcej konferencii ktorá sa konala v budove Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky v Bratislave za účasti ministra spravodlivosti Ladislava Košťu, predsedu Ústrední notárskej komory Českej republiky JUDr. Miloslava Jindřicha, 186 slovenských štátnych notárov a 3 notárskych čakatel'ov.

Konferencia schválila stanovy, prijala deklaráciu ustanovujúcej konferencie a zvolila jedenásťčlenné prezídium v zložení: JUDr. Jana Mikušová, JUDr. Miroslav Pavlovič (z obvodu Mestského súdu Bratislava), JUDr. Jozef Opatovský, JUDr. Ladislav Kovács† a JUDr. Karol Kovács (z obvodu Krajského súdu Bratislava), JUDr. Marian Mikl, Vojtech Švantner† a JUDr. Štefan Kutenič (z obvodu Krajského súdu Banská Bystrica), JUDr. Jozef Farkašovský, JUDr. Andrej Kašper a JUDr. Vladimír Čuchta (z obvodu Krajského súdu Košice). Prezídium si spomedzi svojich členov zvolilo za prezidenta JUDr. Jozefa Opatovského a za viceprezidenta JUDr. Mariana Mikla. Za predsedníčku revíznej komisie bola zvolená JUDr. Magdaléna Valušová.

Na prvom zasadnutí 24. januára 1991 prezídium podľa čl. 3 ods. 4 stanov udelilo čestné členstvo ministrovi spravodlivosti Ladislavovi Košťovi a pracovníkom ministerstva spravodlivosti JUDr. Miroslavovi Kováčovi a JUDr. Emilovi Franciscimu za významnú podporu pri presadzovaní myšlienky slobodného notárstva na Slovensku.

Po formálnej stránke bola komora občianskym združením podľa zákona č. 83/1990 Zb., pričom jej stanovy zaregistrovalo Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky 8. februára 1991 pod č. VVS/1-900/90-3461. Spočiatku mala svoje sídlo na Ministerstve spravodlivosti SR v Bratislave, ale už v druhej polovici roku 1991 bol v Martine na vtedajšej Ul. Osloboditeľov

č. 50 (dnes Ul. M. R. Štefánika) zriadený stály sekretariát prezídia. Sem sa presunula celá administratívna agenda a tu sa konali aj zasadnutia prezídia. Po pripomienkovaní členmi prezídia bol prijatý návrh loga Notárskej komory Slovenska ako občianskeho združenia, ktoré realizoval martinský výtvarník Mgr. Ivan Riabič. Ten sa v ďalšom období podieľal aj na spracovaní návrhu a vyhotovení označenia notárskeho úradu, návrhu úradnej pečiatky, ako aj na ďalších edičných aktivitách komory.

Príprava nového zákona o notároch

Prvoradou úlohou Notárskej komory Slovenska bolo dosiahnuť zrušenie štátnych notárstiev a prijatie nového zákona o notároch a notárskej činnosti. Za tým účelom sa v Martine 14. a 15. februára 1991 konalo zasadnutie Prezídia Notárskej komory Slovenska za účasti kolegov z Českej republiky JUDr. Miloslava Jindřicha, predsedu Ústřední notářské komory České republiky a jeho podpredsedu JUDr. Vladimíra Poláška. Cieľom porady bola koordinácia postupu pri príprave nového zákona o notároch. Prevládol názor, že pôjde o republikové zákony, pričom rozdiel bude najmä v štruktúre a orgánoch notárskej samosprávy, ktorá vyplývala z vtedajšieho územnosprávneho členenia Českej a Slovenskej republiky. Kým v Českej republike mali byť notárske komory zriadené v obvode každého krajského súdu a v obvode Mestského súdu v Prahe, na Slovensku mala byť zriadená len jedna celoštátna notárska komora so sídlom v Bratislave. Pretože začatie prác na príprave zákonov umožňujúcich reprivatizáciu notárstiev sa na kompetentných miestach neustále odkladalo, Prezídium Notárskej komory Slovenska na tomto zasadnutí prijalo memorandum, v ktorom vyzvalo príslušné štátne orgány k neodkladnému riešeniu tejto otázky. Podobné memorandum prijala 5. marca 1991 aj Ústřední notářská komora České republiky. Na slovenské memorandum reagoval iba vtedajší predseda vlády ČSFR Marián Čalfa s tým, že sa predpokladá najneskôr do jedného roka vytvoriť zákonnú úpravu postavenia a činnosti notárov. To však bolo v príkrom rozpore s tým, čo priniesla následné rokovanie na Úrade predsedníctva vlády ČSFR, ktoré sa uskutočnilo 12. apríla 1991 v prítomnosti podpredsedu vlády Pavla Rycheckého. Ten zástupcom českých a slovenských notárov oznámil, že notárstva bude možné reprivatizovať až v súvislosti s kodifikáciou občianskoprávných kódexov, čo sa podľa jeho vyjadrenia malo uskutočniť najskôr roku 1995. Požiadavku notárov, aby už pripravované čiastkové zmeny týchto kódexov s účinnosťou 1. januára 1992 obsahovali také ustanovenia, ktoré by do budúcnosti nebránili reprivatizácii neakceptoval s tým, že legislatívne práce boli už ukončené.

Táto prekérna situácia bola podnetom k tomu, že sa v druhej polovici roku 1991 zintenzívnilo hľadanie nových možností na dosiahnutie reprivatizácie notárstva. Medzi rozhodujúce podujatia na tejto ceste patrili predovšetkým porady konané 27. a 28. júna 1991 v Trenčianskych Tepliciach, na ktorých sa zúčastňovali zástupcovia oboch ministerstiev spravodlivosti, notárskych komôr, zástupcovia geodetických a kartografických úradov oboch republík, ako aj právnického ústavu ministerstva spravodlivosti. Tu sa definitívne rozhodlo, že právne predpisy potrebné na reprivatizáciu treba pripraviť do konca roku 1991. Súčasne sa dohodla základná koncepcia a organizácia ďalšieho postupu.

Prvoradým problémom reprivatizácie bolo určiť, komu a v akom rozsahu pripadnú doterajšie právomoci štátnych notárstiev a na základe akých zákonov, či federálnych alebo republikových. Dospelo sa k názoru, že na federálnej úrovni bude spracovaný zákon o zrušení štátneho notárstva a na národnej úrovni spracovaný zákon o notároch a notárskej činnosti, ako aj ďalšie podzákonné normy.

Podľa určeného harmonogramu prác Notárska komora Slovenska predložila do 15. augusta 1991 Ministerstvu spravodlivosti SR návrh zásad zákona o notároch spôsobilý na pripomienkové konanie a začala spracovávať jeho paragrafované znenie. Aby sa práce urýchlili, Notárska komora Slovenska navrhla novovymenovanému ministrovi spravodlivosti Mariánovi Posluchovi³⁹, aby tento návrh zásad zákona predložil na pripomienkové konanie obvyklým legislatívnym postupom a aby s prácami spojenými s prípravou tohto zákona, ako aj s vyhodnotením pripomienok bol poverený aj pracovník s notárskou praxou formou stáže na ministerstve spravodlivosti. Notárska komora Slovenska navrhla, aby stáž vykonával jej viceprezident JUDr. Marian Mikl na novom sekretariáte prezídia ktorý zriadil v Martine, čo ministerstvo akceptovalo.

Pri príprave zákona, ktorá sa začala už počas roku 1991, si členovia prezídia uvedomovali, že pre krátkosť času nie je v ich silách okamžite pripraviť nový zákon o notároch prevratného typu a kvalít. Pri jeho príprave preto vychádzali z právnych tradícií upravujúcich verejné notárstvo na Slovensku do roku 1949 najmä však zo zák. čl. XXXV/1874 o kráľovských verejných notároch. Tie prispôbili modernej dobe a skĺbili ich s pozitívnymi prvkami systému, ktorý tu doposiaľ existoval.

V dňoch 30.9 až 2.10.1991 sa konala významná medzirezortná porada na ministerstve spravodlivosti v Prahe za účasti prezidenta Notárskej komory Slovenska JUDr. Jozefa Opatovského. Na tejto porade sa okrem zástupcov notárskych komôr z oboch republík zúčastnili aj zástupcovia republikových ministerstiev spravodlivosti, ministerstiev financií, úradov geodézie a kartografie a legislatívneho odboru vlády ČSFR. Jej hlavnou náplňou bola príprava právnych noriem na federálnej úrovni súvisiaca so zrušením štátnych notárstiev. V tej súvislosti sa uvažovalo aj o tzv. katastrofickom scenári pre prípad, že by sa do novely Občianskeho zákonníka nepodarilo zapracovať ustanovenia umožňujúce prechod štátnych notárov na slobodné povolanie. Na túto eventualitu bol pripravený návrh samostatného zákona o zrušení štátneho notárstva s predpokladaným dňom účinnosti 1. júla 1992. Tento scenár sa našťastie neuskutočnil.

---

³⁹ Doc. JUDr. Marián Posluch, CSc.,[†] minister spravodlivosti Slovenskej republiky v rokoch 1991 a 1992.

Koncom roku 1991 štátni notári netrpezlivo očakávali výsledok hlasovania Federálneho zhromaždenia ČSFR o vládnych návrhoch zákonov, ktorými sa menil, doplňoval a upravoval Občiansky zákonník, Občiansky súdny poriadok a Notársky poriadok. Po skončení jeho zasadnutia boli nútení s poľutovaním konštatovať, že prijaté novely ani v najmenšom neakceptovali rad zásadných pripomienok uplatnených obomi národnými notárskymi komorami či už z hľadiska rešpektovania Listiny základných práv a slobôd v činnosti štátnych notárstiev, alebo z hľadiska potrieb modernej organizácie notárstva. Práve naopak. Novely konzervovali notárstvo ako štátny orgán a nástroj minulej politickej moci pričom novela Notárskeho poriadku (zákon č. 519/1991 Zb.) len kozmeticky upravovala pôvodný zákon a nezohľadňovala (na rozdiel od iných reformných štátov, napr. Maďarska a Poľska), že navrátenie identity notárstvu je jednou z čiastkových podmienok premeny nášho právneho poriadku určeného Radou Európy.

Na zasadnutí Prezídia Notárskej komory Slovenska dňa 17. a 18. októbra 1991 bola odsúhlasená prvá pracovná verzia paragrafovaného znenia zákona o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) v zmysle schválených zásad a jednotliví členovia prezídia mali do konca roku 1992 vypracovať organizačný, kancelársky, disciplinárny a volebný poriadok.

Dňa 6. januára 1992 sa u podpredsedu vlády ČSFR Pavla Rycheckého konala pracovná porada o právnej úprave nehnuteľností. Z nej vyplynula úloha predložiť do 15. februára 1992 federálnej vláde návrhy zákonov o zrušení štátneho notárstva, novelu Občianskeho súdneho poriadku ohľadne súdneho komisariátu a zákon o právnych vzťahoch k nehnuteľnostiam. Tento krátky termín bol určený z toho dôvodu, že návrhy museli byť predložené do Federálneho zhromaždenia najneskôr do 3. marca 1992, aby sa nimi plénum mohlo zaoberať ešte na svojom poslednom zasadnutí 24. apríla 1992. To bol teda horor.

Na II. konferencii Notárskej komory Slovenska, ktorá sa konala 16. januára 1992 v budove Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky za účasti 175 štátnych notárov, notárskych čakateľov, čestných členov a početných hostí, sa prítomní z vystúpenia námestníka ministra spravodlivosti JUDr. Haralda Stiffela dozvedeli, že v súčinnosti s nami bol vypracovaný republikový návrh zákona o notároch, ktorý vo februári bude predložený vláde Slovenskej republiky. V dôsledku toho konferencia uložila prezídiu pokračovať v legislatívnych a ostatných prácach súvisiacich s privatizáciou notárstiev.

V dňoch 2. až 4. februára 1992 sa v Prahe za účasti zástupcov národných notárskych organizácií uskutočnilo rokovanie zástupcov UINL s predstaviteľmi Ministerstva spravodlivosti ČR, Najvyššieho súdu ČSFR, Predsedníctva ČNR, ústavnoprávneho výboru vtedajšieho Federálneho zhromaždenia, ako aj s podpredsedom vlády Pavlom Rycheckým. Delegáciu UINL viedol jej vtedajší prezident Gilles Demers z Kanady (ktorý si podľa pamätníkov v rýchlosti práce nestačil ani prestať čas na hodinkách) jej členmi boli páni Paul Chardon, viceprezident pre Európu, Jesus Led Capaz, prezident CAEM, André Schwachtgen, budúci prezident UINL. a Dr. Uwe Kirschner[†], prezident Rakúskej notárskej akadémie. Delegáciu okrem iných prijali predsedovia ústavnoprávnych výborov Federálneho

zhromaždenia, predsedovia oboch Najvyšších súdov, podpredseda federálnej vlády a podpredseda federálneho ministerstva financií. Pri tej príležitosti delegácia objasňovala ústavným činiteľom systém fungovania slobodného notárstva vo svete a zisťovala možnosti a predpoklady zavedenia takého systému u nás. Súčasne na rokovaníach podporila úsilie oboch národných notárskych organizácií o konštituovanie slobodného notárskeho stavu v ČSFR, čím veľmi podporila naše úsilie zdarné prijatie príslušných zákonov týkajúcich sa reprivatizácie notárstva už v tom čase predložených federálnej vláde.

Začiatkom roku 1992 sa ministrom spravodlivosti SR stal Ivan Šimko⁴⁰. 13. marca 1992 prijal zástupcov Notárskej komory Slovenska, ktorí mu okrem iného tlmočili žiadosti štátnych notárov o ich materiálne a priestorové zabezpečenie po reprivatizácii, najmä o možnosť prenájmu v tom čase užívaných nebytových priestorov bývalých štátnych notárstiev. Pán minister síce prisľúbil túto vec riešiť, ale až po schválení príslušných zákonov o notárstve. Samozrejme, že k tomu nikdy nedošlo.

Prijatie zákona o zrušení štátneho notárstva a zákona o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok)

Dňa 2. apríla 1992 Ústavnoprávny výbor Federálneho zhromaždenia prerokoval návrhy vládnych zákonov o zápise vlastníckych a iných vecných práv k nehnuteľnostiam, zákona, ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky zákonník a rušia sa štátne notárstva, ako aj zákona, ktorým sa dopĺňa občiansky súdny poriadok a odporučil ich prerokovanie a schválenie na aprílovom plenárnom zasadnutí Federálneho zhromaždenia s navrhovanou účinnosťou od 1. septembra 1992.

Dlho očakávaný zákon, ktorým sa mení a dopĺňa Občiansky zákonník a ruší zákon o štátnom notárstve, začalo prerokovávať Federálne zhromaždenie ČSFR v piatok 24. apríla 1992. Spolu s ním sa prerokovávala aj predloha zákona o vytvorení novej koncepcie evidencie nehnuteľností. Federálne zhromaždenie však ani o jednej predlohe nehlasovalo, pretože poslankyňa Edita Bellušová informovala, že poslanci z Hnutia za demokratické Slovensko, Slovenskej národnej strany a Strany demokratickej ľavice sa nezúčastnia na hlasovaní, a to nielen teraz, ale ani v ďalších dňoch tejto spoločnej schôdze. Ako dôvod uviedla, že pri hlasovaní nemal byť uplatnený zákaz majorizácie. Obštrukčný postoj poslancov vtedajšej slovenskej opozície spôsobil, že slovenská časť Snemovne národov nebola uznášaniaschopná.

Spoločná schôdza snemovní potom pokračovala v utorok 28. apríla 1992. Vďaka vtedajšiemu poslancovi Oszkarovi Világimu, ako aj nesmiernemu úsiliu a intervenciám slovenských štátnych notárov u príslušných poslancov sa podarilo tento obštrukčný postoj časti slovenskej opozície zlomiť. Zákon o zrušení štátneho notárstva, ako aj ďalšie s tým súvisiace zákony tak

---

⁴⁰ JUDr. Ing. Ivan Šimko, minister spravodlivosti Slovenskej republiky v roku 1992.

uzreli svetlo sveta poobede 28. apríla 1992 na poslednom zasadaní vtedajšieho Federálneho zhromaždenia. Ich účinnosť bola stanovená na 1. január 1993, hoci sa uvažovalo aj s termínom 1. september 1992. To bol jeden z najdôležitejších míľnikov notárskej histórie po roku 1989. . Bohužiaľ dnes už celkom zabudnutý.

Treba stále pripomínať, že obdobie týchto piatich aprílových dní roku 1992 bolo pre realizáciu myšlienky slobodného notárstva v bývalej ČSFR najdôležitejšie. Politický vývoj, ktorý nasledoval, neprial samospráve, kládol dôraz na centralizáciu štátnej moci a je veľmi pravdepodobné, že v takej atmosfére by sa prijatie zákona o zrušení štátnych notárstiev značne oddialilo.

Zákon č. 323/1992 Zb. o notároch a notárskej činnosti (Notársky poriadok) prijala Slovenská národná rada 6. mája 1992 s účinnosťou od vzniku Slovenskej republiky dňa 1. januára 1993. Tým bol základný legislatívny proces reprivatizácie notárstiev ukončený. Nasledovalo spracovanie podzákonných noriem súvisiacich s prechodom notárov na slobodné povolanie, a to notárskej tarify, kancelárskeho poriadku pre notárov, pripomienkovanie organizačného, volebného a disciplinárneho poriadku, ako aj vyriešenie technických aspektov odovzdania agendy súdom a katastrálnym úradom, spracovanie zoznamu nových notárov atď.

Menovanie notárov

Podľa ôsmej časti Notárskeho poriadku notárom sa stal ten, kto bol vo funkcii štátneho notára k dňu zrušenia štátnych notárstiev a požiadal ministra spravodlivosti v lehote do 30 dní od jeho účinnosti o vymenovanie za notára. Takéto žiadosti hromadne pre štátnych notárov, ktorí o to písomne požiadali vypracovala Notárska komora Slovenska. Ministrovi spravodlivosti však mohli byť fakticky (pre novoročné sviatky) predložené až 4. januára 1993. V ten deň ráno som ich osobne po novoročnej gratulácii odovzdal pani ministerke spravodlivosti Kataríne Tóthovej⁴¹. Súčasne som jej predložil aj vypracované dekréty na vymenovanie notárov do sídiel súdov prvého stupňa. Pani ministerka ich neakceptovala s odôvodnením, že notára nemožno menovať na jeho „návrh“, ako sa v menovacích dekrétach uvádzalo, ale len na jeho „žiadost“. Bolo by možné o tom polemizovať, no z dnešného pohľadu to už nemá nijaký praktický význam. V tom čase to však bola rozhodujúca vec, lebo všetkých 182 pripravených menovacích dekrétov bolo skartovaných a v nasledujúcich dňoch dala pani ministerka vypracovať nové menovacie dekréty, ktoré sa od pôvodných líšili len v uvedenom slove. Táto neprijemnosť bola však len maličkosťou oproti tomu, čo nasledovalo.

Zo strany ministerstva spravodlivosti sa začalo spochybňovať ustanovenie § 98 zákona č. 323/1992 Zb. o tom, že minister musí notára na jeho žiadosť vymenovať. Naznačovalo sa,

---

⁴¹ Prof. JUDr. Katarína Tóthová, DrSc., ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky v rokoch 1992 až 1994

že bude vymenovaný čo najmenší počet notárov za bližšie nešpecifikovaných podmienok postupne „vo vlnách“. To veľmi zneistilo a pobúrilo notárov čakajúcich na menovanie. Následne ministerstvo spravodlivosti ešte žiadalo od predsedov príslušných súdov vyjadrenie, či odporúčajú konkrétneho notára menovať, alebo nie. Táto úplne zbytočná nadpráca nielenže nemala žiadnu zákonnú oporu, ale menovanie notárov len zbytočne oddialila. V dôsledku toho sa menovanie uskutočnilo na dve etapy a to 6. a 11. januára 1993. Tak sa stalo, že Slovensko za ostatných vyše 100 rokov nemalo 6 dní žiadnych notárov a 11 dní len ich obmedzený počet. Aj keď pracovný pomer notárov zo zákona skončil zrušením štátnych notárstiev dňa 31. decembra 1992 boli pred samotným menovaním ešte nútení zo strany krajských resp. mestského súdu uzavrieť dohodu o skončení pracovného pomeru „dohodou“ pravdepodobne z obavy, aby im nemuselo byť vyplatené odstupné. Spôsob a načasovanie podpisu tejto „dohody“ (na stolíku pristavenom pod pódium, kde sa menovanie uskutočnilo) bolo krajne nevhodné a dehonestovalo priebeh celého slávnostného aktu. Aké množstvo úsilia spojené s krajným vyčerpaním a aj osobnými tragédiami si vymenovanie všetkých 182 notárov v prvých januárových dňoch roku 1993 vyžiadalo, vedia dnes už len tí, ktorí sa na tomto procese osobne zúčastnili a veľmi trpkou na to spomínajú.

Ďalšie udalosti sú už modernou históriou, resp. súčasnosťou notárstva na Slovensku. Z nich ako najdôležitejšie v jeho prvom roku trvania treba pripomenúť prijatie Notárskej komory Slovenskej republiky do UINL, ktoré sa uskutočnilo vo Viedni 12. decembra 1994. Tým bol na Slovensku po vyše 40-ročnej absencii zavŕšený proces inštalácie notárstva ako slobodného povolania a jeho medzinárodné uznanie.

V. kapitola

Odmeny notára a notárske poplatky

Právna úprava odmeny verejného notára v rokoch 1874 až 1918

Skôr než pristúpime k podrobnejšiemu preskúmaniu otázky vývoja a úpravy notárskej odmeny, musíme si položiť základnú otázku: Čo je vlastne odmena notára a prečo ju právne predpisy vo forme tarify vždy striktne upravovali?

Veľmi zjednodušene možno povedať, že notárska tarifa taxatívne vymedzuje odmenu notára za úkony vykonané na žiadosť a v prospech klienta (alebo z úradnej povinnosti) a to tak, aby bol jednak klient alebo účastník konania chránený pred prehnanými finančnými požiadavkami notára a jednak preto, aby sa notárovi zabezpečila odmena primeraná jeho práci a zodpovednosti.

Zásady na výpočet notárskej odmeny v Uhorsku pôvodne obsahovali ustanovenia § 198 až 210 zák. čl. XXXV z roku 1874 o kráľovských verejných notároch. Tieto zásady, napr. nárok na odmenu, zákaz zmluvnej odmeny, odmena za úkon, ktorý zostal nedokončený bez viny notára, možnosť žiadať preddavok a pod., sa v podstate zhodovali so zásadami na výpočet

odmeny tak, ako ich poznáme dnes. Samotnú výšku odmeny však neurčovali. Uvedený zákonný článok v ustanovení § 210 preto uložil uhorskému ministerstvu spravodlivosti, aby po troch rokoch od nadobudnutia jeho účinnosti predložilo krajinskému snemu návrh zákona o ustálení odmien kráľovských verejných notárov. Aj do tých čias ho však splnomocnil vydať dočasný predpis o týchto odmenách. Samotnú tarifa bola ustálená až zák. čl. LI z roku 1880.

O šesť rokov neskôr zák. čl. VII z roku 1886 o zmene a doplnení zák. čl. XXXV z roku 1874 v ustanoveniach § 32 a 33 určil odmenu notára za prerokovanie dedičstva v sídle verejného notára takto:

a) pri hodnote	100 - 200	zl.	.....	2 zl.
b) pri hodnote	200 - 500	zl.	.....	3 zl.
c) pri hodnote	500 - 1000	zl.	.....	6 zl.
d) pri hodnote	1 000 - 5000	zl.	.....	8 zl.
e) pri hodnote	5 000 -10 000	zl.	.....	12 zl.
f) pri hodnote	10 000 -15 000	zl.	.....	16 zl.
g) pri hodnote	15 000 -20 000	zl.	.....	20 zl.

V prípade, že sa pojednávanie konalo mimo sídla notára, odmena sa zvyšovala. Pri dedičstvách, ktorých hodnota presahovala 20 000 zl., patrilo verejnému notárovi navyše ešte 1,50 zl. od každých ďalších 1 000 zl. hodnoty, ale tak, že celková výška poplatku nesmela presahovať 300 zl. Priamy prepočet na dnešnú menu neexistuje.

Takto určená odmena za prerokovanie dedičstva bola zrušená a nanovo upravená v ustanoveniach § 117 až 123 zák. čl. XVI z roku 1894 o dedičnom postupe. Vychádzalo sa pri nej z *popisnej ceny pozostalostného imania*, pričom odmena bola určená paušálnou sumou. Tak ako predtým sa rozlišovalo, či verejný notár vykonal pojednávanie vo vlastnom sídle, alebo mimo neho. Ak cena dedičstva nepresahovala 200 korún, mal verejný notár nárok len na úhradu kolkových a poštových výdavkov. Pri cene dedičstva od 200 korún do 40 000 korún bola sadzba progresívna, pri cene od 40 000 korún do 640 000 korún bola sadzba regresívna. V žiadnom prípade však účtovaná suma nesmela presiahnuť 2 000 korún. Pri pojednávaní mimo sídla verejného notára sa sadzba primerane zvyšovala. Do konca roku 1891 sa v Rakúsko - Uhorsku používal ako mena zlatý rakúskej meny (zlatník, zlatka, gulden). Koruna vychádzala zo zlatého v pomere 1 zlatý = 2 koruny.

Zákon taxatívne vypočítaval, aké úkony je za určenú paušálnu sumu verejný notár povinný vykonať. Úhradu si musel sám vypočítať a v zápisnici o pojednávaní uviesť, či mu ju dedičia zaplatili, alebo nie. Za jej zaplatenie zodpovedali dedičia verejnému notárovi solidárne, medzi sebou však v pomere k cene nadobudnutého dedičstvu. Tento pomer ustálil súd na základe konečného odovzdávajúceho výroku. V priebehu dedičského konania si každý účastník znášal svoje trovy sám.

Odmena verejného notára a jeho hotové výdavky sa v prípade nezaplatenia vymáhali v postupe podľa § 97 až 99 nariadenia č. 43.194/1895 I.M. V uznesení ustanovujúcom odmenu a hotové výdavky notára musela byť presne označená osoba povinná platiť, jej bydlisko a zamestnanie. Ak sa odmena a hotové výdavky verejnému notárovi načas nezaplatili, pozostalostný súd na jeho žiadosť predložil vec finančnému riaditeľstvu s cieľom vykonať exekúciu na hnutelných veciach dlžníka a vymožené peniaze zaslané súdu sa vyplatili verejnému notárovi. V prípade, že dlžník nemal hnutelnosti alebo exekúcia zostala bezvýsledná, verejný notár mohol žiadať, aby sa exekúcia vykonala na jeho nehnuteľný majetok. V tom prípade sa postupovalo podľa zák. čl. LX z roku 1881.

V poslednom roku existencie monarchie bol uhorský minister spravodlivosti podľa zák. čl. XII z roku 1918 splnomocnený, aby dočasne upravil odmeny kráľovských verejných notárov. Stalo sa tak nariadením č. 42.200/1918 I. M., ktoré im zvýšilo odmeny s ohľadom na následky vyvolané prvou svetovou vojnou.

Právne úpravy notárskej odmeny v rokoch 1918 až 1939

Povojnové hospodárske, finančné a sociálne pomery charakterizované všeobecným zvýšením cenovej hladiny si nevyhnutne vyžadovali aj úpravu notárskej tarify.

Do roku 1923 sa poplatky verejných notárov na Slovensku riešili len dočasnými úpravami. Zákon č. 600/1919 Sb. zmenil ustanovenie § 210 zák. čl. XXXV z roku 1874 tak, že minister spravodlivosti mal po vypočutí notárskej komory vydať nariadením novú poplatkovú sadzbu. V dôsledku toho zákonným článkom LI z roku 1880 daná a neskoršími nariadeniami upravená sadzba mala stratiť účinnosť dňom, keď bude nariadenie vydané. Ďalším nariadením vlády č. 273/1921 Sb. z 11. augusta 1921 sa poplatky verejných notárov na Slovensku a Podkarpatskej Rusi ustanovené ešte bývalým uhorským nariadením č. 42.200/1918 I. M. zvýšili o 200 % drahotnú prirážku, resp. o 100 % v taxatívne vypočítaných prípadoch. Toto nariadenie malo platiť len do konca roku 1922, ale jeho platnosť bola vládny nariadením č. 218/1922 Sb. predĺžená až do konca júla 1923.

Napokon konečná úprava notárskych poplatkov platná pre celé územie Československej republiky bola vykonaná vládny nariadením č. 102/1923 Sb. s účinnosťou od 1. júna 1923 pre Čechy, Moravu a Sliezske a s účinnosťou od 1. júla 1924 pre Slovensko a Podkarpatskú Rus (do nadobudnutia jeho účinnosti platila ešte predchádzajúca právna úprava). Toto

nariadenie malo celkom 18 paragrafov a bol k nemu pripojený Sadzobník, ktorý obsahoval položky A až E.⁴²

Odmena verejného notára sa určovala:

- a) sadzbami za úkony samotné, a to buď podľa hodnoty predmetu, alebo ako pevná podľa úkonu, alebo podľa času na úkon vynaloženého,
- b) sadzbami za cestovné, stravné, nocľážné a stratu času,
- c) sadzbami za manipulačné práce.

Ako príklad výpočtu odmeny možno uviesť sadzby za spísanie listín o dvojstranných právnych úkonoch, ktorá sa určovala z hodnoty predmetu úkonu.

Ak mal predmet hodnotu:

do 100 Kč vrátane	6 Kč
od 100 Kč do 200 Kč vrátane	10 Kč
od 200 Kč do 400 Kč vrátane	15 Kč
od 400 Kč do 600 Kč vrátane	20 Kč
od 600 Kč do 1 000 Kč vrátane	25 Kč
nad 1 000 Kč za každých aj začatých	
1 000 Kč vždy viac o	5 Kč
Najviac však	3.000 Kč

Hodnota rozhodujúca pre výšku odmeny sa určila podľa údajov uvedených v listine a pri úkonoch súdneho komisariátu na základe „hrubej inventárnej hodnoty“ dedičstva. Pri dodatočnom prerokovaní dedičstva sa určila z hodnoty novoobjaveného majetku. V prípade odovzdania dedičstva iure crediti patrila notárovi polovica poplatkov. Za platnosti uhorského

---

⁴² Úplné znenie zákona aj sadzobníka sprístupnené aj na: www.notaryhistory.gaya.sk v sekcii databáza

zák. čl. XVI/1894 o dedičnom postupe, mohol notár požadovať len náhradu za kolky a iné hotové výdavkov v prípade, že majetok poručiteľa nepresahoval 200 Kč.⁴³

Vládne nariadenie č. 102/1923 Sb. platilo ešte aj po skončení druhej svetovej vojny napriek tomu, že v roku 1933 sa na intenzívne naliehanie obchodných a poľnohospodárskych kruhov uvažovalo o zavedení paušálnych (nižších) sadziieb v konaní o dedičstve.

Úsilie o zmenu notárskych odmien počas Slovenskej republiky (1939 – 1945)

O vydaní novej sadzby za výkony advokátov a verejných notárov rokoval Snem Slovenskej republiky v roku 1943. Vynútila si to skutočnosť, že mnoho položiek doterajších sadziieb a ustanovení s nimi súvisiacich nebolo v súlade s povahou a významom predmetného advokátskeho, resp. notárskeho úkonu. Preto sa už skôr uvažovalo o príslušných legislatívnych zmenách. Dôvodom na zavedenie novej sadzby boli aj hospodárske pomery a všeobecné zvýšenie hladiny životných potrieb počas vojny. Novú sadzbu mal pôvodne vydať minister spravodlivosti, ale napokon sa jej vydanie ponechalo v kompetencii vlády. Vláda bola v ustanoveniach § 19 a 23 zákona č. 174/1943 Sl.z., ktorým sa menia a dopĺňajú právne predpisy o advokátoch a verejných notároch, splnomocnená, aby nariadením vydala a vyhlásila sadzby za výkony advokátov a verejných notárov. Tú mala vydať až po vypočutí Správneho výboru tým, že doterajšia sadzba upravená vládnym nariadením č. 102/1923 Sb. stratí účinnosť dňom jeho vyhlásenia. Také nariadenie však vydané nebolo.

Snahy notárskej samosprávy o novú úpravu odmien verejných notárov na Slovensku po roku 1945

Po skončení druhej svetovej vojny sa notári (ale aj advokáti) domáhali novej úpravy svojich odmien, pričom poukazovali na to, že pôvodná tarifa z roku 1923 povojnovým pomerom na Slovensku už nevyhovuje. Domáhali sa takej odmeny, ktorá by zodpovedala zvýšeniu úradných cien z roku 1938 oproti cenám z decembra 1945. Teda vlastne zvýšenia maximálnej odmeny na trojnásobok.

Dňa 5. októbra 1946 sa v Bratislave zišla schôdza verejných notárov pod predsedníctvom Dr. Vladimíra Pivka, ktorá o odmenách konštatovala, že *„vzhľadom na všeobecné hospodárske pomery, ako aj na všeobecné zvýšenie cenovej hladiny životných potrieb, ďalej na všeobecné sociálne położenie je nutné vydanie novej verejnonotárskej sadzby, respektíve úpravu tejto primerane terajším hospodárskym a sociálnym pomerom“*. Pretože v tom čase už bola v Čechách a na Morave vydaná vyhláška Najvyššieho cenového úradu č. 30/1946 Úř. 1. z 30. decembra 1945 o poplatkoch notárov (účinná od 1. januára 1946), schôdza konštatovala, že hoci táto nie je v úplnom súlade so životnými potrebami na Slovensku *„z hľadiska*

---

⁴³ SLÁVIK, M.: Poplatky veřejného notára z pozostalosti. In: Česká právo, ročník XIV, č. 7, 1932, s. 47-49. Sprístupnené na: www.notaryhistory.gaya.sk v sekcii články

celoštátnej jednotnosti a nedeliteľnosti našej vlasti Čechov a Slovákov, spontánne sa priklonila prijať úpravu verejnotoárskych sadzby v historických zemiach už platnú.“

Vládny komisár „Verejnotoárskej komory v Bratislave“ oznámil výsledok rokovania listom z 3. novembra 1946 Poverenictvu spravodlivosti v Bratislave. To 7. novembra 1946 predložilo „Verejnotoárskej komore“ na zaujatie stanoviska a prípadné doplnenie dôvodovej správy osnovu vykonávacieho nariadenia Zboru povereníkov, ktorým sa mení sadzba verejnotoárskych odmien. Medzičasom však boli vyhláškou Najvyššieho cenového úradu č. 337/1947 Úř. l. z 29. marca 1947 odmeny notárov v historických zemiach znížené o 15 %. V záujme jednotnej úpravy sadzby odmien na celom štátnom území bolo potrebné znížiť tieto sadzby oproti pôvodnej osnove aj na Slovensku. To sa však podľa ustanovenia § 23 zákona č. 174/1943 Sl. z. mohlo stať len po opätovnom vypočutí Správneho výboru. Ten si predmetnú osnovu (zníženie o 15 %) osvojil a súhlasil s tým, aby v takto zmenenej podobe bola predložená Zboru povereníkov. Poverenictvo spravodlivosti potom novú osnovu 16. januára 1948 predložilo Úradu predsedníctva Zboru povereníkov.

Nastali však februárové udalosti 1948 a na programe dňa boli iné záležitosti než notárske odmeny. Utvoril sa Akčný výbor verejných notárov na Slovensku, ktorému vo veci prijatia notárskej tarify napokon tiež došla trpezlivosť, a tak sa listom z 13. decembra 1948 obrátil na povereníka spravodlivosti, a aj na vtedajšieho predsedu Zboru povereníkov Dr. Gustáva Husáka. V liste sa sťažoval, že nová tarifa, hoci bola Zboru povereníkov predložená ešte v januári 1948, sa nedostala na program jeho zasadnutia „z technických príčin“, a žiadal, aby „vykonávacie nariadenie, ktorým sa mení sadzba verejnotoárskych odmien, čím skôr prijaté bolo“. Ani potom sa však nič nedialo a prijatie novej tarify sa odsúvalo z programu dňa. Naproti tomu však nová advokátska tarifa bola na Slovensku prijatá už roku 1946 na základe vykonávacieho nariadenia Zboru povereníkov č. 88/1946 Sb. n. SNR.

V nasledujúcom víre „revolučných udalostí“ koncom roku 1948 a začiatkom roku 1949 nebol o prijatie novej notárskej tarify politický záujem z dôvodu nárastu nihilistických tendencií zrušiť verejných notárov vôbec, a rozdeliť jeho agendu medzi súdy a advokáciu. Okrem toho dňa 2. novembra 1948 nadobudol účinnosť zákon č. 241/1948 Sb. o prvom päťročnom hospodárskom pláne rozvoja Československej republiky, ktorým bola vláda splnomocnená, aby so súhlasom prezidenta republiky do 31. decembra 1953 upravila nariadeniami opatrenia nevyhnutné na jeho splnenie, ktoré by inak bolo potrebné upraviť samostatným zákonom. To sa týkalo aj notárskych odmien, ako to vyplýva z ustanovenia § 5 ods. 1 vládneho nariadenia č. 235/1949 Sb. o plánovaní a inej tvorbe cien v spojení s nariadením ministra spravodlivosti č. 194/1950 Sb. o sadzbách za advokátske a notárske výkony. V plánovanom hospodárstve samozrejme už nebolo miesta na aktivity notárov smerujúce k úprave notárskej tarify.

Podľa ustanovenia § 18 zákona č. 173/1950 Zb. o súdnych poplatkoch, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1951 bol minister financií splnomocnený, aby po dohode s ministrom spravodlivosti vydal nariadenie o poplatkoch z notárskych úkonov, pokiaľ sú obdobné s úkonmi uskutočňovanými súdmi. Samotná notárska tarifa bola napokon vydaná až

s účinnosťou od 1. januára 1950 nariadením ministra spravodlivosti č. 194/1950 Sb. o sadzbách za advokátske na notárske výkony. Notárske výkony sa odmeňovali podľa úradnej sadzby, pričom podrobné sadzby odmien, ako aj prípady, keď neprislúcha odmena, a výšku náhrady za stratu času určilo ministerstvo vyhláškou, ktorá bola uverejnená v príslušnom úradnom liste, resp. na Slovensku v úradnom vestníku (č. 53/1951 Ú. v. I.). No ani takto určená tarifa nemala dlhé trvanie, lebo 1. januára 1952 nadobudol účinnosť zákon č. 116/1951 Zb. o štátnom notárstve, ktorý ju zrušil. Tým sa definitívne skončilo prechodné povojnové a chaotické obdobie na úseku účtovania notárskych odmien.

Notárske poplatky v rokoch 1952 – 1993

Na základe nariadenia ministra financií č. 118/1951 Sb. o notárskych poplatkoch, vydaného po dohode s ministrom spravodlivosti podľa § 26 ods. 3 zákona č. 116/1951 Sb. o štátnom notárstve, boli od 1. januára 1952 za činnosť štátnych notárov vyberané – na rozdiel od predchádzajúceho stavu – notárske poplatky. Ako vyplýva zo samotného názvu tejto kategórie poplatkov, ich výnos tvoril príjmový zdroj štátneho rozpočtu. Rovnako tak plynuli do štátneho rozpočtu aj nároky na odmenu za činnosť notára vzniknuté pred 1. januárom 1952. Podľa ustanovenia § 29 ods. 2 zákona č. 116/1952 Sb. o štátnom notárstve prešli bez náhrady na štát. Predmety a sadzby poplatkov sa uvádzali v sadzobníku, ktorý bol jeho súčasťou a mal 9 položiek (označených písmenami A až CH). Poplatky sa delili na pevné a percentuálne. Na ilustráciu možno uviesť, že za súhrn úkonov pri prerokovaní dedičstva z poverenia súdu sa platil percentuálny poplatok 2,5 % z ceny predmetov v osobnom vlastníctve, ak aktíva presahovali sumu 5 000 Kčs, ale až 5 %, ak išlo o dedenie predmetov v súkromnom vlastníctve.

Nariadenie č. 118/1951 Sb. platilo od 1. januára 1952 do 1. júla 1957 so zmenou vykonanou nariadením ministra financií č. 4/1955 Zb. o notárskych poplatkoch. To s účinnosťou od 1. januára 1955 doplnilo pôvodný sadzobník v položkách pod písm. D, E, F a I. Okrem iného znížilo poplatok podľa položky D za prerokovanie dedičstva, do ktorého patrila poľnohospodárska pôda, na 0,5 % z celého dedičstva v prípade, že jej nadobúdateľ bol členom JRD, ktoré prijalo vzorové stanovy, čo sa v tom čase považovalo za významný krok k podpore štátnej poľnohospodárskej politiky.

V roku 1957 sa podstatne zmenila úprava notárskych poplatkov zákonom č. 26/1957 Sb. o notárskych poplatkoch a nariadením ministerstva financií č. 30/1957 Zb. vydaným na jeho vykonanie. Na prijatie nového zákona boli v podstate dva dôvody:

Prvým bol neuspokojivý stav poplatkového práva na úseku spoplatňovania dedičstva, darovania a prevodu nehnuteľností. Ten spočíval v značnej komplikovanosti a neprehľadnosti starších právnych predpisov upravujúcich túto problematiku. Niektoré z nich pochádzali ešte z polovice 19. storočia (napr. zákon č. 50/1850 r. z. o poplatkoch z právnych úkonov, listín, písomností a úradných úkonov). Napriek svojej zastaranosti však po malých úpravách vyhovovali ešte aj počas vyše šiestich rokov od účinnosti Občianskeho zákonníka z roku

1950. Pretože sa opierali o „*staré buržoázne občianske právo, ktoré slúžilo k upevneniu hospodárskej a politickej moci buržoáznej spoločnosti,*“ pristúpilo sa k právnej úprave, ktorá mala „*poplatkové predpisy prispôbiť novej hospodárskej štruktúre a novej úprave dedičstva, darovania a vlastníctva k nehnuteľnostiam v občianskom práve*“.

Druhým dôvodom bola požiadavka presunúť poplatkovú agendu z orgánov finančnej správy na štátne notárstva. Pôvod tejto myšlienky spočíval v tom, že voľakedy verejní notári, neskôr štátne notárstva činné z príkazu súdu a ešte neskôr štátne notárstva prerokovávali vo svojej takmer výlučnej právomoci dedičstvo, čím napomáhali získavať podklady na vymeranie dedičskej dane. Túto daň však vyrubovali finančné orgány. Snaha zákonodarcov teda smerovala k odstráneniu duplicity a sústredeniu tejto agendy v jednom štátnom orgáne. To napokon konštatovala aj preambula zákona, podľa ktorej účelom zavedenia jednotných notárskych poplatkov bolo zjednodušiť predpisy o spoplatnení dedičstva, darovania a odplatných prevodov nehnuteľností, ako aj zhospodárniť administratívne práce pri spoplatňovaní. Podľa Inštrukcie Ministerstva spravodlivosti č. 4000/57-L/1 z 22. júna 1957 potom odpadlo aj predvolávanie finančného odboru rady ONV na súpis majetku poručiteľa. Štátne notárstvo samo určovalo cenu majetkových predmetov a práv na základ notárskeho poplatku z dedičstva.

Od 1. júla 1957 bola teda štátnym notárstvám zverená funkcia vyberať notársky poplatok z dedičstva, ktorý v sebe spájal predchádzajúcu dedičskú daň, ako aj poplatok (odmenu) za prerokovanie dedičstva. Do systému úkonových poplatkov tým nebol zaradený osobitný poplatok za prerokovanie dedičstva. Zmena sa v záujme zhospodárnenia a účelnosti neobmedzila len na právomoc v odbore vyberania notárskych poplatkov z dedičstva, ale súčasne obsiahla aj právomoc pri vyberaní ďalších dvoch poplatkov, a to poplatku z darovania a z prevodu nehnuteľností. Ich výšku určovala vyhláška č. 30/1957 Sb., ku ktorej boli pripojené tri prílohy. Tie obsahovali tri sadzobníky a to Sadzobník I – notársky poplatok z dedičstva a notársky poplatok z darovania, Sadzobník II – notársky poplatok z prevodu nehnuteľností, a Sadzobník III, notársky poplatok za úkony.

Zákon č. 26/1957 Sb. o notárskych poplatkoch a nariadenie ministerstva financií č. 30/1957 Sb., ktorým sa vykonával, platili od 1. júla 1957 do 31. marca 1964.

Po „*vybudovaní socializmu*“ v Československej republike a prijatí novej „*socialistickej*“ ústavy roku 1960 došlo k zásadným zmenám v celom právnom systéme. Od 1. apríla 1964 nadobudol účinnosť nový Občiansky zákonník, Občiansky súdny poriadok, Notársky poriadok spolu s ďalšími základnými právnymi normami. Tie boli ovládané „*socialistickými zásadami,*“ ktoré sa premietli najmä v oblasti nových foriem vlastníctva, užívacích práv občanov k pozemkom, súčinnosti štátnych orgánov pri nadobúdaní takýchto práv atď. Týmto zmenám bola následne prispôsobená aj úprava notárskych poplatkov vykonaná zákonom č. 24/1964 Zb. o notárskych poplatkoch, ktorý nadobudol spolu s vykonávacou vyhláškou ministerstva financií č. 25/1964 Zb. účinnosť 1. apríla 1964. Nezaviedli nové druhy notárskych poplatkov (rozširoval sa len ich predmet) a bez zmeny boli ponechané aj hranice

sadzieb poplatkov. Nová úprava nemala podstatný vplyv na celkovú výšku výnosov z notárskych poplatkov, lebo ich zníženie v dôsledku rozšírenia niektorých oslobodení kompenzovali notárske poplatky za úkony, ktoré boli zvýšené v dôsledku rozšírenej agendy štátnych notárstiev. Notárske poplatky z dedičstva a darovania mali postihovať „*bezpráčne nadobúdanie majetku občanmi a nesocialistickými organizáciami*“ a poplatky z prevodu nehnuteľností mali zase čiastočne odčerpávať kúpnu silu získavanú realizáciou nehnuteľného majetku. Notárske poplatky za úkony predstavovali náhradu výdavkov za úkony, ktoré vykonávalo štátne notárstvo v záujme občanov a obvykle na ich žiadosť. Tie len *účelovo doplňovali* daňovú sústavu alebo mali iný charakter.

Vyrubovanie notárskych poplatkov zákon opäť zveril jednému orgánu, ktorým bolo štátne notárstvo. Konanie o notárskych poplatkoch však vykonávali štátne notárstva, ako aj sudy. Štátnemu notárstvu prislúchalo vymeriavať poplatky, penále a náhradu nákladov. Ostatné úkony (napr. vymáhanie nezaplatených poplatkov) obstarával okresný (obvodný) súd. O odvolaniach proti notárskym poplatkom rozhodoval krajský (mestský) súd, lebo ten rozhodoval aj o odvolaniach štátnych notárstiev vo veciach, ktoré zvyčajne tvorili základ na ich vyrubenie.

Oproti stavu existujúcemu v päťdesiatych rokoch nový poplatkový zákon rozšíril okruh predmetov, za ktoré sa vyberali notárske poplatky za úkony. Novými predmetmi boli tie, o ktoré bola činnosť štátnych notárstiev rozšírená. Išlo o registráciu právnych úkonov o prevode nehnuteľností, registrácie zmlúv o užívaní pozemkov a registrácie zmlúv o obmedzení prevodu nehnuteľností, umorení listín, vydanie výpisov z pozemkových kníh, vydanie potvrdenia o nadobudnutí dedičstva v prípade, ak bolo dedičstvo od poplatku z dedičstva oslobodené, a ďalšie. Osobné oslobodenie od poplatku za úkony priznávané dovtedy len niektorým útvarom štátneho sektora sa rozšírilo na všetky *socialistické organizácie*.

Za povšimnutie stojí skutočnosť, že v zákone č. 24/1964 Zb. bolo zmenené poradie jednotlivých notárskych poplatkov. Zatiaľ čo zákon č. 26/1957 Zb. kládol na prvé miesto poplatok z dedičstva, v novom zákone sa na prvé miesto dostal notársky poplatok za úkony. Dôvodová správa však túto zmenu nijako nevysvetľuje.⁴⁴ Do nového poplatkového práva nebola prevzatá predchádzajúca úprava uvedená v ustanovení § 21 ods. 1 písm. c) zákona č. 26/1957 Zb. o tom, že úkonové poplatky vyrubené ústne alebo na základe písomnej výzvy sú splatné pred vykonaním úkonu. Ak nastala skutočnosť, ktorá bola dôvodom na vybraní poplatku za úkony, nevznikla tým automaticky povinnosť poplatok zaplatiť. Taká povinnosť vznikla až vtedy, keď štátne notárstvo poplatok vyrubilo a rozhodnutie o tom poplatníkovi oznámilo. Poplatok za notárske úkony bol povinný platiť účastník konania, ktorý o vykonanie úkonu žiadal, prípadne dal k nemu podnet. Ak išlo o úkon vykonaný v záujme viacerých

---

⁴⁴ O možných dôvodoch tejto zmeny pozri: MIKEŠ, J.: *Notárske poplatky. Vybrané otázky notárskej praxe (Notársky zborník III)*. Praha: Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů, n. p., 1967, s. 70 a 71.

účastníkov, platili poplatok všetci spoločne a nerozdielne. Na rozdiel od dovtedajšej úpravy pripúšťal zákon zaplatiť poplatok rukou spoločnou a nerozdielnou len výnimočne. Zrejme bol aj takto vyjadrený odchylný charakter týchto poplatkov, ktoré na rozdiel od ostatných druhov poplatkov nemali fiškálnu povahu a boli odplatom za vykonané služby štátnym notárstvom pre občanov.

V súčasnosti keď si zmluvu o prevode nehnuteľnosti môže spísať „*hocikto*“ a na druhej strane sa stále hľadajú možnosti ako naplniť štátny rozpočet, možno dať do pozornosti zákonodarcom to ustanovenie vtedajšieho zákona, ktoré umožňovalo úkonový poplatok zvýšiť z dôvodu zložitosti, obťažnosti, časovej náročnosti alebo v prípade, ak štátne notárstvo registrovalo zmluvu, ktorá bola spísaná neodborne, napr. pokútnikom.⁴⁵

Zákon č. 24/1964 Zb. o notárskych poplatkoch a jeho vykonávací vyhláška č. 25/1964 Zb. platili na území Slovenska v čase od 1. apríla 1964 do 1. januára 1985.

Ďalšia zmena na úseku notárskych poplatkov nastáva koncom roku 1984. Dňa 13. decembra 1984 začala SNR prerokovávať vládny návrh zákona o notárskych poplatkoch a vládny návrh zákona SNR o súdnych poplatkoch. V zmysle článku 12 ústavného zákona o československej federácii dane a poplatky bolo možno ukladať len na základe zákona, pričom pôsobnosť medzi zákonodarnými orgánmi federácie a republík bola rozdelená tak, že zákon o notárskych poplatkoch a zákon o súdnych poplatkoch spadali do kompetencie SNR. Dôvody, pre ktoré bolo treba nanovo upraviť oba dovtedy platné predpisy o notárskych poplatkoch, spočívali najmä v tom, že v polovici osemdesiatych rokov minulého storočia boli prekonané sociálno-politickým a ekonomickým vývojom. Existujúcej zákonnej úprave sa vytýkalo, že svojou základnou koncepciou nadväzovala na starú daň z obohatenia z roku 1921 (na zákon č. 337/1921 Sb.) a že platné sadzby poplatkov z dedičstva a darovania vychádzali z predpokladu, že občan dedením, resp. darovaním získava nový majetok, dochádza teda k bezprácnemu obohacovaniu, a tak má štát právo podieľať sa na tomto novom majetkovom prospechu. Preto sa dovtedajšia intenzita spoplatňovania majetku v „*osobnom vlastníctve*“ javila ako neprimeraná tvrdosť voči občanom. V celom rade prípadov vznikali aj určité sociálne problémy najmä pri dedení medzi najbližšími príbuznými. V prípade úmrtia jedného z manželov boli pozostalý manžel a nezaopatrené deti povinní zaplatiť neprimerane vysoký, progresívne odstupňovaný poplatok zo zdedeného majetku aj napriek tomu, že rodina nový majetok nezískala, naďalej ho užívala a majetok slúžil „*osobným potrebám*“ členov rodiny. Nebolo to obohatenie, ba naopak, príjem a dosiahnutá životná úroveň rodiny sa úmrtím jedného z manželov vo väčšine prípadov znížila.

Za vážny nedostatok platnej právnej úpravy sa považovala skutočnosť, že podstatne vyššou intenzitou spoplatňovala bezodplatné prevody nehnuteľností pri dedení a darovaní ako

---

⁴⁵ Pokútnik - kto tajne robí to, na čo nie je úradne oprávnený. O pokútnikoch je zmienka ešte aj v Zbierke inštrukcií a oznámení ministerstva spravodlivosti č. 6/1966, s. 128.

odplatné prevody nehnuteľností. Za takéhoto stavu občania v mnohých prípadoch uzatvárali fingované kúpne zmluvy, pri ktorých bol notársky poplatok nižší, aj keď v skutočnosti išlo o darovanie najmä medzi rodičmi a deťmi. S ohľadom na vtedajšiu funkciu majetku v „osobnom vlastníctve“ a spôsob jeho užívania sa javilo existujúce poplatkové zaťaženie ako neodôvodnene vysoké. Ďalším dôvodom na zmenu bola aj pripravovaná nová právna úprava o cenách stavieb, pozemkov a porastov s účinnosťou od 1. januára 1985. Realizácia tejto právnej normy, ktorá vychádzala z aktualizovaných stavebných nákladov nehnuteľností, by pri ponechaní existujúcich progresívnych poplatkových sadziieb viedla k neodôvodnenému poplatkovému zaťaženiu obyvateľstva.

Vládny návrh zákona predpokladal namiesto doterajších progresívnych sadziieb zaviesť lineárne sadzby, a to jednotne pre všetky druhy prevodov, ale diferencovane podľa zákonom určených skupín príbuzenského vzťahu alebo iného osobného pomeru. Navrhovanú intenzitu spoplatnenia však zákon nepripúšťal pri nadobúdaní vecí zo súkromného vlastníctva alebo do súkromného vlastníctva, a preto sa navrhovalo pri prevode takéhoto majetku zvýšiť určené lineárne sadzby na dvojnásobok. Tým sa mal vyjadriť „*diferencovaný prístup v spoplatňovaní majetku občanov zodpovedajúci danej etape vývoja socialistickej spoločnosti*“.

Na to, aby sa zosúladila výška jednotlivých poplatkov a nákladov štátneho notárstva spojená s konkrétnym úkonom, sa v novej právnej úprave navrhovalo vykonať aj zmeny pri notárskych poplatkoch za úkony. Išlo spravidla o jednorazové platby občanov za úkony vykonané na ich žiadosť a v ich záujme, napr. overenie odpisov listín, osvedčenie pravosti podpisu, vyhotovenie notárskej zápisnice, osvedčenia atď. Zároveň sa zjednotila výška týchto poplatkov s úrovňou obdobných úhrad vyberaných podľa iných právnych predpisov, najmä podľa Sadzobníka správnych a súdnych poplatkov. Podľa prepočtov vykonaných roku 1983 navrhovaná úprava predstavovala zníženie príjmov štátneho rozpočtu SSR približne o 70 miliónov Kčs. Príčinou tohto výpadku bolo podstatné zníženie sadzby notárskych poplatkov pri všetkých druhoch prevodov majetku medzi najbližšími príbuznými.

Zákon č. 139/1984 Zb. o notárskych poplatkoch a vykonávacía vyhláška k zákonu č. 141/1984 Zb. nadobudli účinnosť 1. januára 1985. Zákon č. 192/1990 Zb. upravil rozdelenia osôb do skupín na poplatkové účely a z pôvodného zákona vypustil termín „*osobné vlastníctvo*“. Účinnosť nadobudol 17. mája 1990 a bol výsledkom revolučných udalostí z roku 1989, ktoré sa okrem iného prejavili aj v zmene foriem vlastníctva.

Zákon aj vyhláška platili na území Slovenskej republiky od 1. januára 1985 do 1. januára 1993 a boli zrušené zákonom SNR č. 318/1992 Zb. o dani z dedičstva, dani z darovania a dani z prevodu a prechodu nehnuteľností. Kruh sa uzavrel a dane začali opäť vyberať finančné orgány tak, ako to bolo do roku 1957.

Odmena notára po roku 1993

Zrušenie štátnych notárstiev k 1. januáru 1993 si okrem iného vyžiadalo aj novú právnu úpravu ich odmien. Pôvodne sa predpokladalo, že bude vydaný osobitný zákon „o notárskych poplatkoch“ a k nemu vykonávacía vyhláška. Táto myšlienka však bola v zárodku potlačená. Poukazovalo sa na to, že nová právna úprava sa týka odmien notárov a nie notárskych poplatkov. Podľa ustanovenia § 95 ods. 3 Notárskeho poriadku malo výšku odmeny notára a spôsob jej určenia stanoviť ministerstvo spravodlivosti všeobecne záväzným právnym predpisom. V zmysle ustanovenia § 374a Občianskeho súdneho poriadku v znení zákona č. 263/1992 Zb. mala byť vyhláškou stanovená aj výška odmeny notárovi ako súdnemu komisárovi a odmena správcovi dedičstva a spôsob jej určenia.

Prvú pracovnú verziu tejto vyhlášky vypracovala Notárska komora Slovenska na jar roku 1992 a predložila ju na pripomienkovanie členom prezídia 12. mája 1992. Počas nasledujúcich troch mesiacov bolo spracované jej paragrafové znenie nazvané „o odmenách a náhradách notárov“. Ministerstvo spravodlivosti SR ho predložilo do pripomienkového konania 31. augusta 1992. S pripomienkami boli zástupcovia Notárskej komory Slovenska oboznámení na porade konanej 24. septembra 1992. Pretože pripomienky predovšetkým z Ministerstva financií SR vyznievali v neprospech notárov a obsahovali rad nepresností, z ktorých bolo možné usudzovať na nepochopenie celej problematiky, Notárska komora Slovenska k nim zaujala jednoznačne odmietavé stanovisko, ktoré listom z toho istého dňa oznámila ministerstvu spravodlivosti. Ďalším iniciatívnym oponentom v pripomienkovom konaní bolo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktoré vyhlášku pripomienkovalo niekoľkokrát, naposledy ešte 23. októbra 1992. Namietalo, že neobsahuje možnosť zníženia odmeny (zohľadnenie sociálneho postavenia žiadateľa). Aj z tejto pripomienky sa dalo usúdiť, že si účastník pripomienkového konania dostatočne neuvedomil rozdiel medzi predchádzajúcimi „notárskymi poplatkami,“ ktorých výnosy tvorili príjem štátneho rozpočtu, a odmenou notára, ktorá tvorí jeho príjem, z ktorého platí daň z príjmu. Zníženie pevne určenej odmeny z dôvodu sociálneho postavenia žiadateľa, a tým aj základu dane z príjmu teda neprichádzalo do úvahy.

Spracovanie všetkých došlých pripomienok do návrhu vyhlášky a jej konečná podoba uzreli svetlo sveta koncom roka 1992. To však už bolo neskoro, lebo od 1. januára 1993 nadobudol účinnosť Notársky poriadok a začiatkom roku 1993 boli notári vymenovaní do svojich úradov, takže v mesiaci januári 1993 nemali podľa čoho účtovať odmenu a náhradu hotových výdavkov. V núdzi si vypomáhali advokátskou tarifou, resp. vyúčtovanie svojej odmeny odložili až na čas po vydaní vyhlášky. Celú situáciu navyše skomplikoval fakt, že konferencii notárov nebola zo strany Ministerstva spravodlivosti SR daná možnosť vyjadriť sa k návrhu vyhlášky, čo sa po 1. januári 1993 striktne vyžadovalo podľa vtedajšieho ustanovenia § 30 ods. 4 písm. ch) Notárskeho poriadku. Ministerstvo spravodlivosti SR si túto chybu začiatkom roka 1993 priznalo a vyhlášku predložilo konferencii notárov na vyjadrenie. Konferencia notárov vyhlášku prerokovala na svojom zasadnutí v Žiline 20. januára 1993. Jej vyjadrenie bolo predložené pani ministerke spravodlivosti Kataríne Tóthovej 25. januára 1993. Tá ho až

na drobné legislatívne úpravy neakceptovala. Zamietla najmä širšiu možnosť úpravy zmluvnej odmeny a vypustenie populistického ustanovenia § 23 zaradeného do vyhlášky na poslednú chvíľu.

Ustanovenie § 23 bolo pre notárov absolútne neprijateľné. Išlo o to, že ak návrh na začatie konania o dedičstve alebo oznámenie o úmrtí poručiteľa došlo na štátne notárstvo do 31. decembra 1992, odmena notára za prerokovanie dedičstva uvedená v § 13 vyhlášky sa znižovala o 40 %. Zaradenie tohto ustanovenia do vyhlášky – podľa reakcií vtedajších médií – malo byť odozvou na to, že bývalí štátni notári v roku 1992 riadne nevybavovali dedičskú agendu, následkom čoho v Slovenskej republike zostalo ku koncu roka 1992 množstvo nevybavených dedičských vecí. Týmto údajným „štetrením“ získali množstvo vecí na prerokovanie roku 1993, ale už za odmenu. Preto sa im mala odmena v týchto prípadoch skrátiť, a tým vyjsť v ústrety občanovi, ktorý na vybavovanie svojho dedičstva už dlhšie čakal. Túto argumentáciu neskôr oficiálne potvrdilo aj samotné Ministerstvo spravodlivosti listom z 29. januára 1993 v ktorom uvádzalo, že ide o ustanovenie „*prechodného charakteru zmierňujúce znevýhodnenie občanov, ktorí neraz dlho čakali na rozhodnutie o dedičstve, a tiež rešpektuje skutočnosť, že dedičia – na rozdiel od doterajšej právnej úpravy – v takých prípadoch budú povinní platiť nielen novú dedičskú daň, ale aj odmenu notára*“.

Uvedená argumentácia nemá žiadne opodstatnenie. Notári vykonávajú svoju činnosť vlastným menom, na vlastnú zodpovednosť a vo vlastnej réžii. Z právneho hľadiska neexistuje žiadny zodpovednostný vzťah medzi novo vymenovaným notárom a bývalým štátnym notárom ako zamestnancom štátu, a to ani vtedy, ak by išlo o jednu a tú istú osobu. Ak boli pred 1. januárom 1993 zistené prietahy v dedičskom konaní, nič nebránilo tomu, aby za to boli bráni na zodpovednosť konkrétni bývalí štátni notári, ktorí prietahy zavínili. To sa však nestalo aj preto, že ministerstvo spravodlivosti samo osobitnou inštrukciou koncom roka 1992 umožnilo utlmať činnosť štátnych notárstiev tým, „*že ak je to nevyhnutné na splnenie úloh vyplývajúcich z tejto inštrukcie, môžu pracovníci zodpovední z splnenie úloh prijať po predchádzajúcom súhlase bezprostredne nadriadeného orgánu príslušné opatrenia vrátane dočasného obmedzenia činnosti svojich úradov.*“⁴⁶ Za toho stavu možno potom plošné zníženie odmeny všetkým notárom bez výnimky pre nečinnosť už neexistujúceho štátneho orgánu považovať za presadzovanie princípu kolektívnej viny a tým aj za právne bezprecedentný a neospravedliteľný krok.

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 31/1993 Z. z. z 28. januára 1993 o odmenách a náhradách notárov v dôsledku uvedených okolností nadobudla účinnosť až 4. februára 1993. Pôvodne mala tri diely a 24 paragrafov. Aby argumentácia nevyznievala len jednostrane, možno na záver tejto kapitoly pripomenúť slová bývalého predsedu Najvyššieho súdu

---

⁴⁶ Inštrukcia Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 15 330/1992-60 z 23. októbra 1992.

Slovenskej republiky Karola Planka,⁴⁷ ktorý v roku 1993 pri príležitosti návštevy delegácie UINL na Najvyššom súde SR konštatoval, že Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky „reprivatizáciu“ notárstva nezvládlo. Ako argument pre svoje tvrdenie použil práve

fakt, že vyhláška o odmenách a náhradách notárov bola vydaná až mesiac po oficiálnom menovaní notárov.

VI. kapitola

Disciplinárne konanie v rokoch 1874 až 1993

Právna úprava disciplinárneho konania podľa zák. čl. XXXV/1874

Predovšetkým treba uviesť, že disciplinárne predpisy sú nariadenia, podľa ktorých príslušné orgány stíhajú porušenie poriadku a disciplíny v úradnom povolaní. Obvykle majú taxatívny výpočet disciplinárnych previnení a za ne ukladaných trestov (tzv. disciplinárne právo „hmotné“), ako aj postup, akým sa disciplinárne priestupky vyšetrojú, prerokovávajú, rozhodujú a rozhodnutia vykonávajú, vrátane prípustných opravných prostriedkov (tzv. disciplinárne právo „procesné“). Disciplinárny poriadok je teda súhrn všetkých týchto pravidiel a predpisov, ktoré sú povinní zachovávať členovia určitého združenia, stavu alebo úradu. Ak má byť disciplinárny poriadok účinný, musí vo všeobecnosti prihliadať na rôzny vek, individuálne vlastnosti osôb i miestne zvláštnosti a musí byť koncipovaný na základe bohatých skúseností – teda induktívne – a nie „od zeleného stola“. Zároveň je potrebné čas od času niektoré ustanovenia meniť a prispôbovať duchu doby tak, ako sa to stalo aj pri zák. čl. XXXV z roku 1874 o kráľovských verejných notároch, ktorý bol čo do disciplinárnej časti podstatne zmenený zák. čl. VII z roku 1886 (v ďalšom texte len zákon).

Tento zákonný článok rozlišoval medzi disciplinárnym previnením verejného notára a verejnonotárskeho námestníka na jednej strane a disciplinárnym previnením verejnonotárskeho čakateľa na druhej strane. Disciplinárne previnenia definoval všeobecne a osobitne, ako to vyplýva z jeho Hlavy XVII:

„Disciplinárny prievin vykoná ten verejný notár a verejnonotársky námestník:

---

⁴⁷ Prof. JUDr. Karol Plank, DrSc.† predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky od januára 1993 do januára 1996.

1. ktorý ustanovenia zákona alebo povinnosti patriace ku jeho úradu úmyselne alebo vinne, ale nie tým trestným cieľom prestúpi, aby skrze to sebe alebo inému nepríslušný úžitok pripravil, alebo aby dakomu neprávnu škodu zapríčinil;

2. ktorý svojím pokračovaním alebo chovaním uráža autoritu verejnonotárskeho postavenia alebo verejnonotárskeho stavu.

Za disciplinárny prievin treba pokladať menovite, jestli verejný notár alebo verejnonotársky námestník:

a) naproti vrchnosti ústne, alebo v podaniach neúctu preukazuje,

b) komorou alebo jej predsedom jemu sverené veci opakovane nedbale vykoná, alebo obdržaným povereniam zadosť neurobí, alebo v záležitostiach jemu sverených nedbalosť alebo zpozdilosť preukazuje,

c) pre stránky bezzákladné alebo zrejme cieľuzbavené podania hotoví,

d) so sľubom zľavenia taxy alebo skrze plateného prostredníka alebo iným pohoršlivým spôsobom stránky hľadá,

e) sa podujme na práce jednatelské alebo sháňanie,

f) knihy neriadne vedie alebo úradovňu nedbale spravuje,

g) pokútnych pisárov v ich účinkovaní protiznačiac nimi shotovené podania, opraviac ich práce, podávajúc im rady a mienky, napomáha, alebo sa vynasnažuje tie jich účinkovania priokryť,

h) von zo sídloviska býva alebo mimo sídloviska pre seba alebo pre svojho pomocníka úradovňu má, alebo von z územia patričnej súdnej stolice úradné výkony odbavuje,

i) listiny ktoré pomocník v jeho neprítomnosti spísal, v neprítomnosti strán verejnonotársky uhodnoverní,

k) listinu v takom jazyku shotoví, pre ktorý nenie oprávnený.“

Disciplinárneho priestupku sa dopustil ten verejnonotársky čakateľ, ktorý:

„a) instrukcie svojho prednostu bud' zcela nie, bud' opakovane nedbanlive plní,

b) sa pohoršlive chová,

c) sa previní proti bodom a), e), g)“.

Ustanoveniu tej časti zákona, ktorá hovorí: „*ale nie tým trestným cieľom prestúpi, aby skrze to sebe alebo jinému nepríslušný úžitok pripravil*“, treba rozumieť tak, že takýto čin už nespadal pod disciplinárne previnenie, ale bol priamo zločinom a prerokovával ho všeobecný súd. Ten, kto sa takéhoto činu dopustil a bol zaň právoplatne odsúdený, sa nemohol stať vôbec verejným notárom, lebo podľa § 2 zákona ním mohol byť len taký plnoletý uhorský štátny občan, ktorý nebol trestaný za zločin pochádzajúci zo ziskuchtivosti.

Ak sa proti verejnému notárovi právoplatne nariadilo trestné vyšetrowanie pre zločin spáchaný zo ziskuchtivosti, bol to dôvod na dočasné suspendovanie z verejného notárstva. A ak bol verejný notár za takýto zločin aj odsúdený, bol to dôvod na „*odstránenie z verejného notárstva*“. O tom následne rozhodol disciplinárny súd pre verejných notárov (nie minister ani komora).

Ak bol verejný notár právoplatne odsúdený za zločin, napr. za falšovanie verejnej listiny, potom sa proti nemu podľa bodu 2 zhora nariadilo aj disciplinárne konanie, lebo to zakladalo aj skutkovú podstatu disciplinárneho previnenia – porušenie vážnosti verejnonotárskeho stavu.

Disciplinárny súd tvorili predseda kráľovskej súdnej stolice, dvaja sudcovia súdnej stolice a dvaja členovia notárskej komory. S politickým a štátoprávnym usporiadaním menili sa aj názvy disciplinárnych súdov pre notárov. Roku 1925 bola disciplinárnym súdom pre notárov Súdna tabuľa v Bratislave, ktorej predsedal doc. Dr. Vladimír Fajnor, neskorší prvý prezident Najvyššieho súdu Československej republiky (spoluautor právnickej verejnosti známej knihy z roku 1923 *Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi*). V období rokov 1939-1945 bol disciplinárnym súdom pre notárov Hlavný súd v Bratislave.

Disciplinárne tresty boli tieto:

- písomné pokarhanie,
- pokuta 50 – 1 000 zlatých,
- odstránenie (suspendovanie).

Peňažné pokuty uložené notárom, ale raz ročne sa museli odvieť na dobročinné ciele.

Staršie disciplinárne rozhodnutia nie sú známe. Z tých, ktoré sa zachovali z čias prvej republiky a Slovenskej republiky, vyplýva, že sa týkali predovšetkým neporiadkov vo vedení kancelárie, zneužitia úradnej pečiatky, pozmeňovania verejnej listiny, neoprávneného používania úradnej pečiatky po suspendovaní z úradu, prevádzkovania kancelárie mimo úradného sídla, bývania verejného notára mimo svojho sídla a iné. Vyskytli sa však aj rôzne kuriózne disciplinárne previnenia. V roku 1935 disciplinárny súd pre verejných notárov na Vrchnom súde v Bratislave riešil v konaní pod sp.zn. Prez. 2844/12c/35 prípad kárneho prečinu istého Dr. L.Š., verejného notára v Parkane (terajšie Štúrovo), ktorému sa dávalo za vinu, že dňa 18. októbra 1934 vyhotovil na maďarskom území verejnonotársku listinu o

plnomocenstve pre istého E.S., na ktorého bol v tom čase vydaný zatykač. Disciplinárny súd ho však oslobodil s poukázaním na to, že sa nijako nedalo zistiť, či disciplinárne stíhaný verejný notár „jednal so stranou na moste, alebo či tak učinil už na maďarskej strane“.

Verejní notári boli však stíhaní aj v riadnom trestnom konaní pred všeobecnými súdmi, a to najmä v súvislosti s prečinmi urážky na cti a politickými aktivitami koncom prvej republiky a počas vojny. Svedčí o tom aj prípad Dr. J. F., verejného notára v Prievidzi, ktorý bol právoplatne odsúdený rozsudkom Okresného súdu v Lučenci sp.zn. TV 57/31-14 z 30. júla 1931 na pokutu 500 Kč za dvojnásobný prečin urážky na cti, ktorého sa dopustil hanlivými výrokmi na adresu sudcu okresného súdu. Štátne zastupiteľstvo v Levoči 7. mája 1935 začalo pod sp.zn. St 558/45-1 trestné pokračovanie podľa zákona č. 50/1923 Zb. na ochranu republiky proti bývalému poslancovi a verejnému notárovi v Ružomberku Dr. L. L. pre hanobenie republiky a verejné podnecovanie k zločinu, ktorého sa mal dopustiť vo svojej predvolebnej reči na zhromaždení HSLS 14. apríla 1935 v obci Ždiar. Odsúdenie za trestný čin bolo však dôvodom na suspendovanie notára z úradu len vtedy, ak bol tento čin spáchaný zo ziskuchtivosti, prípadne ak bol notár súdom postavený pod konkurz alebo kuratelu.

Nie je bez zaujímavosti, že ak chcel verejný notár podať trestné oznámenie na nejakú osobu napr. za to, že ho slovne v úrade za výkon jeho činnosť urazila, musel mať na podanie takého oznámenia splnomocnenie od Správneho výboru. Za súčasnej módy podávania trestných oznámení na hocikoho a za hocičo by bolo vhodné takúto právnu úpravu zaviesť aspoň u poslancov Národnej rady SR.

Snáď jedným z najodpornejších previnení spáchaných zo ziskuchtivosti, akých sa mohol verejný notár dopustiť bola defraudácia (sprenevera) notárskych depozít. Je to starý problém tiahnuci sa od čias vzniku notárstva až dodnes. Rozdiel je asi len v dôvodoch, prečo sa notári k defraudácii odhodlali. Predtým to boli prevažne hazardné hry a špekulácie na burze, dnes je motívom skôr snaha po rýchlom zbohatnutí. V minulosti bol takýto čin citlivo vnímaný ako hanba pre celý notársky stav a pošramotenú povesť sa notári usilovali za každú cenu napraviť aj za cenu refundácie vzniknutej škody.

Prípad defraudácie depozít sa v minulosti vyskytol aj na Slovensku. Svedčí o tom napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu sp. zn. Zm 326/40 z 23. decembra 1941. Hoci ide o trestné rozhodnutie, za povšimnutie stojí fakt, že sa v ňom okrem sprenevery rieši aj otázka hodnovernosti notárskeho úradu. V rozhodnutí sa uvádza, že „bezprávne privlastnenie verejným notárom prevzatých peňazí treba kvalifikovať zločinom sprenevery v úrade podľa § 462 Tr. z. aj vtedy, ak obžalovaný vstúpi s poškodenými súkromnými stranami do styku ako verejný notár pri prevádzaní tohto svojho povolania, v svojej úradovni, kam poškodení prišli ako k verejnému notárovi, ak mu pritom odovzdali peniaze s určitou dispozíciou v súvislosti s úkonmi, ktoré obžalovaný pre nich konal ako verejný notár, a ak pritom boli tej mienky, že na uskutočnenie ním prevzatých poverení je v úradnej pôsobnosti oprávnený prevziať aj peniaze, ktoré mu zverili, zrejme dôverujúc mu ako štátom ustanovenému verejnému notárovi;

úradná verejnototárska činnosť obžalovaného je teda v úzkej súvislosti s odovzdaním peňazí poškodenými do jeho rúk a prevzatie peňazí nemožno oddeliť od jeho verejnototárskeho účinkovania, a že z ducha zák. čl. XXXV/1874 (v novom znení) a z povahy inštitúcie verejných notárov vyplýva, že verejný notár aj vo veciach súkromných strán, s ktorými prichádza do styku následkom svojho úradného postavenia ako verejný notár, môže konať len vo svojom úradnom odbore, lebo jeho úradovňa je miesto verejnej dôvery, kam strany prichádzajú s cieľom vybavenia svojich vecí osobou štátom na to ustanovenou, ktorá preto používa verejnú vieryhodnosť (publica fides“).⁴⁸

Disciplinárne konanie podľa zákona č. 211/1949 Sb. o notárstve

Disciplinárne konanie sa po roku 1949 sprísnilo, čo Dr. Prokeš pri prerokovávaní zákona o notárstve 14. júla 1949 v Národnom zhromaždení ČSR odôvodňoval tým, že „*povaha notárství a velké povinnosti notárství zákonem uložené vyžadují, aby jejich porušení bylo stíháno se zvýšenou přísností*“. Tomu bolo prispôsobené aj zloženie disciplinárneho senátu. Disciplinárnym súdom pre notárov bol krajský súd, ktorý sa skladal z predsedu krajského súdu alebo jeho námestníka, ďalej z dvoch členov krajského notárskeho zboru a dvoch sudcov z ľudu ako prísediacich. O odvolaní rozhodoval Najvyšší súd v senáte zloženom obdobne ako v prvom stupni. Disciplinárnym zástupcom bol na krajskom súde krajský a na Najvyššom súde generálny prokurátor. Jednotlivé skutkové podstaty disciplinárnych previnení zákon č. 211/1949 Sb. o notárstve na rozdiel od zák. čl. XXXV/1874 v znení zák. čl. VII/1886 neobsahoval.

Absencia disciplinárneho konania v rokoch 1952 až 1993

Zákony upravujúce činnosť štátneho notárstva v rokoch 1952 až 1993 nemali osobitné ustanovenia o disciplinárnom konaní. Notári boli v tom čase zamestnancami štátu a otázky prípadného porušenia pracovnej disciplíny sa riešili podľa pracovnoprávných predpisov.

Disciplinárne konanie po roku 1993

Disciplinárne previnenia notárov po vzniku Notárskej komory Slovenskej republiky (1993) riešila jej päťčlenná Disciplinárna komisia volená Konferenciou notárov. Spôsob jej voľby upravoval Volebný poriadok NKSR schválený konferenciou notárov 11.10.2019.

---

⁴⁸ Judikát je sprístupnený na stránke : www.notaryhistory.gaya.sk v časti databáza/judikatúra.

Od 1. augusta 2021 je disciplinárnym súdom pre notárov Najvyšší správny súd, ktorý bol zriadený novelou Ústavy Slovenskej republiky 422/2020 Z. z. Podľa Disciplinárneho poriadku (zák. č. 432/2021 Z. z.) je disciplinárny senát päťčlenný. Na účely vytvárania disciplinárnych senátov sa vytvárajú databázy prísediacich z radov notárov volených Prezidiom Notárskej komory. Proces výberu kandidátov na prísediacich a spôsob ich voľby nie je legislatívne upravený, čo spochybňuje ich nezávislosť a nestrannosť.

Disciplinárne konanie je jednoinštančné. Disciplinárne stíhaný ani navrhovateľ nemôžu proti jeho rozhodnutiu -až na malé výnimky- podať odvolanie. Ide o porovnateľnú právnu úpravu akú obsahovalo ustanovenie § 191 zák. čl. XXXV/1874 o kráľovských verejných notároch. Podľa neho v disciplinárnych záležitostiach disciplinárny súd najvyššej súdnej stolice (§ 34 zák. čl. VIII/1871) tvoril appellačný súd druhého a posledného stupňa.

Disciplinárne previnenia notárskych kandidátov ktorí sú ustanovení za zástupcu notára naďalej rieši Disciplinárna komisia notárskej komory volená Konferenciou notárov.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

AD NOTAM, notářský časopis, Jubilejní číslo k 10 výročí obnovy notářství v České republice, 2003

BÉBR, R.- ZÁTURECKÝ, P.: Vývoj notářství na území Československé socialistické republiky. Vybrané otázky notářské praxe (Notářský zborník III). Praha, Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů, n.p., 1967

BÉBR, R. – MELICHAR, J. – MIKEŠ, J. – PELANT, R.: Zákon o notářských poplatcích a předpisy související. Praha, ORBIS 1968

BRÁZDA, J.-BÉBR, R.-ŠIMEK, P.: Notářství jeho vývoj, organizace a pravomoc. Praha, ACADEMIA, 1976

ČESKÉ PRÁVO, časopis spolku notářů československých, ročník V. až XV.

FAJNOR, V.- ZÁTURECKÝ, A.: Právníký terminologický slovník. Turčiansky sv. Martin, MATICA SLOVENSKÁ, 1921

FAJNOR, V.- ZÁTURECKÝ, A. : Zásadné rozhodnutia vo veciach občianskych z oboru práva súkromného platného na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi. Nákladom Právnickej jednoty na Slovensku v Bratislave, 1927

FAJNOR, V.- ZÁTURECKÝ, A.: Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi. Bratislava, a Podkarpatskej Rusi v Bratislave, 1935

HANUŠ, Š.: Jak Moravští notáři zachraňovali instituci notářství. AD NOTAM, 1995, č. 1, s.17

HARTMANN, A.: Nesporné řízení. Praha, Nákladem „Československého Kompasu“ tiskařská a vydavatelská akc.spol. 1926

HULIAK, Š.: Niektoré aspekty budovania nového modelu notárstva. Justičná revue 1990, č. 3, s. 26

- KERECMAN, P: Kapitoly z dejín advokácie. Košice, PENELOPA, 2005
- LÁSZLÓOVÁ, H.: Hodnoverné miesta na Slovensku. In: Ars notaria, 1999, 4, s. 9-19
- LUBY, Š.: Slovenské všeobecné súkromné právo. Bratislava, Knížnica Právnickej jednoty v Bratislave, 1941
- LUBY, Š.: Základy všeobecného súkromného práva. Bratislava, Nákladom knižnice Vysokej obchodnej školy v Bratislave, 1944
- LUBY, Š.: Dejiny súkromného práva na Slovensku. Bratislava, Nákladom knižnice právnickej jednoty v Bratislave, 1946
- MIKEŠ, J.: Notárske poplatky. Vybrané otázky notárskej praxe (Notársky zborník III). Praha, Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů, n.p., 1967
- MIKEŠ, J. a kol.: Notársky rád, komentár. Praha, ORBIS, 1969
- MUNKA, J.: Patronátske právo. Bratislava, vlastným nákladom, 1928
- PLANK, K.: Dedičské právo. Bratislava, Právnický ústav Ministerstva spravodlivosti, oddelenie v Bratislave, 1954
- RUBEŠ, J. a kol.: Komentár k občianskemu súdnemu poriadku. Bratislava, OSVETA 1959
- RUBEŠ, J. - TOLAR, J.: Notársky rád a predpisy s ním souvisící platné v zemi České a Moravskoslezské. Praha, 1948
- ROUČEK, F.: Československý obecný zákoník občanský a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Praha, Nákladem „Československého Kompasu“ tiskařská a vydavatelská akc.spol. 1926
- RYŠÁNKOVÁ, J: Vývoj notárství. Diplomová práce. Právnická fakulta Masarykovy univerzity Brno 2008/2009
- SALAMON, F.X.: Pětidesiatročné jubileum verejného notárstva na Slovensku. In: České právo 1925, ročník VII, číslo 5, s. 35-37
- SLÁVIK, M.: Pozostalostné pokračovanie. Nákladom vlastným. Myjava, 1931
- ZÁTURECKÝ, A: Smerodajné zásady pri užívaní uhorského súkromného práva a rakúskeho všeobecného občianskeho zákona na území Slovenska, In: Časopise pro právní a státní vědu, 1919 ročník II. str. 68.

PRAMENE STENOGRAFICKÝCH ZÁZNAMOV PARLAMENTNÝCH PREJAVOV:

Spoločná Česko-Slovenská digitálna parlamentná knižnica: <http://www.nrsr.sk/dk/>